# ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАТРОНАЖУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Рекомендовано до друку та практичного використання вченою радою
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
03.06.2021 року, протокол №5

**Рецензенти:**
**Василевська Олена Іванівна,** кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
**Семененко Світлана Миколаївна,** практичний психолог Комунальної установи Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів ім. В. Стрельченка Сумської міської ради.

**Авторський колектив:**
**Антоненко І.Г.,** практичний психолог Сумського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 26 Сумської міської ради;
**Біловол Л.В.,** практичний психолог ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну»;
**Жилякова Л.М.,** практичний психолог Охтирської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів імені Антоненка-Давидовича Охтирської міської ради;
**Каблюк В.В.,** практичний психолог Старосільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Нижньосироватської сільської ради;
**Кондратенко Л.О.,** методист навчально-методичного центру психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
**Марухина І.В.,** завідувач навчально-методичного центру психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, науковий співробітник Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України;
**Рощупкіна Т.С.**, практичний психолог Комунальної установи Сумська спеціалізована школа № 7 І-ІІІ ступенів ім. М. Савченка Сумської міської ради;
**Шаповалова Я.В.,** соціальний педагог ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну».

**Загальна редакція:**
**Марухина І.В.,** завідувач навчально-методичного центру психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Організація психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання : метод. рек. / за заг. ред. І.В. Марухиної – Суми : НВВ КЗ СОІППО – 2021. – 80 С.

У методичних рекомендаціях розглянуто основні напрямки та зміст роботи спеціалістів психологічної служби в умовах дистанційного навчання, надано рекомендації щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у роботі практичного психолога та соціального педагога. Методичні рекомендації стануть у нагоді практичним психологам, соціальним педагогам, керівникам освітніх закладів, психологам центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

## ЗМІСТ

***І.В. Марухина, Л.О. Кондратенко***
Особливості реалізації основних напрямків роботи спеціаліста психологічної служби в умовах дистанційної освіти…… **4**

***І.Г. Антоненко***
Використання платформи Microsoft Teams у роботі практичного психолога закладу освіти……...……. **17**

***Л.М. Жилякова***
Про організацію роботи з учасниками освітнього процесу в умовах карантинних обмежень……. **26**

***І.Г. Антоненко***
Алгоритм створення інтерактивних робочих аркушів на платформах Padlet.com таWizer.me……...…….. **34**

***В.В. Каблюк***
Особливості дистанційної взаємодії з учасниками освітнього процесу… **41**

***Л.В. Біловол***
Використання сервісів Google у роботі спеціаліста психологічної служби……...…… **52**

***Т.С. Рощупкіна***
Перші кроки на шляху до створення онлайн-кабінету практичного психолога…….. **66**

***Я.В. Шаповалова***
Робота соціального педагога в сучасних умовах: інструменти і можливості……. **68**

ДОВІДКА на колегію Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації «Про роботу спеціалістів психологічної служби щодо подолання соціально-психологічних проблем, породжених пандемією COVID-19, у діяльності закладів освіти» (30 березня 2021 року)……...…… **71**

*І.В. Марухина*
*Л.О. Кондратенко*

# Особливості реалізації основних напрямків роботи спеціаліста психологічної служби в умовах дистанційної освіти

Однією з загальних компетентностей, якою має володіти практичний психолог, є цифрова компетентність. Професійним стандартом практичного психолога закладу освіти цифрова компетентність визначається як здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології під час професійної діяльності, технічного фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом, у тому числі організації дистанційної роботи, захищати інформацію, зміст, особисті дані [3].

Особливої актуальності цифрова компетентність практичного психолога набуває в умовах пандемії COVID-19. У зв'язку з запровадженням карантинних обмежень заклади освіти вимушені перейти на дистанційне навчання, що обумовило необхідність опанування спеціалістами психологічної служби дистанційними формами роботи з усіма учасниками освітнього процесу. Такий підхід у своїй діяльності спеціалісти служби застосовують вперше, тому виникає достатньо питань як методичного характеру, так і конкретних прикладних аспектів застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у роботі практичного психолога чи соціального педагога.

Розглянемо деякі з них.

**1. Які напрямки роботи має забезпечити спеціаліст в умовах дистанційного навчання?**

У рамках дистанційної роботи актуальними є усі напрямки діяльності, що і за умови очного навчання: діагностика, консультування, розвивальна робота, просвіта. Спеціалісти мають реалізувати заходи відповідно до плану роботи на рік у повному обсязі. Ті ж заходи, які не можуть бути реалізовані у запланованому форматі, мають бути змінені на інші, при цьому мета їх проведення та очікуваний результат мають залишитися попередніми.

Безумовно, у рамках дистанційної роботи психологічної служби форми та засоби реалізації означених напрямків суттєво відрізняються від загальноприйнятих.

Так, удистанційному режимі реалізація зазначених напрямків може здійснюватися через такі форми, як:

- створення тематичної психологічної електронної бібліотеки з актуальних проблем для усіх учасників освітнього процесу. Ця бібліотека може бути розміщена на вебсайті закладу, у блозі практичного психолога. Інформувати про наявність такої бібліотеки спеціаліст може через групи у Viber чи то через повідомлення на сайті
- інформування про розвивальні, діагностичні матеріали для дітей, з якими можна працювати в режимі онлайн. Ці матеріали можна розміщувати в онлайн

психологічних кабінетах, що створюються психологом для конкретного класу чи паралелі класів/груп;

- проведення дистанційних психологічних акцій, конкурсів, тижнів, онлайн-марафонів (інтерактивна гра «КВІТЧЕЛ», Тиждень психології тощо);
- організація дистанційного консультування цільових груп;
- організація форумів для учасників освітнього процесу, де вони можуть висловити свої думки, запити, дати зворотній зв'язок, отримати рекомендації;
- ведення чату з дітьми та батьками;
- організація дистанційних психолого-педагогічних консиліумів;
- проведення відеоконференцій, тренінгових занять з учнями, батьками, педагогами;
- проведення онлайн-опитувань цільових груп;
- ведення відеоблогів;
- створення психологічних студій взаємодії та підтримки.

При реалізації заходів у дистанційному режимі необхідною умовою їх виконання є наявність зворотнього зв'язку від учасників освітнього процесу.

Відмітка про виконання заходів може бути представлена шифрами **О** (реалізовано в очному форматі), **Д** (реалізовано за допомогою дистанційних технологій) або **Е** (реалізовано за допомогою електронних технологій).

**Дистанційні технології** у роботі практичного психолога передбачають безпосередню взаємодію з учасниками освітнього процесу за допомогою різних видів зв'язку (скайп, спілкування в соціальних мережах, відеоконференція, вебінар, телефон).

**Електронні технології** у роботі спеціаліста передбачають надання інформації, пересилання завдань, отримання відповідей у різних формах (заповнені бланки тестів, фото малюнків тощо).

В умовах дистанційного навчання необхідно максимально використовувати розсилку та дублювати інформацію, яка дозволяє:

познайомити батьків із результатами діагностики їх дитини, дати рекомендації батькам відносно того, як має вибудовуватися їх робота з дитиною з корекції (розвитку) відповідних якостей, процесів;

розповсюдити інформацію, єдину для всіх батьків, педагогів, учнів певної паралелі, яка стосується вікових психологічних особливостей, рекомендацій щодо попередження труднощів, організації правильного родинного виховання, навчального процесу в зв'язку з особливостями дітей тощо;

своєчасно повідомляти батьків, педагогів, учнів, колег про заходи, що плануються психологічною службою.

**2. Якими мають бути першочергові організаційні кроки спеціаліста психологічної служби закладу освіти?**

Важливою умовою успішної реалізації зазначених форм є проведення відповідної підготовчої роботи. Власне саме з цих першочергових

організаційних дій і має розпочинатися робота практичного психолога/соціального педагога в умовах дистанційного навчання:

1. Організувати канали комунікації. Важливо обрати декілька форматів для комунікації, що є зручними для спеціаліста, і які б передбачали різні можливості: написати, зателефонувати, поговорити по відеозв'язку (Zoom, Skype, WhatsApp, соцмережі, електронна пошта).

Особливе місце серед каналів комунікації займає віртуальний чи онлайн-кабінет. Підгрунтям для його створення є Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115) [2]. Відповідно до Положення заклади освіти можуть створювати внутрішні структурні підрозділи, що забезпечують організацію здобуття освіти за дистанційною формою. Одним із таких утворень, на наш погляд, може бути віртуальний кабінет психологічної служби закладу. З метою забезпечення в закладі освіти єдиних підходів до створення електронного освітнього середовища віртуальний кабінет створюється на тій електронній освітній платформі, що визначена закладом для організації освітнього процесу під час дистанційного навчання.

Віртуальний кабінет може містити кабінети психолога по паралелям класів чи то окремих класів, кабінети для учнів з особливими освітніми потребами, кабінет факультативів, якщо такий є у психолога, кабінет для педагогів**.** Матеріали до кабінетів подаються відповідно до вікових особливостей учнів та циклограми роботи практичного психолога закладу освіти. Щоб інформація відображалася структуровано, завдання і матеріал групуються за темами, які розміщуються у відповідних каналах. Наприклад, це можуть бути канали «Тиждень толерантності», «Психологічна підготовка до ЗНО», «Стоп Булінг» та інші.

Віртуальні кабінети можна активно використовувати і під час офлайн-навчання, наприклад, для дублювання завдань і матеріалів, що були розглянуті з учнями в класі.

2. Організувати опитування дітей, батьків, педагогів щодо проблем, які є актуальними для аудиторії (для опитування можна використовувати гугл-форми).

3. Зібрати психологічну інформацію, корисні посилання, інформацію про способи зв'язку, план і розклад онлайн-заходів у зручному для всіх ресурсі. Важливо розмістити посилання про цей ресурс на сайті закладу чи то у групах у Viber.

4. Налагодити онлайн-комунікацію з класними керівниками (наприклад, приєднатися до групи класу у Viber).

5. Скласти інструкцію щодо правил дистанційної роботи з акцентом на поєднанні різних форматів онлайн-заходів, спільної і самостійної роботи, загального навчального навантаження, а також з урахуванням реалізації принципів психологічної безпеки та дбайливого ставлення педагогів до себе та до здобувачів освіти.

**3. Як організувати діагностичну роботу з учасниками освітнього процесу?**

Психологічна діагностика здобувачів освіти, педагогів, батьків проводиться відповідно до плану роботи спеціаліста. За умови дистанційного навчання практичний психолог розміщує на сторінці сайту закладу, власному блозі бланки діагностичних матеріалів для скачування чи направляє їх іншим способом конкретній цільовій аудиторії. Після виконання завдання бланки методик направляються класному керівнику на електронну пошту, який, у свою чергу, перенаправляє їх на електронну пошту практичному психологу для подальшої обробки. Практичний психолог формує папки по кожному класу чи категоріям учасників освітнього процесу (педагоги, батьки).

Можливе також використання комп'ютерних програм або посилань на онлайн-тестування, які можуть бути розміщені на сторінці практичного психолога на вебсайті закладу освіти (наприклад, посилання на автоматизовану систему проведення та обробки результатів психологічних діагностик, побудованій на основі затверджених Міністерством освіти і науки України методик https://quizly.com.ua/, сайтДержавної служби занятості Платформа профорієнтації та розвитку кар'єри http://profi.dcz.gov.ua/tests/).

Одним із способів неперсоніфікованої діагностики може бути створення власних опитувальників на спеціальних платформах Google, OneNote, Kahoot тощо (https://docs.google.com/forms/u/0, https://osvita.ua/school/method/technol/45747/)

Проведення комп'ютерної діагностики (за умови наявності пакету професійного інструментарію) дозволяє вивільнити значну кількість часу, що витрачається фахівцем на обробку результатів. Як опосередкований діагностичний інструментарій можуть виступати різні комп'ютерні ігри і тренажери.

Також одним із видів діагностичної роботи працівників психологічної служби може бути моніторинг відгуків, коментарів, обговорень під розміщеними інформаційно-просвітницькими або профілактичними матеріалами, текстовим форматом групових консультацій.

***Увага!*** Незалежно від способу персоніфікованої діагностики важливо забезпечити конфіденційність, адже основна умова здійснення онлайн-опитування чи онлайн-анкетування – забезпечення етичних принципів діагностики.

**4. Як організувати просвітницько-профілактичну роботу з учасниками освітнього процесу?**

Під час дистанційного навчання учні, педагоги, батьки можуть бути включені у різні види психологічної діяльності, у тому числі й просвітницько-профілактичну.

Рекомендованими формами організації просвітницької роботи (за наявності технічних можливостей та доступних онлайн-ресурсів) є:

– відео-включення у прямому ефірі на платформі онлайн-спільнот закладу освіти або особистих/професійних сторінок фахівців у Facebook,

аналогічних групових чатів у Viber не менше одного разу на тиждень або у конкретний день і час для окремих цільових груп (здобувачі освіти, батьки, педагогічні працівники);

– розміщення відеоматеріалів просвітницького та профілактичного спрямування на сайті закладу/сторінці спеціалістів психологічної служби, на платформі онлайн-спільнот закладу освіти або професійних спільнот/груп у Facebook, поширення їх у відповідних групових чатах у Viber з пропозицією питань для обговорення;

– розміщення текстового формату матеріалів просвітницького спрямування на доступних ресурсах, поширення їх у відповідних групових чатах у Viber з пропозицією питань для обговорення, можна надсилати учасникам завдання, вправи (наприклад, арт-альбоми, міні-твори та есе на задану тему);

– проведення онлайн-марафонів із дотриманням їх відповідності тренінговій роботі, але тільки в дистанційному форматі;

– проведення вебінарів з можливістю отримання зворотнього зв'язку;

– інші форми онлайн-спілкування, доступні фахівцю та учасникам освітнього процесу.

При виборі інформації можна скористатися матеріалами, розміщеними за посиланнями, наданими у додатку.

**5. Корекційно-розвиткова робота в умовах дистанційного навчання.**

Під час дистанційного навчання частина групових та індивідуальних корекційно-розвиткових занять може бути переведена в онлайн-режим.

Можна виділити два напрями використання ІКТ в корекційно-розвитковій роботі:

а) розвиток когнітивних процесів. Цю роботу доцільно організовувати для учнів молодших класів, учнів, які мають особливі освітні потреби за участю батьків як ко-тренерів.

При цьому важливо:

- максимально використовувати самостійні завдання, робочі зошити для домашніх робіт до корекційно-розвивальних програм;
- використовувати програми дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- використовувати тренажери з розвитку пізнавальних процесів, розвивальні комп'ютерні ігри. Використання тренажерів сприяє розвитку сенсомоторних, перцептивних і вищих когнітивних функцій; підвищенню ефективності навчання здобувачів освіти, їхній навчальній мотивації, розвитку інтелектуальних і творчих можливостей тощо;
- використовувати стимулюючі, розвивальні комп'ютерні психологічні програми (наприклад, для зняття фізичної напруги та оптимізації розумової діяльності чи зняття стресу);

- використовувати матеріали методичної підтримки організації дистанційного навчання учнів з особливими освітніми потребами.

б) організація роботи зі здобувачами освіти, що мають особистісні, поведінкові та емоційні проблеми. Під час коригування емоційних та поведінкових порушень (агресивності, замкнутості, почуття страху тощо) комп'ютерні ігри можуть бути використані як інструмент, подібний до ляльки і картинки, як деякий посередник, що заміщує живих учасників спілкування. Також фахівці психологічної служби можуть здійснювати моделювання ситуації спілкування, яку необхідно пропрацювати фахівцю зі здобувачем освіти.

**6. У чому полягає особливість психологічного супроводу педагогічного колективу?**

Планові заходи щодо психологічної просвіти педагогічного колективу та адміністрації закладу можуть залишатися як ті, що були заплановані раніше, або ж можуть змінюватися і доповнюватися відповідно до актуальних запитів з урахуванням вимог, що змінилися. У першу чергу, це просвіта педагогічного колективу, класних керівників з психологічних аспектів організації та реалізації дистанційної освіти, особливостей спілкування в умовах відсутності сигналів невербальної комунікації, попередження панічних настроїв серед дітей та батьків, психологічна підтримка сімей, що знаходяться в умовах тимчасової ізоляції тощо. Крім того, це можуть бути тренінги та коуч-сесії з метою аналізу труднощів, що виникають при організації уроків в дистанційному режимі, планування режиму праці та відпочинку в умовах дистанційного навчання.

Психологічний супровід педагогів також може здійснюватися з використанням ІКТ. Їх використання розширює можливості роботи практичного психолога та має свої переваги, наприклад, доступ до різноманітних джерел інформації завдяки Інтернету, можливість опосередкованого консультування, точність і швидкість обробляння діагностичного матеріалу.

**7. Психологічне консультування учасників освітнього процесу.**

Одночасно з традиційним консультуванням фахівці психологічної служби можуть впроваджувати онлайн-консультування, яке може здійснюватися через різні альтернативні комунікативні канали. Ці канали відрізняються один від одного за параметрами синхронності (синхронна або асинхронна комунікація), способу (індивідуальна або групова комунікація), типу комунікації (друкований текст або візуальна або/та голосова комунікація). Також різний ступінь залучення людини (пряма людська взаємодія, самодопомога під час використання інформації або інструкцій, опублікованих на веб-сайті або онлайн інтерактивне програмне забезпечення).

Рекомендованими формами при онлайн-консультуванні є:

– індивідуальне та групове онлайн-консультування з використанням доступних платформ з можливостями відеозв’язку (Viber, Zoom, Skype,WhatsApp,Facebook-кімната);

– групові консультації у текстовому форматі для окремих цільових груп з розміщенням на сайті закладу освіти, в онлайн-групах (Viber, закриті Facebook-групи) учнів, батьків, педагогічних працівників;

– індивідуальне онлайн-консультування з використанням вище згаданих доступних платформ у форматі телефонного спілкування та листування (електронна пошта, Messenger, Viber, Skype інше). До речі, електронна пошта – доволі простий спосіб, за допомогою якого практичний психолог/соціальний педагог може взаємодіяти з учасниками освітнього процесу через Інтернет. Електронна пошта особливо підходить людям, яким подобається писати.

Онлайн-консультування передбачає вирішення наступних завдань:

забезпечення доступності та своєчасності психологічної допомоги по телефону або іншим засобам зв’язку;

забезпечення кожному, хто звертається зва порадою і допомогою, можливості довірчого діалогу;

аналіз причин і джерел, що призвели до виникнення проблемних ситуацій;

розширення діапазону соціально і особистісно прийнятих способів самостійного вирішення наявних проблем і подолання наявних труднощів, зміцнення впевненості в собі;

допомога в мобілізації творчих, інтелектуальних, особистісних, духовних і фізичних ресурсів для вирішення проблем, що виникають.

Нагальними проблемами, на розв’язання яких може бути спрямована дистанційна консультативна підтримка учасників освітнього процесу в період карантинних обмежень, є:

зниження рівня тривоги, страхів, паніки;

підвищення рівня стресостійкості та підтримки емоційної рівноваги;

запобігання соціальним ризикам серед дітей та підлітків, які перебувають вдома без догляду дорослих;

підвищення рівня психологічної компетентності з актуальних питань навчання, виховання та розвитку;

оптимізація міжособистісних відносин.

При віддаленому консультуванні використовують два способи спілкування:

1) асинхронна комунікація. Ресурси – електронна пошта, блоги, чати і програми-комунікатори, що зберігають інформацію. При цій формі контакту є час для роздумів, пошуку додаткової інформації, більш ретельного розгляду проблеми, що дозволяє давати якісний зворотній зв’язок. Збереження інформації дозволяє аналізувати процес взаємодії, можна повертатися до раніше сказаного, написаного.

Процес надання психологічної допомоги на форумах або чатах має переважно інтерактивний характер. Може бути як індивідуальним, так і

груповим. Краще, якщо це обговорення буде адресним, для певної категорії учасників освітнього процесу. Для цього психолог може створити онлайн-групу, до якої приєднує чи то батьків, чи то учнів, чи то педагогів, пропонує тему для обговорення. Будь-хто з учасників чи спостерігачів можуть втручатися у хід консультування конкретного клієнта чи групового обговорення, тим самим розширюючи погляд на проблему, способи її розв'язання. Таке спілкування дозволяє кожному, і клієнту зокрема, бути активним учасником взаємодії чи пасивним отримувачем інформації. Подібного роду Інтернет-консультація не завжди може бути консультацією у повному розумінні. Клієнт, зайшовши на форум, може отримати інформацію у вигляді текстів чи відеоматеріалів з тих проблем, які його турбують, або ж стати пасивним співучасником консультування на відкритому форумі. Важливо відмітити просвітницьку сторону дистанційного психологічного Інтернет-консультування шляхом асинхронної комунікації. Адже інформація, яка обговорювалася, залишається у вільному доступі і дозволяє повторно до неї звертатися у потрібний для людини час.

2) синхронна комунікація в «реальному часі»: психолог і клієнт одночасно знаходяться в Мережі і спілкуються через онлайн-месенджери Skype, VhatsApp, Viber, онлайн-конференцію (по відео чи аудіозв'язку). Такий вид контактів зберігає спонтанність, ефект особистої присутності і «живого» спілкування. Є можливість сприймати та інтерпретувати вербальні сигнали.

Основним методом при онлайн-консультуванні з використанням синхронної комунікації, як і при очній зустрічі, є інтерв'ю. Практичний психолог, що працює онлайн, використовує звичайний алгоритм: виявляє особливості особистості клієнта і його проблеми, аналізує причини виникнення труднощів, повідомляє про результати, допомагає знайти шляхи вирішення. Для цього використовуються стандартні прийоми консультування:

- запитання, спостереження, активне слухання;
- вербальний прояв емпатії, надання психологічної підтримки;
- фокусування на головному, аналіз проблеми;
- інформування клієнта про психологічні закономірності;
- пошук шляхів виходу із ситуації, що склалася та оптимальних моделей поведінки.

Серед особливостей онлайн-комунікації фахівці відзначають наступні: просторові і тимчасові особливості; «Ефект обмеженої комунікації»; «Ефект довірливості». Їх знання дозволить зробити онлайн-консультування більш ефективним:

*«Ефект обмеженої комунікації»*

Спілкування онлайн відбувається здебільшого (навіть за наявності відео) через вербальний та акустичний канали комунікації. Це призводить до звуження потоку інформації, яким обмінюються учасники консультації і сприяє інтелектуальному оволодінню проблемної ситуації, її реалістичному сприйняттю та переходу до конструктивної особистісної позиції щодо можливостей її вирішення. Ефект обмеженої комунікації характеризується

більшою послідовністю, внутрішньою організованістю, систематизацією бесіди, призводить до більш структурованого та логічного обговорення проблемної ситуації. Важливим фактором, на який необхідно звернути увагу в цьому контексті, є сформованість у практичного психолога вміння грамотно і структуровано висловлювати свою професійну думку, оперувати професійною інформацією на доступному для клієнта рівні, вміння слухати, здатність направляти розмову в потрібне русло.

*«Ефект довірливості»*

Хоча онлайн-консультування відбувається на значній відстані один від одного, клієнт і психолог у певному сенсі знаходяться поруч (перед одним екраном, «на одному дроті»), в комфортних, звичних для них умовах (удома, за робочим комп'ютером тощо). Це сприяє формуванню довірливості у розмові, щирості при обговоренні особистих проблем.

Поряд з означеними тимчасовими та просторовими особливостями онлайн-консультування, що забезпечують його ефективність, варто звернути увагу на принципи дистанційної комунікації, дотримання яких сприятиме підвищенню якості психологічної підтримки та допомоги. Основу цих принципів становлять ідеї «клієнт-центрованої» терапії К. Роджерса:

- кожна особистість є безумовною цінністю і заслуговує на повагу;
- кожна особистість здатна відповідати за себе;
- кожна особистість має право жити за власними цінностями і цілями, приймати самостійні рішення.

Вимоги до здійснення психологічного онлайн-консультування:

1. Консультування не повинно здійснюватися в режимі обмеження часу в психолога чи у клієнта. Якщо в момент звернення якась із сторін не має часу на розмову, необхідно визначити час, коли буде зручно обом (Чи зручно вам зараз говорити? Коли я можу повторно зателефонувати? Зателефонуйте мені, будь-ласка, через годину).

2. Кожну онлайн-зустріч необхідно розпочинати з привітання та особистісного представлення. Це сприяє створенню сприятливого психологічного клімату та налаштовує на подальшу розмову. Після цього важливо озвучити проблемне питання, яке ви б хотіли обговорити, або що хоче обговорити клієнт.

3. Важливо розуміти, що психологічне консультування онлайн підвищує моральну і професійну відповідальність практичного психолога за свого співрозмовника, тому дуже важливо бути коректним і тактовним при виборі змісту інформації та способу її пред'явлення, поважати особистість клієнта.

4. На початку бесіди необхідно створити «ефект довірливості», який дасть можливість більш якісно надати чи отримати психологічну допомогу в рамках онлайн-консультування. Це можливо за умови використання практичним психологом простих технік встановлення рапорту з клієнтом. На цьому етапі психолог у ході вербального і невербального спілкування має бути зрозумілим для клієнта, йти йому назустріч. Цього можна домогтися, висловлюючи своє схвалення і заохочення, даючи ясні та змістовні відповіді на

питання клієнта. Клієнту слід дати зрозуміти, що в ході консультації він буде активним партнером психолога. Тим самим практичний психолог сприяє підвищенню самооцінки клієнта, впевненості у власній спроможності щодо вирішення проблемної ситуації.

**8. Як організувати організаційно-методичну роботу в умовах дистанційної роботи?**

Важливою складовою планування діяльності працівників психологічної служби є організаційно-методична робота. Її метою є організація власної діяльності, аналіз та узагальнення результатів, підвищення власного професіоналізму через самоосвіту [3]. Цей напрям роботи працівників психологічної служби, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2006 № 864 «Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України», включає: складання планів роботи, складання звіту про виконану роботу, підготовку до проведення тренінгів, ділових ігор тощо з учнями (дітьми), батьками, педпрацівниками, педагогічних консиліумів, виступів на батьківських зборах, педагогічних нарадах, семінарах для педагогів, виховних годин з учнями (дітьми), навчальних занять (курси за вибором, факультативи, гуртки), роботу в бібліотеці, самопідготовку, консультації в навчально-методичних та наукових центрах (закладах), участь у навчально-методичних семінарах (нарадах) психологів, соціальних педагогів.

В умовах дистанційного навчання до означених форм роботи важливо додати:

створення дидактичних та розвивальних посібників, які будуть корисними для роботи як в дистанційному режимі, так і оффлайн;

створення розвивальних онлайн та комп'ютерних ігор, тренажерів, брошур, інфографіки, онлайн-марафонів для всіх учасників освітнього процесу, виходячи з власних навичок та можливостей;

підвищення рівня компетентності у використанні цифрових технологій у роботі спеціаліста (вебінари, навчальні курси);

систематизація та структурування уже наявної методичної інформації;

створення цифрової бібліотеки професійної літератури з можливістю поділитися з батьками, учнями, педагогами корисною літературою;

приєднання до професійної інтернет-спільноти для обміну досвідом та участь в професійних онлайн-заходах.

**9. Особливості роботи соціального педагога в умовах дистанційного навчання.**

Основні форми та технології роботи соціального педагога з учасниками освітнього процесу такі ж, як і у практичного психолога. Ці технології дають змогу соціальному педагогу краще проводити просвіту серед учнів, батьків та вчителів, швидко робити інтерпретацію результатів діагностичних досліджень,

проводити профілактичну роботу. Соціальний педагог має можливість отримувати інформацію, активно спілкуватися з колегами, вчителями, здобувачами освіти та їх батьками. Завдяки цьому підвищується авторитет спеціаліста.

Дистанційні ресурси можуть використовуватися для своєчасного інформування батьків про виникнення тієї чи іншої проблеми у процесі соціалізації неповнолітнього, консультування всіх учасників освітнього процесу з актуальних соціально-педагогічних питань.

Соціальним педагогом може бути створено особистий кабінет, через який буде забезпечуватися взаємодія з батьками та учнями (наприклад, соціальний педагог надсилає фото анкети батькам, дитина заповнює анкету, заповнений бланк надсилається соціальному педагогу для перевірки та аналізу, на заключному етапі соціальний педагог дає рекомендації учасникам освітнього процесу в дистанційному режимі).

Безумовно, дистанційний режим роботи не може повноцінно замінити реальне спілкування практичного психолога, соціального педагога з учнями, батьками, педагогами, у нього є певні обмеження, він потребує виваженого підходу спеціаліста. У той же час він вже є реальністю, адже дистанційне навчання – це не тільки про формат навчання, але й про зміну епох, оскільки так як раніше, вже не буде. За деякими прогнозами, у недалекому майбутньому до 40% часу в процесі навчання буде витрачатися на дистанційних формах навчання, стільки ж – на очних, а 20% – самоосвіта.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій розширює і оновлює роль фахівця психологічної служби, робить його наставником, консультантом, який повинен координувати, удосконалювати та підвищувати свою творчу активність і кваліфікацію.

**Література:**

1. Лист ДНУ Інститут модернізації змісту освіти від 27.07.2020 № 22.1/10-1495 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2020/2021 н. р.» URL: https://imzo.gov.ua/2020/07/27/lyst-imzo-vid-27-07-2020-22-1-0-1495-pro-priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-na-2020-2021-n-r/

2.Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освітиURL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35224.html/

3. Професійний стандарт за професією «Практичний психолог закладу освіти» URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/12/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf/

4. Рекомендации специалистам психолого-педагогической службы образовательной организации URL: https://pedsovet.org/publikatsii/psihologiya/organizatsiya-psihologo-pedagogicheskogo-soprovojdeniya-obrazovatelnogo-protsessa-v-usloviyah-distantsionnoy-formy-obucheniya/

***Додаток***

**ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей»**

Брошура для дітей «Я буду свідчити в суді» https://cutt.ly/YhcSml6

Рекомендації для батьків і дітей по безпечній поведінці «Сам собі захисник» https://cutt.ly/qhcFeLC

Рекомендації для батьків і дітей: Здоров'я – Як, для чого і чому? https://cutt.ly/JhcFjeX

Рекомендації для батьків і дітей по комунікації «Спілкування в радість» https://cutt.ly/7hcFOsm

Книга для дітей КІКО ТА РУКА https://cutt.ly/1hcFLBi

**Добірка змістовних мультфільмів від Освітнього проекту «На урок»**

Про події з життя тих, хто відрізняється від більшості у спільноті, їхній емоційний стан та способи вирішення конфліктних ситуацій.

Жив собі чорний кіт https://cutt.ly/8hcGSn1

Мультфільм «Про пташок» https://cutt.ly/ahcGBOb

Мультфільм «Вірте у любов» https://cutt.ly/QhcG7AF

Мультфільм «Курка, яка несла всяку всячину» https://cutt.ly/ahcHeHc

Мультфільм «Гидке каченя» https://cutt.ly/OhcJbDm

**Просто про важливе Корисні відео**

Захищайте своїх дітей https://cutt.ly/ShcHzBO

Про становлення і охорону репродуктивної функції дівчатокhttps://cutt.ly/whcHIjQ

Яким є справжній друг? https://cutt.ly/ihcHZoE

Підлітки. Сексуальне насильство в родині https://cutt.ly/ZhcKSgp

Таємниці. Серія відео для дітей відносно правил захисту себе від насильства https://cutt.ly/0hcLyR6

Завжди існує вихід. Мультфільм «Відчайдушний кіт Васька» https://cutt.ly/whQyRO4

Ефективне вирішення конфлікту. Мультфільм «Міст» https://cutt.ly/hhQulj0

**Корисні підказки для різних життєвих ситуацій**

Корисні підказки. Один день дорослого життя https://cutt.ly/1hbha1Q

Корисні підказки. Сам удома https://cutt.ly/OhbhxOh

Корисні підказки. На варті здоров'я стоїть імунітет! https://cutt.ly/RhbhKsA

Корисні підказки. Битися чи не битися? https://cutt.ly/Whbh5ka

Корисні підказки. Дружба https://cutt.ly/UhbjlWy

Корисні підказки. Який друг Справжній? https://cutt.ly/8hcH1HJ

Корисні підказки. Канікули https://cutt.ly/ahbjSec

Корисні підказки. Як почути своє тіло https://cutt.ly/QhbjLHl

Корисні підказки. Коли вдома сварка https://cutt.ly/RhbjNoq

Корисні підказки. Учись учитися https://cutt.ly/Uhbj7ux

Корисні підказки. Безпечний двір https://cutt.ly/lhbki7v

Корисні підказки. Як зрозуміти іншого https://cutt.ly/5hblUTh

Корисні підказки. Якщо ти скоїв поганий вчинок https://cutt.ly/VhblL0U

Корисні підказки. Про темпераменти https://cutt.ly/AhbzM9d

Корисні підказки. Злість. Карати чи помилувати? https://cutt.ly/GhQuLFx

Корисні підказки . Вчимося відмовляти https://cutt.ly/ShQuByz

Корисні підказки. Коли на душі негода https://cutt.ly/GhQu90G

Корисні підказки. Школа доброго настрою https://cutt.ly/dhQiqkO
Корисні підказки. Про похвалу та критику https://cutt.ly/ohQirg2
Корисні підказки. Той, хто живе всередині тебе https://cutt.ly/ZhQiuwg
Корисні підказки. Володар уваги https://cutt.ly/khQioIN
Корисні підказки. Як стати відповідальним https://cutt.ly/ohQis1H
Корисні підказки. Мирись, мирися! https://cutt.ly/bhQig4R
Корисні підказки. Увага! Інтернет! https://cutt.ly/jhQik1X
Корисні підказки. Про симпатії та антипатії https://cutt.ly/PhQibLK
Корисні підказки. Велика зелена заздрість https://cutt.ly/ahQiPju
Корисні підказки. Місія «Незнайомці» https://cutt.ly/IhQiGCm
Корисні підказки. Як просити про допомогу https://cutt.ly/ohQi4M1

**Про емоції для дітей**
Мультик - гра «Конструктор емоцій» https://cutt.ly/shQdQqm
Мультфільм про емоції. Головоломка https://cutt.ly/8hQdRus
Мультфільм про людські почуття (підлітки) https://cutt.ly/1hQdYvK
Мультик Емоції з Рибками. Вчимося емоції. Ранній розвиток https://cutt.ly/ghQdjG6
Куди звернутися по допомогу. Сумська область: https://cutt.ly/whWZBGc
Що таке кібербулінг. Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні (ч.1): https://www.youtube.com/watch?v=IU9nPhUrxx8
Як боротися із кібербулінгом. Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні (ч.2): https://www.youtube.com/watch?v=zJg0rBvZjwo
**Онлайн-курс з мережевого етикету й безпеки:**https://cutt.ly/qhWZ4ku
**Основи інформаційної безпеки (онлайн-курс)**: https://cutt.ly/GhWZ6bK
**Торгівля людьми – сучасне рабство:** захисти себе, своїх рідних та близьких (онлайн-курс): https://cutt.ly/dhWXt9C
**Сексуальна освіта (онлайн-курс):**https://cutt.ly/RhWXu28
Настільна гра для дітей та підлітків з питань попередження торгівлі людьми «Галопом по Європах»: https://cutt.ly/khWXp4j
ВІЛ/СНІД – все, що важливо знати: https://cutt.ly/KhWXflU
Шляхи передачі ВІЛ та заходи профілактики: https://cutt.ly/1hWXjAD
Життя на повну силу (фільм для підлітків про ВІЛ/СНІД): https://cutt.ly/mhWXlbl
Мультфільм про толерантність: https://www.youtube.com/watch?v=E-EW2DzswH8
Аптечка самодопомоги. Як підтримати себе в стресовий період
https://cutt.ly/phWMj25
Профорієнтаційні матеріали щодо вибору професій (відеоматеріали, буклети) https://www.youtube.com/channel/UCovhzi70dLAMg22u3el5KFA/videos
https://www.dcz.gov.ua/storinka/vybir-profesiyi

*І.Г. Антоненко*

# Використання платформи Microsoft Teams у роботі практичного психолога закладу освіти

Дистанційне навчання – нові реалії сучасних закладів освіти. Уперше зустрівшись з ним, багато хто був розгубленим та не розумів, як діяти в нових умовах. Проте інтернет-простір можна використовувати як потужний онлайн-ресурс для реалізації просвітницької, профілактичної, корекційної роботи в сучасних реаліях роботи працівника психологічної служби.

У нашому закладі платформою для дистанційного навчання учнів є платформа Microsoft Teams. З огляду на це, для забезпечення можливості спілкування з учнями під час дистанційного навчання онлайн-кабінет практичного психолога було створено саме на цій платформі. Microsoft Teams пов'язаний із хмарним середовищем Microsoft office 365. Знаходячись на домашній сторінці office 365, кожен зареєстрований може на лівій панелі знайти посилання на платформу Teams.

Пропонуємо розглянути послідовність створення онлайн-кабінету психолога на прикладі скріншотів нашого власного онлайн-кабінету.

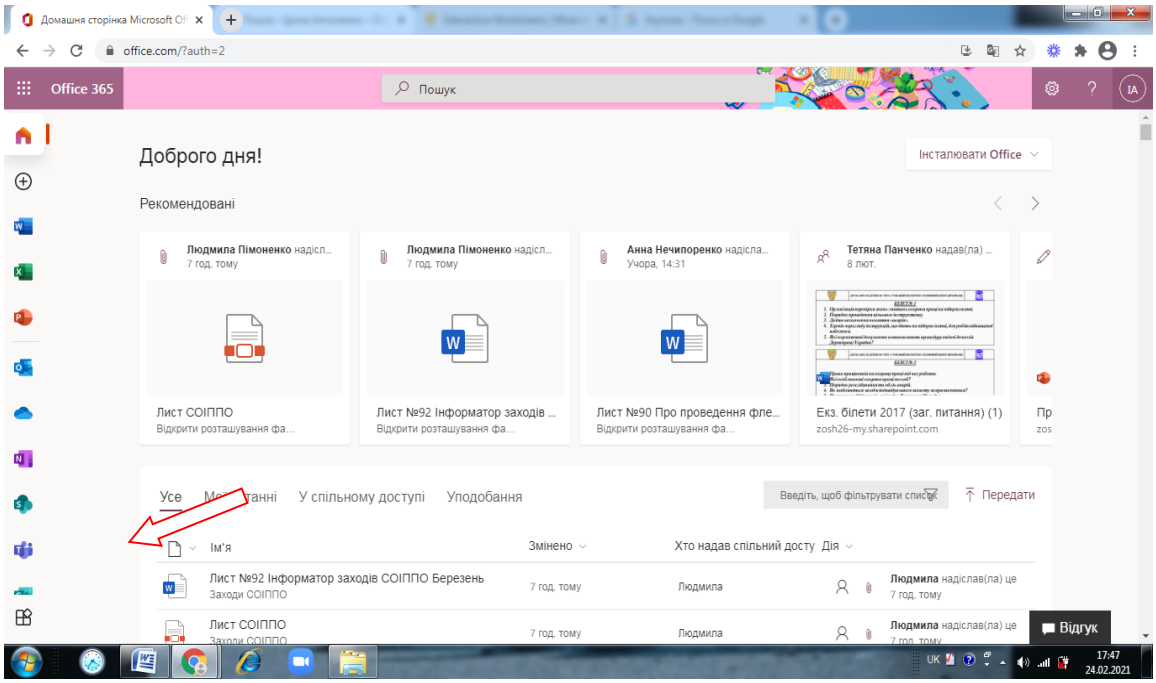


Microsoft Teams – закрита платформа, ніхто не може потрапити туди, якщо не зареєстрований адміністратором, саме він і створює базу цієї платформи та додає до неї усіх педагогічних працівників та учнів. У нашому закладі адміністратором є заступник директора з навчально-виховної роботи.

Створення онлайн-кабінету практичного психолога розпочиналося зі створення онлайн-класів. На початку роботи домашня сторінка MicrosoftTeams буде порожньою, і система пропонує створити команди (онлайн-класи).

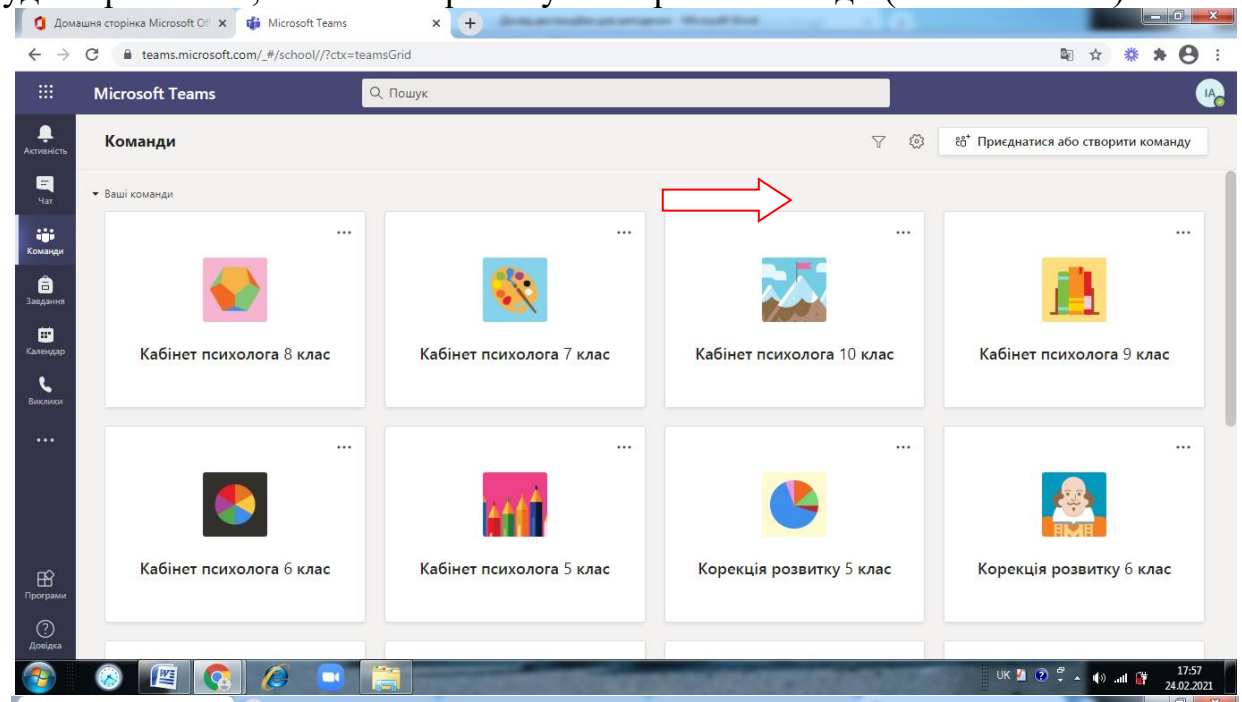


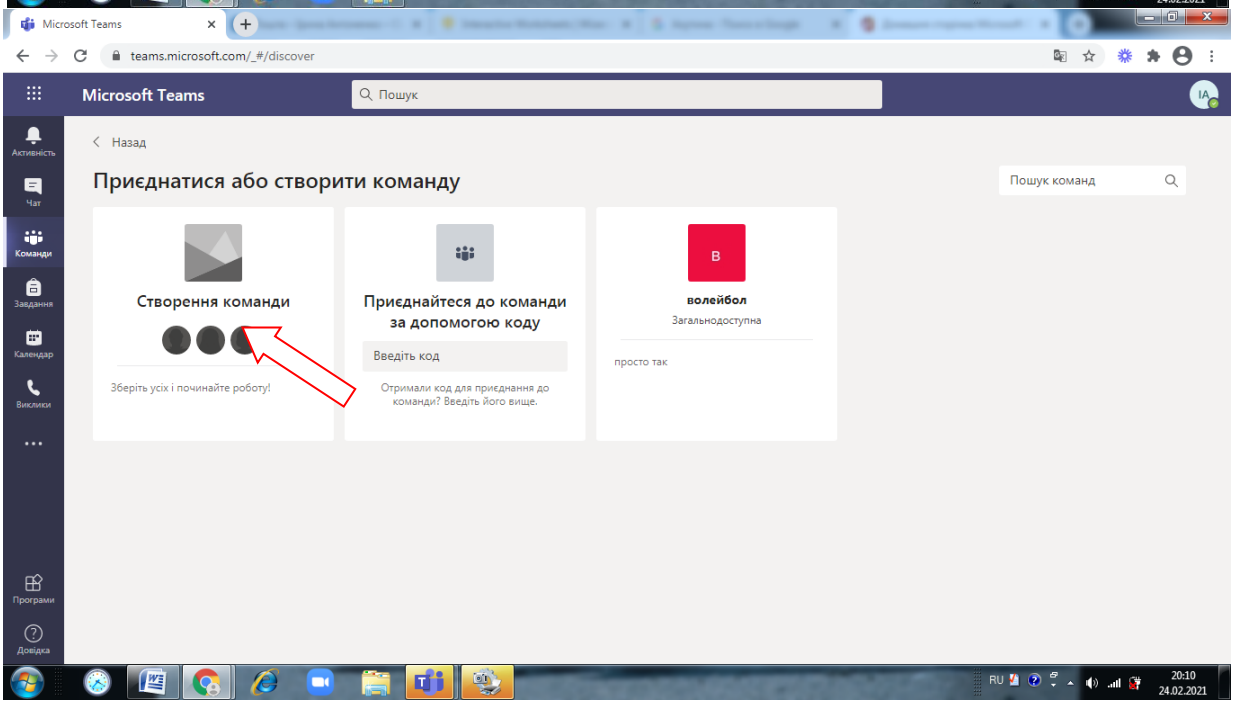

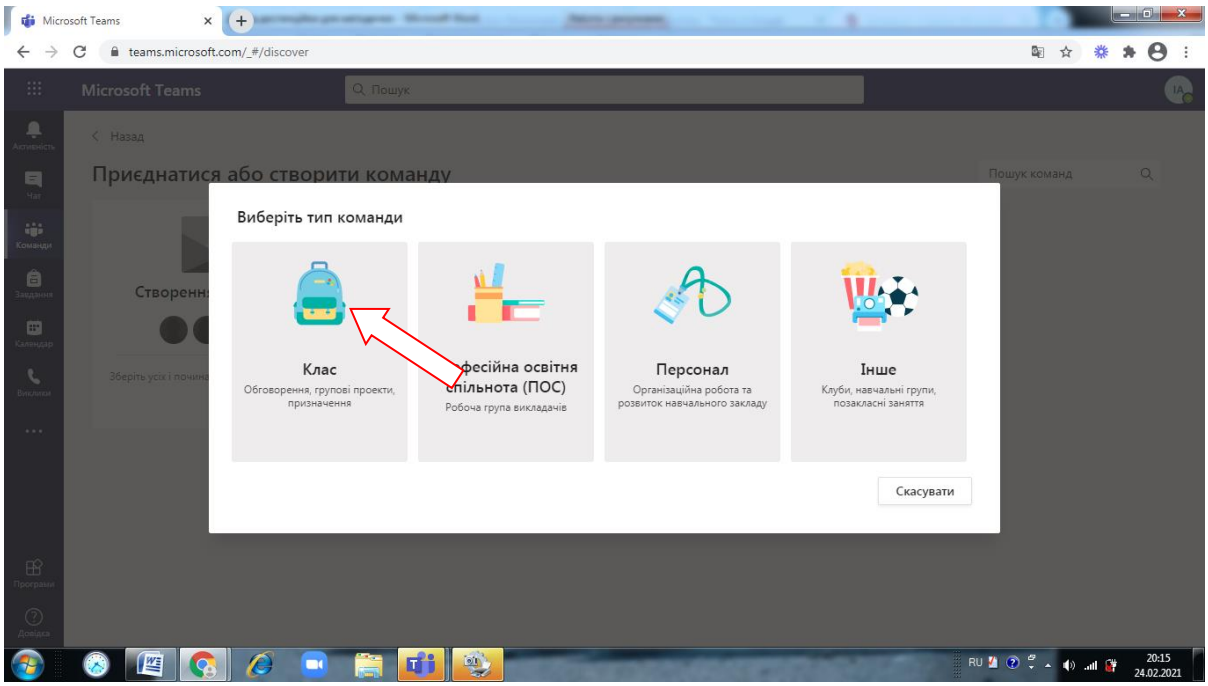


Команди (онлайн-класи) учнів можна групувати по паралелям або окремим класам.

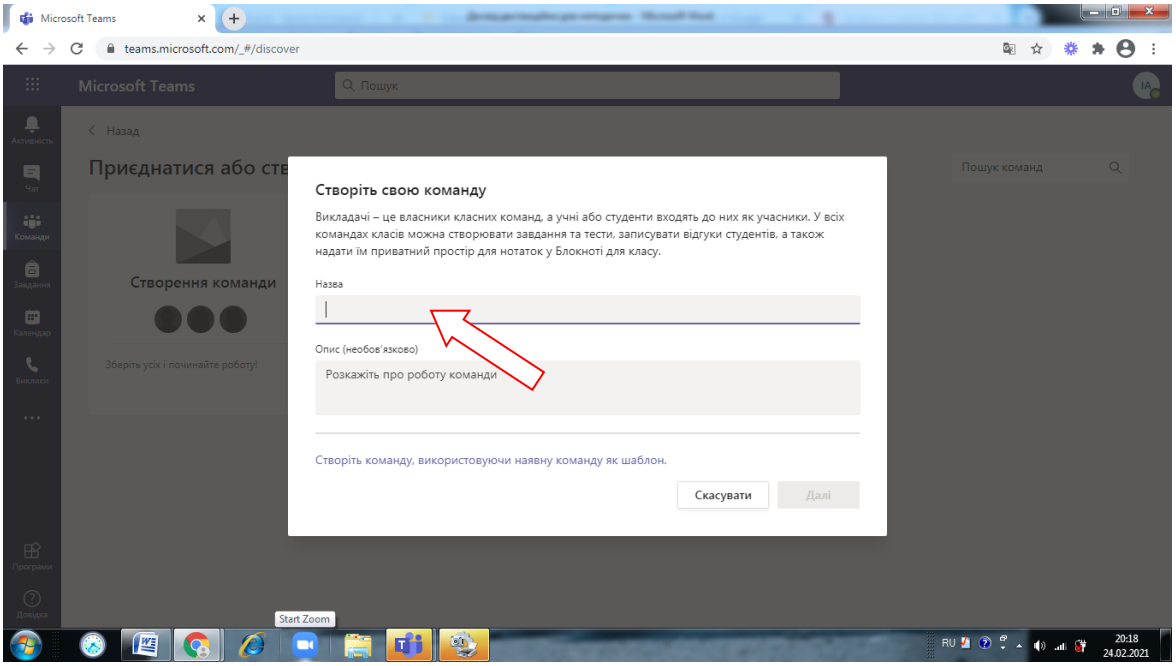


Далі потрібно обрати назву команди і додати туди учасників – учнів конкретного класу. Достатньо почати набирати прізвище і система знайде учня.

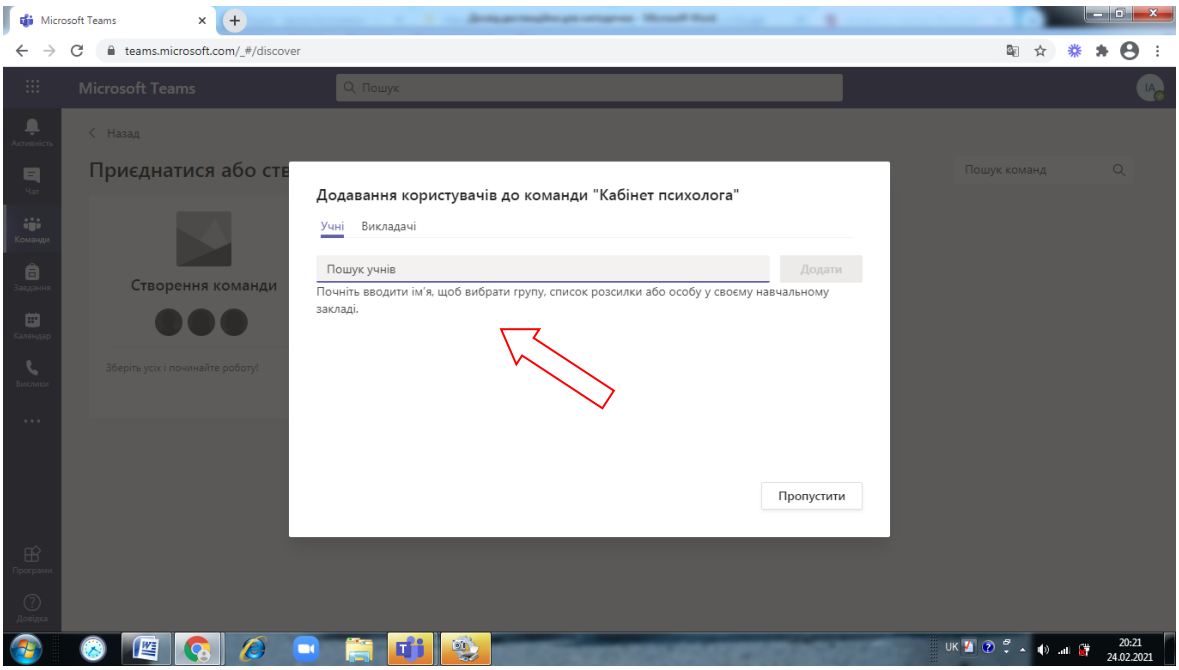


Коли учасників додано до класу, можна перейти до наповнення кабінету. Матеріали для учнів можна розміщувати, створюючи нову розмову у загальному чаті.

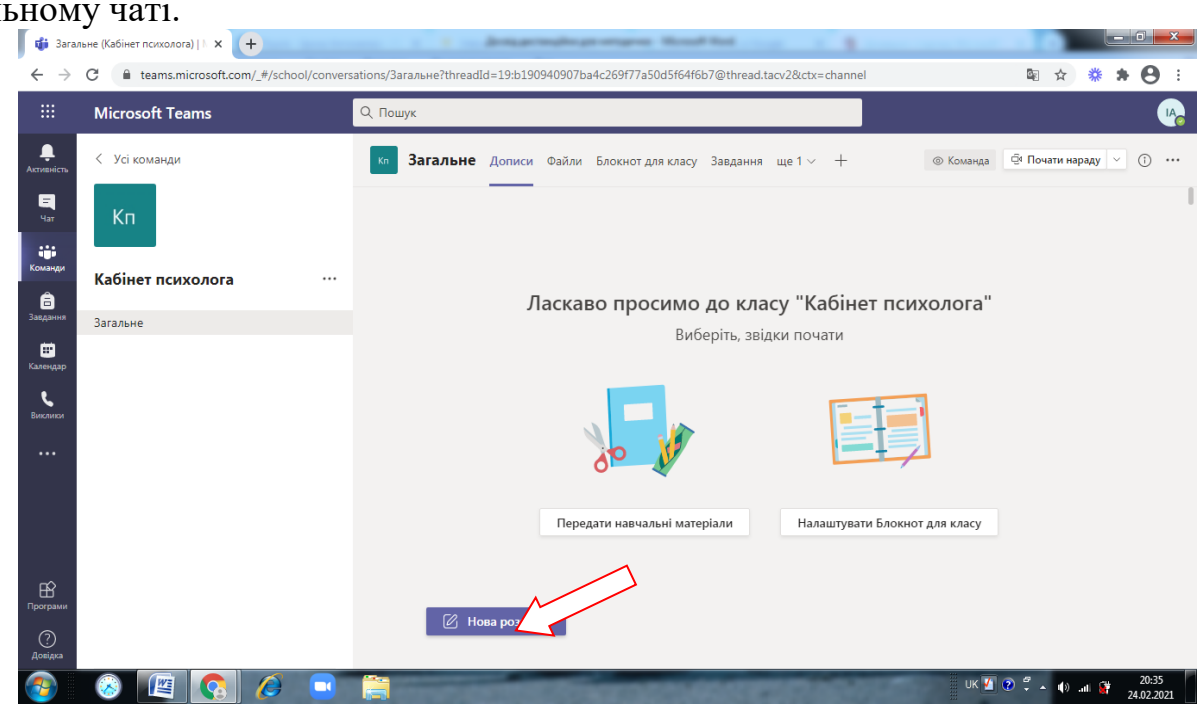

Щоб інформація відображалася структуровано, доцільно групувати завдання і матеріал по темам. Це можливо за допомогою створення каналів.

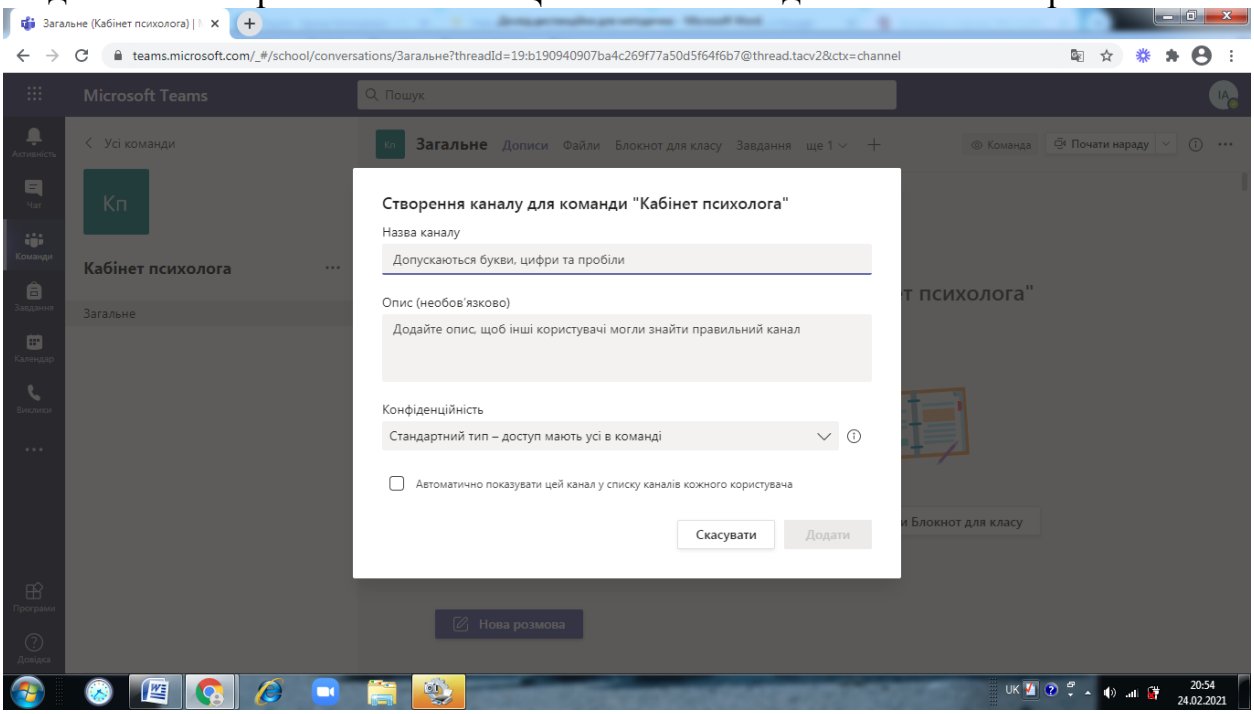


Система дає можливість дати назву каналу. Після цього можна додати матеріали у розділ «Нова розмова». Наприклад, створити канал «Тиждень толерантності» і додати завдання учням щодо перегляду мультфільму та написання коментарів у груповому чаті.

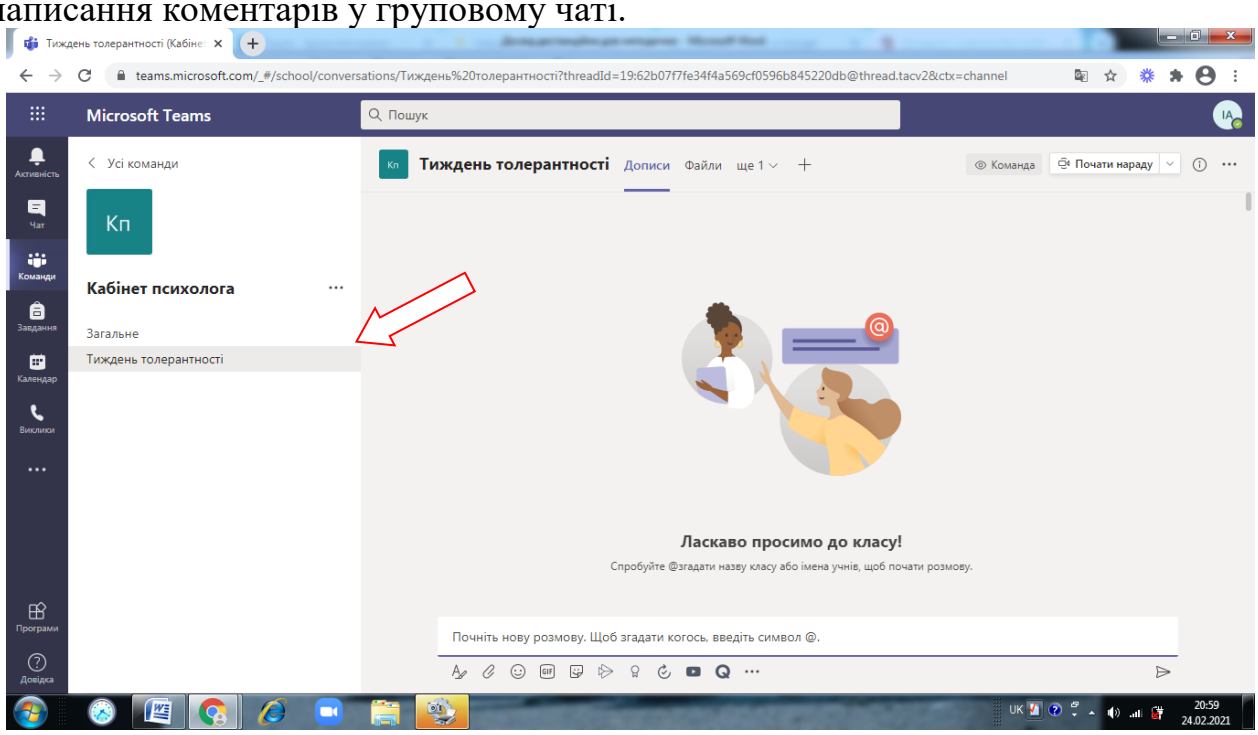

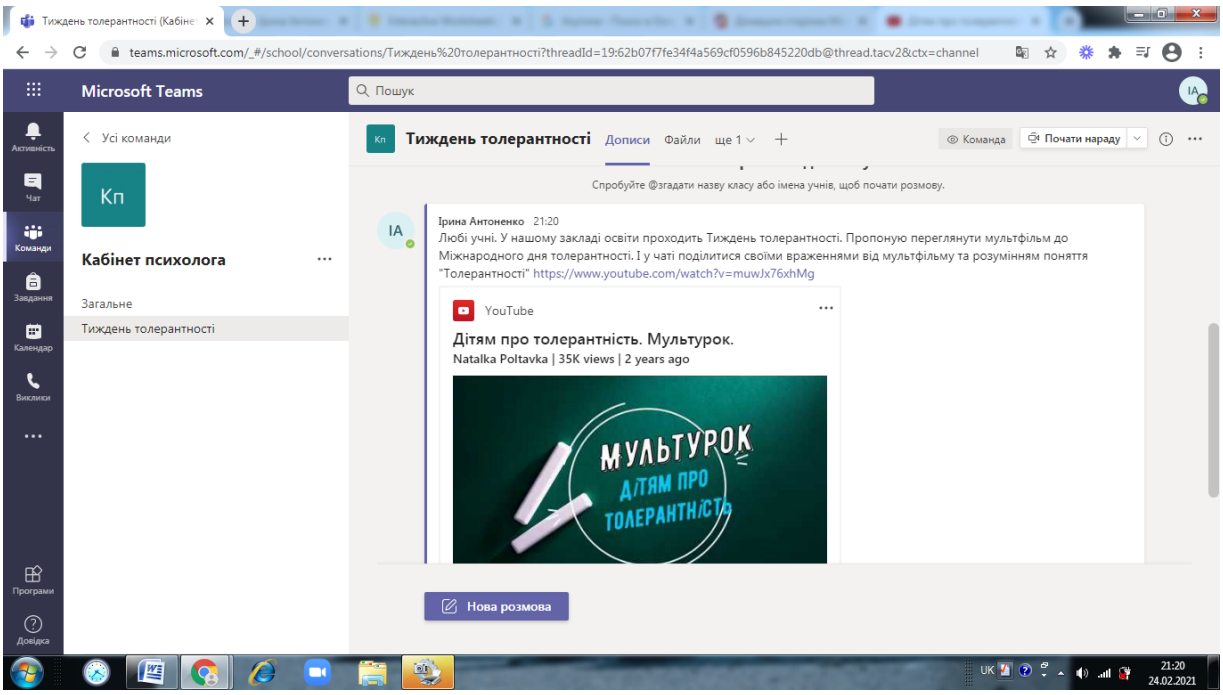


Платформа Teams дає можливість додавати матеріали для ознайомлення учнями в асинхронному режимі, а також проводити онлайн-зустрічі у синхронному режимі. Проведення онлайн-зустрічі можна запланувати у розділі «Календар» на лівій платформі панелі.

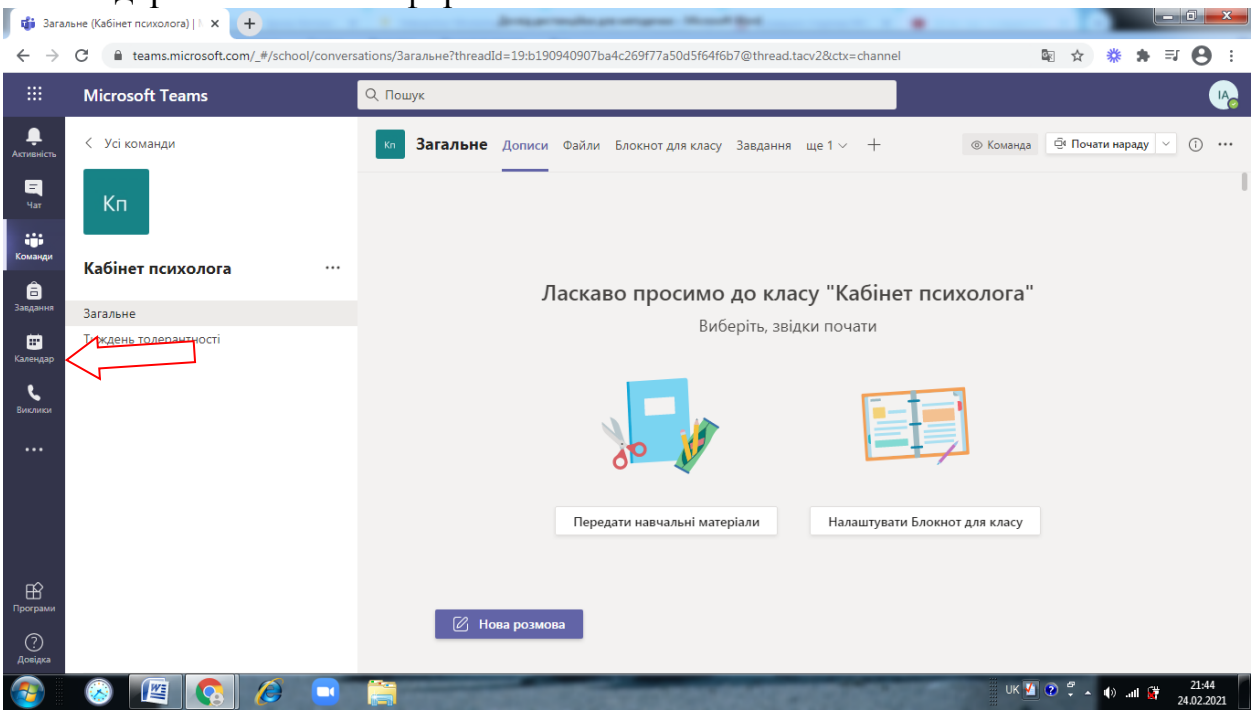


Обираємо дату і час.

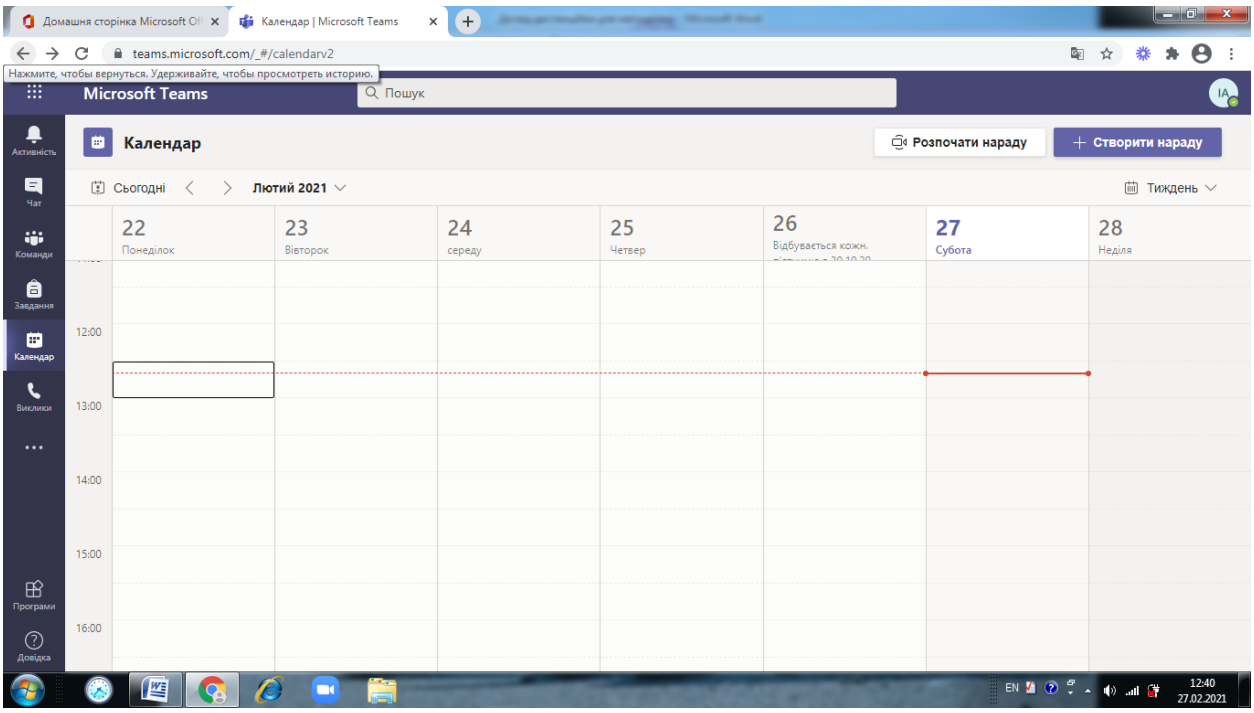


Додаємо назву, обираємо часовий пояс, уточнюємо час, канал, для якого буде відбуватися зустріч, також можемо обрати обов’язкових учасників. Далі надсилаємо запрошення учасникам.

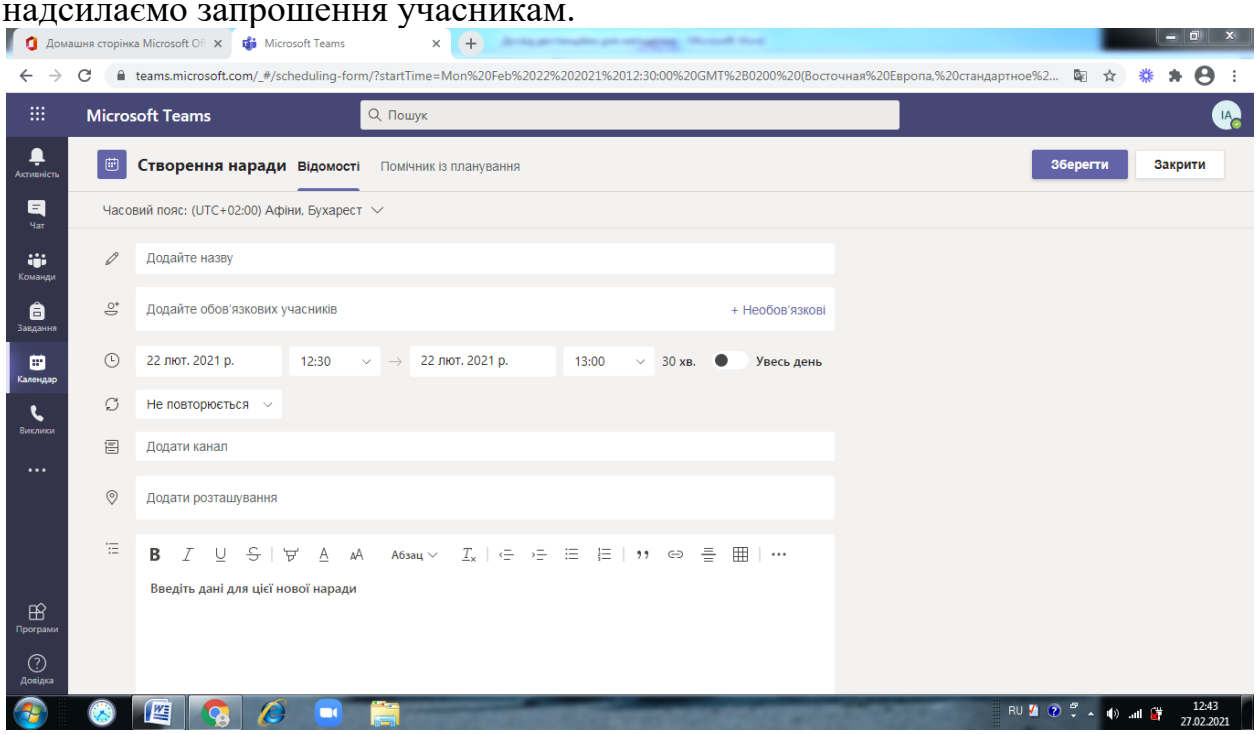


Після цього у календарі буде відображатися посилання на цю зустріч. Достатньо у зазначений час приєднатися до зустрічі.

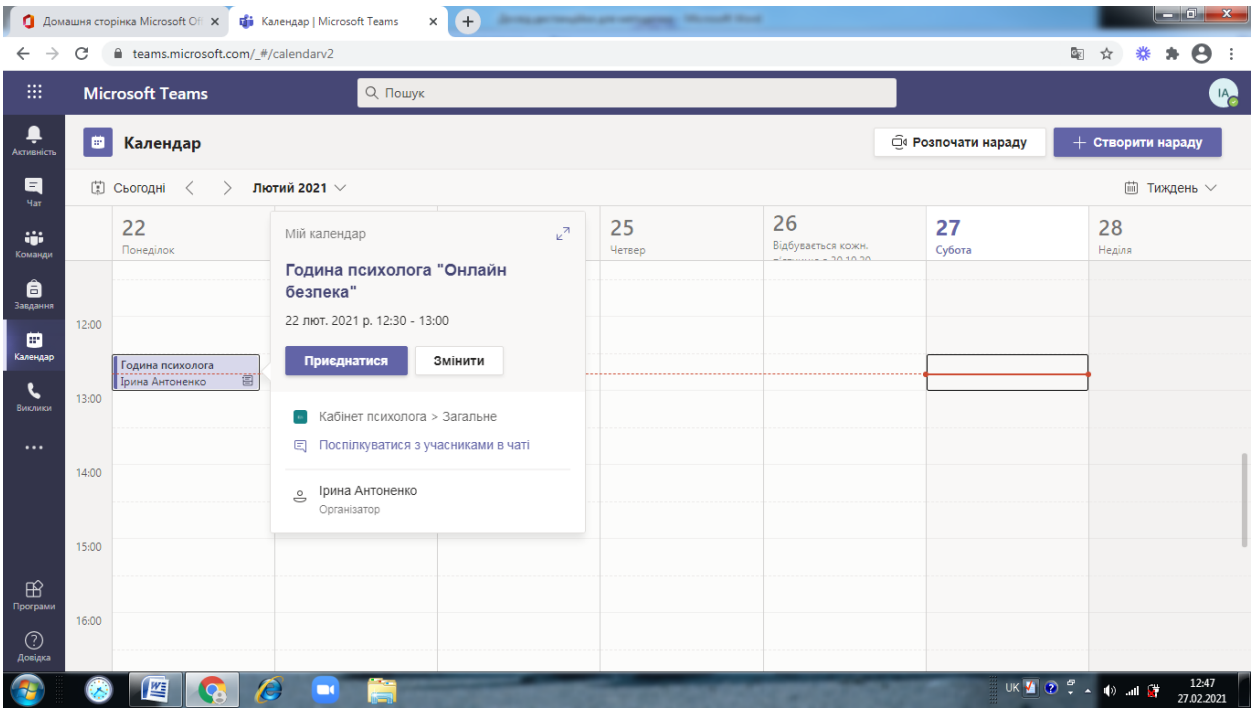


Платформа Microsoft Teams дає можливість працювати з іншими програмами, до переліку яких можна перейти на лівій панелі.

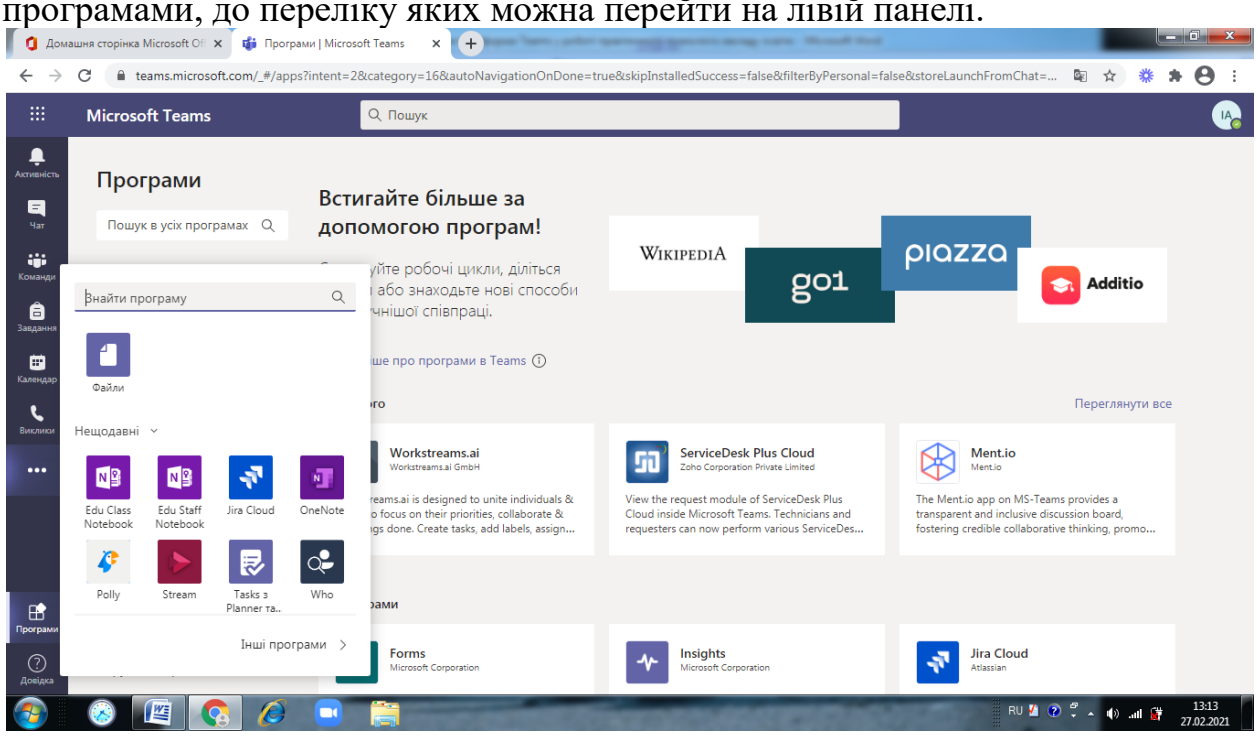


На сьогодні наш онлайн-кабінет містить кабінети психолога по паралелям класів, кабінети по корекції розвитку для учнів з особливими освітніми потребами та кабінет факультативу «Психологія спілкування» для учнів 5-х класів. Матеріали до кабінетів додаються відповідно віковим особливостям та циклограми роботи практичного психолога закладу освіти.

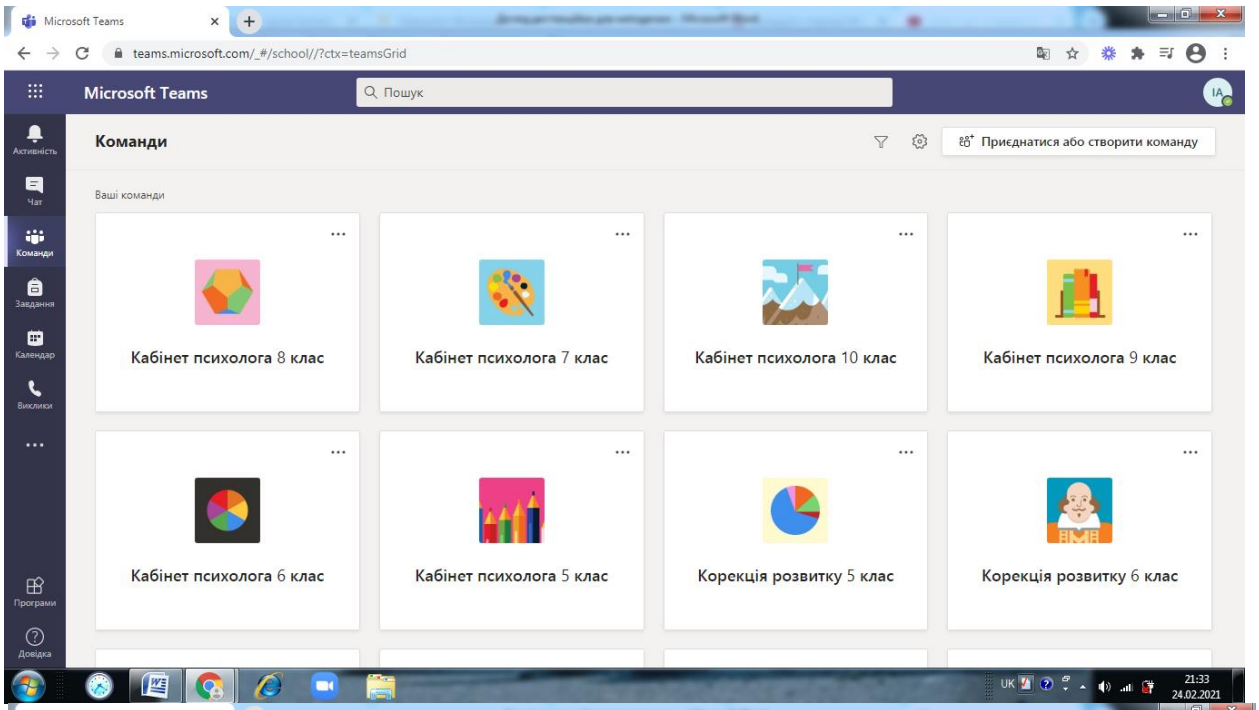


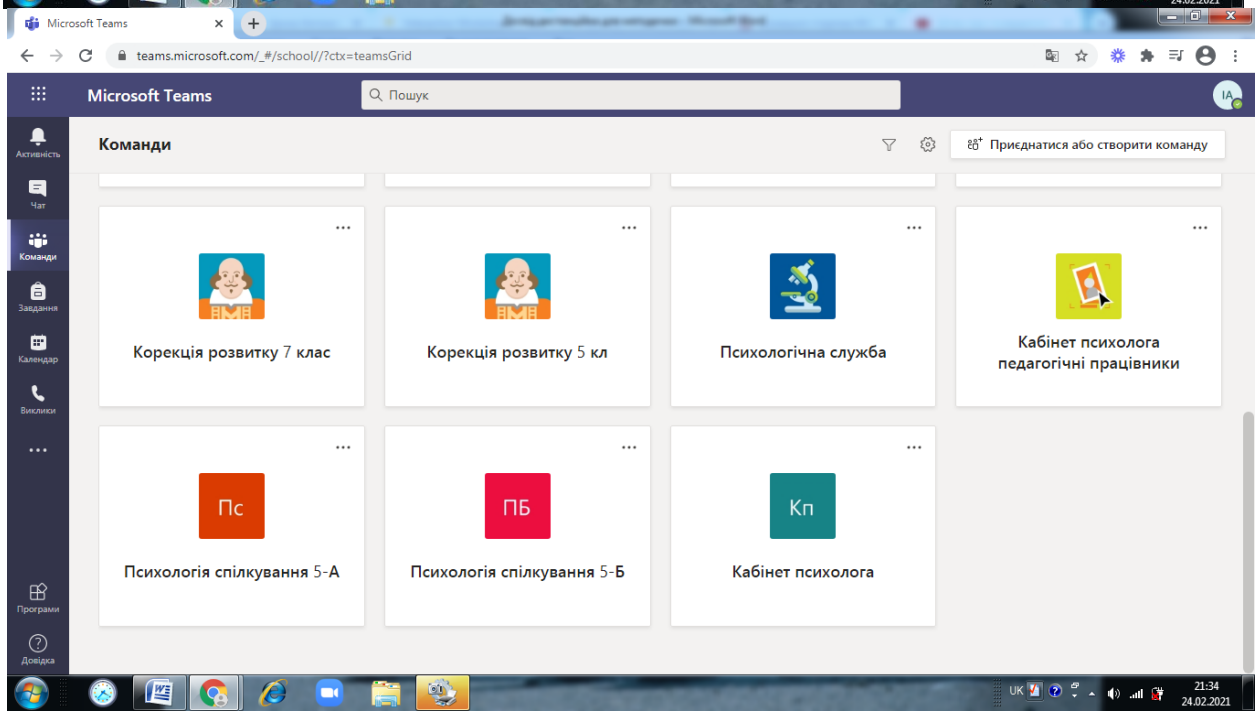


Під час офлайн-навчання платформа використовується для дублювання завдань і матеріалів, що розглянуті в класі з учнями. У будь-який зручний час дитина має можливість переглянути у кабінеті класу матеріал, що викликав зацікавленість чи був пропущений з якоїсь причини, написати коментарі у загальному чаті чи особисте повідомлення практичному психологу.

Підсумовуючи, хотілося б зазначити, що платформа Microsoft Teams дає багато можливостей для роботи практичного психолога під час дистанційного навчання. Може використовуватися як в синхронному, так і в асинхронному режимах.

*Л.М. Жилякова*

# Про організацію роботи з учасниками освітнього процесу в умовах карантинних обмежень

Необхідність пошуку дистанційних форм супроводу учасників освітнього процесу виникла у період перших карантинних обмежень у березні 2020 року. Учні, вчителі, батьки, спеціалісти психологічної служби опинилися в ситуації неможливості виконувати свою роботу в звичному форматі.

Цей період був однозначно складним для кожного, особливо для дітей. Діти опинилися в ситуації значних обмежень, невизначеності, тривоги, яка підсилювалася складним емоційним станом їх найближчого оточення, зокрема, вчителів. Адже вчитель, як вчасний орієнтир успішності через оцінку, конструктивну критику, підтримку, знаходився дистанційно.

Психоемоційний стан учителя теж виявився під ударом через відсутність живого зв'язку, зміни режиму, терміновості і невпевненості в оволодінні інформаційними технологіями. Проте ефективно допомагати дітям педагог може лише зі стану власної ресурсності. Тому в роботі практичного психолога з учителями особливої актуальності набуває саме завдання підвищення їх адаптаційних можливостей, стабілізація емоційної сфери, профілактика емоційного вигорання.

Однак, перше, з чого розпочалася наша робота, – це стабілізація власного емоційного стану, піклування про власну ресурсність шляхом участі в онлайн-конференціях, вебінарах, колах підтримки, які здійснювалися психологами через сторінки у фейсбуці, під час спільних засідань методичного об'єднання практичних психологів міста на Zoom-платформі. Поділитися можемо лише тим, що маємо в собі!

Знайомство з дієвим способами самодопомоги і переконання через власний досвід в їх ефективності викликало бажання ділитися з колегами-вчителями. У нашому досвіді реалізації задуманого:

загальні рекомендації для вчителів, батьків, учнів, які надавалися на сторінках сайту школи, у чат-групах Viber, у стрічці Facebook;

консультування – телефон, Zoom- платформа;

листування через електронну пошту;

проведення Тижня психології в онлайн-форматі через Viber (для вчителів – акція «Добрий день!»: просвіта щодо копінг-стратегій подолання стресу, створення «Скарбнички ресурсних занять», для учнів – арт-роботи «Родина на карантині», вернісаж інсталяцій «Психологія у моєму житті») з висвітленням результатів на сторінках Facebook;

інтерактивна гра КВІТЧЕЛ.

Організація освітнього процесу у 2020-2021 навчальному році має своє особливості:

чергування навчання в офлайн- і онлайн-форматі спирається на певний індивідуальний (при цьому різний) рівень готовності та наявність певного досвіду;

платформа Офіс 365 застосунок Teams, на якій здійснюється навчання у закладі, ставить завдання швидко ознайомитися, вивчити і засвоїти можливості цього ресурсу;

обласний проєкт «Зручне навчання», до якого долучені педагоги закладу, задає високий темп, багатозадачність;

специфічні особливості комунікації в режимі офлайн-навчання;

інформаційне перенасичення викликає несвідоме або ж усвідомлене прагнення до самоізоляції.

Психологічний супровід учасників освітнього процесу здійснюється так, щоб максимально використовувати можливості реального спілкування і в той же час гармонійно поєднувати їх з дистанційними формами супроводу як у синхронному, так і асинхронному форматі.

З метою реалізації психологічного супроводу на платформі Офіс 365 застосунок Teams нами створено віртуальний кабінет практичного психолога.

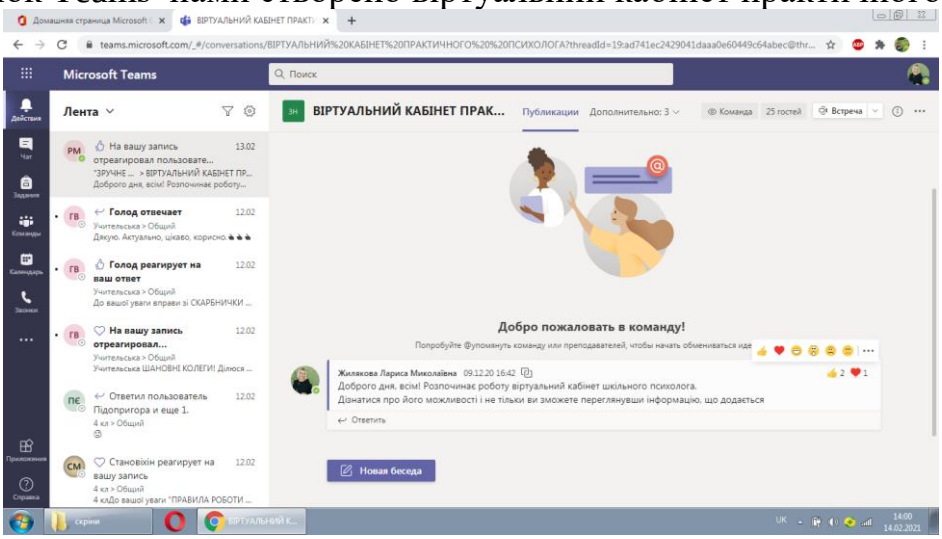


Взаємодія з учнями здійснюється через команди, які створено на паралелі класів. Вони мають оригінальну аватарку, що дає можливість швидко зорієнтуватися і вирізнити їх з інших команд платформи.

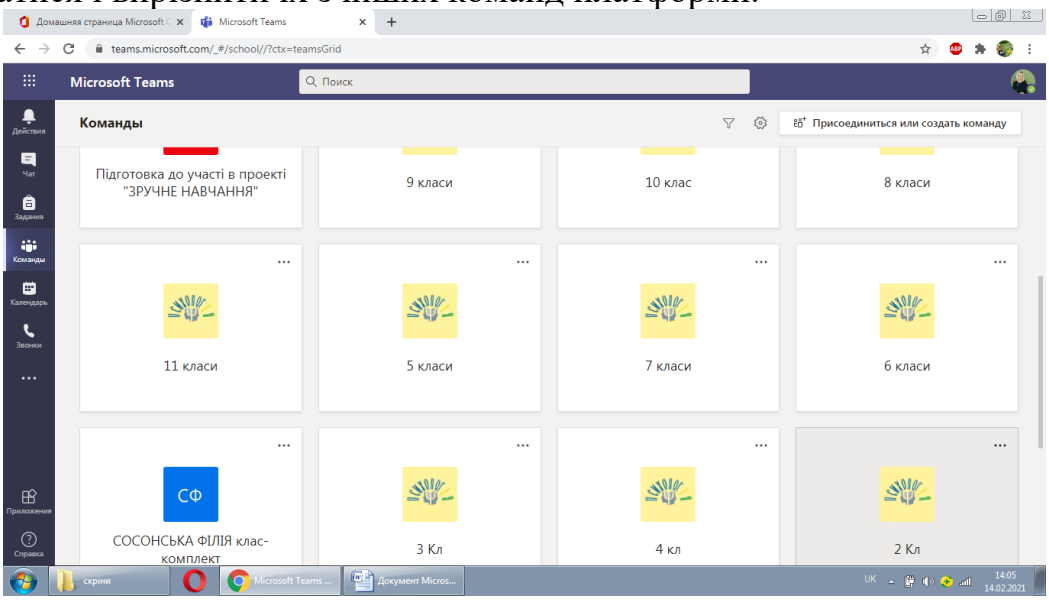

Про початок роботи в ньому учні дізналися із короткого звернення, що було розміщено в кожній команді класів.

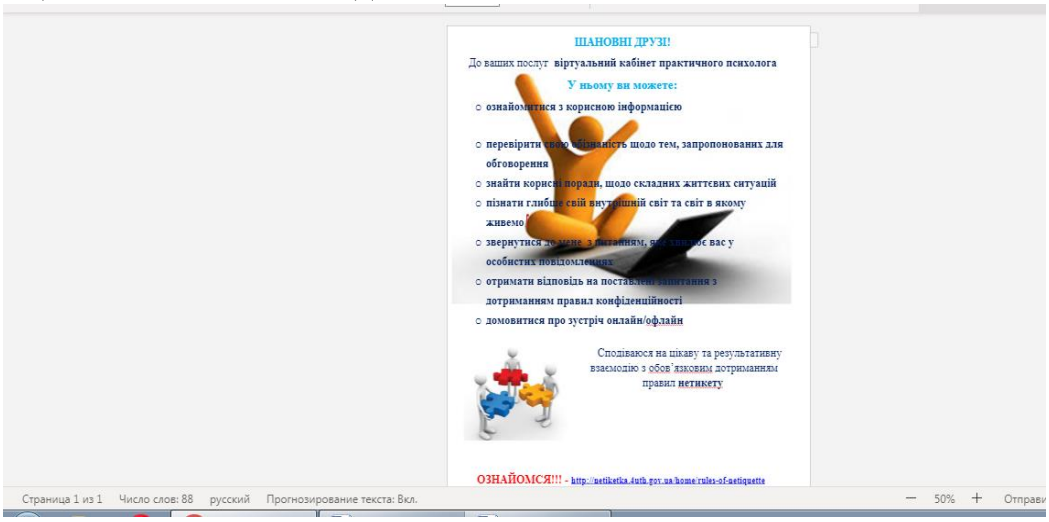


Через команди класів є можливість здійснювати просвітницьку роботу шляхом використання інструктивно-інформативних карток, що містять короткі інформаційні повідомлення, посилання на джерела для самостійного опрацювання, можливість, пройшовши тестування, перевірити власну обізнаність з теми. А для психолога – можливість отримати інформацію про рівень обізнаності учнів та спланувати свою подальшу роботу в даному напрямку. Для створення таких карток на платформі Офіс 365 використовуються різні застосунки:

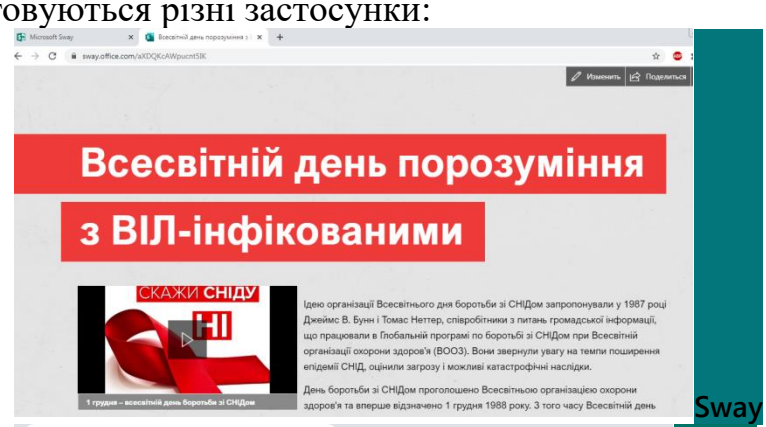


Sway

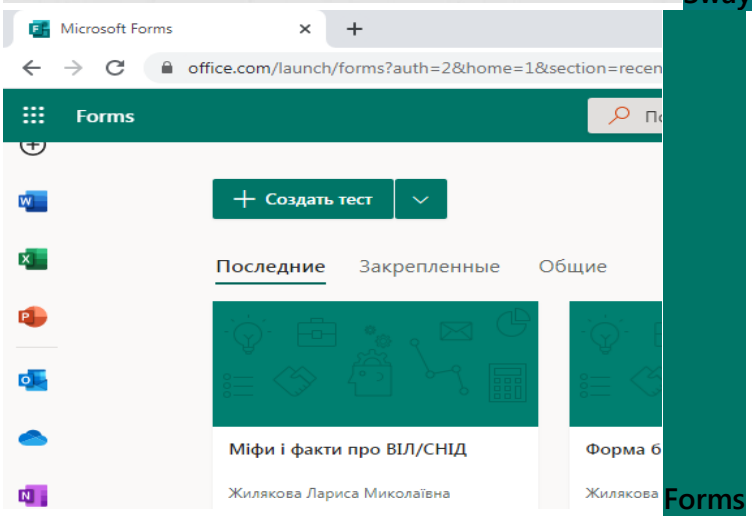


Forms

Робота у віртуальному кабінеті може здійснюватися і шляхом поєднання різних інтернет-ресурсів. Наприклад, створення цікавих завдань, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту учнів – пазли (https://www.jigsawplanet.com/)

Наприклад, «Назви емоцію»

*(Збери пазл. Назви емоцію. Згадай героя казки, що відчував подібне. Як він справився? Що йому допомогло в цьому?)*

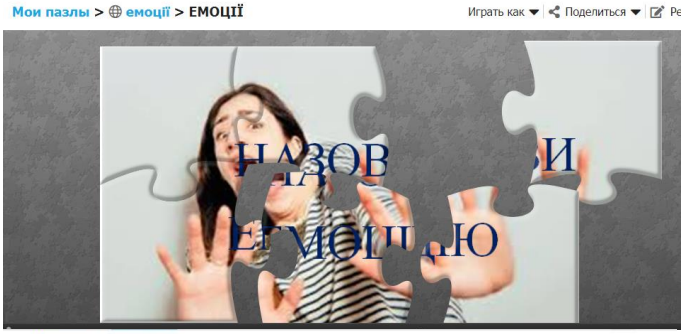


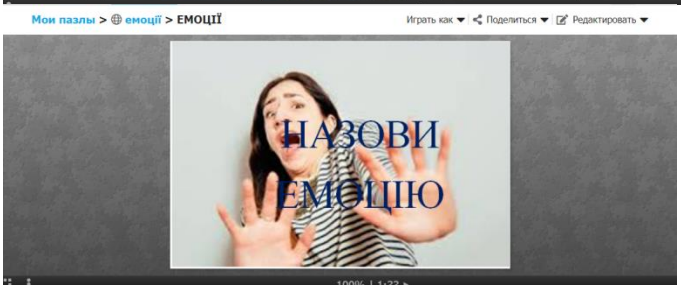


Тематичні «мультзали» – ще один приклад роботи віртуального кабінету. Це підбірка корисного візуального контенту певної тематики, яка використовується як для проведення офлайн/онлайн занять з учнями, так і може бути запропонованою для сімейного перегляду і розмови на важливу тему.

| **БЕЗПЕЧНИЙ ІНТЕРНЕТ** |
|---|
| **Мультфільм «Мобільні – це класно»**<br>https://www.youtube.com/watch?v=v3p_KnYaGLk&feature=emb_logo<br>*Як часто ви використовуєте смартфони без конкретної мети?*<br><br>**Мультфільм «Історія двох пар»**<br>(сюжет оптимальний для перегляду учнями середніх та старших класів)<br>https://www.youtube.com/watch?v=ittZO6RjBok&feature=emb_logo<br>*Як залежність від ґаджетів позбавляє людину реального життя та руйнує її стосунки з близькими.*<br><br>**Мультфільм «Ти також заблукав у цьому світі, як і я?»**<br>(Анімацію було створено у 2016 році лондонським ілюстратором Стіком Каттсом. Звукове оформлення до мультфільму – саундтрек із відомого французького фільму «Амелі» (фільм у 2002 році відзначений премією «Оскар», у тому числі у номінації «Кращий звук»). |

https://www.youtube.com/watch?v=QugooaNRnsk&feature=emb_logo
*Скільки часу ви витрачає на користування смартфоном?*
*Що при цьому отримуєте, а що насправді втрачаєте?*

**Мультфільм «Залежність від соціальних медіа»**

Мультфільм було створено у 2016 році. Це навчальний проєкт групи студентів на чолі з Ритою Рао з індійського коледжу Пуна.
https://www.youtube.com/watch?v=VJcxbOmV6Do&feature=emb_logo
*Чи справді необхідно на сторінках у соціальних мережах викладати світлини і дописи, описуючи все, що відбувається у житті?*
*Чи здатна активність у соціальних мережах замінити живе спілкування?*

**3D-анімація «Приклеєний»**

https://youtu.be/rW2g5cwxrqQ
*Що відбувається, коли дитина більшість часу проводить, граючись у комп'ютерні ігри?*
*Які загрозливі наслідки для психіки може мати віртуальне середовище?*
*Чим загрожує ігрова залежність та як уникнути такої небезпеки?*

**3D-анімація «Смартфонозалежність»**

(Анімацію було створено у 2014 році індійською компанією Dreamline Group)
https://www.youtube.com/watch?v=IssOWsAY-kQ&feature=youtu.be
*У яких випадках і чому не можна користуватися ґаджетами та слухати гучно музику?*

**Мультфільм «Технології та родина»**

(Анімацію було створено венесуельським ілюстратором Елізером Кастілло)
https://www.youtube.com/watch?v=37OLJPjoews&feature=emb_logo
*Чому технології, які мають поєднувати людей, насправді віддаляють їх?*

Правила безпечного Інтернету для малечі

- Казка про золоті правила безпечного Інтернету1
  https://www.youtube.com/watch?v=NOKZHMiJJ98
- Безпечний Інтернет. «Найжахливіший тиждень Петрика!»
  https://www.youtube.com/watch?v=CmD5TzdTbF4&feature=emb_title

Через віртуальні кабінети здобувачам освіти було презентовано і міні-відео-проєкти, створені підлітками-інструкторами: «Права маємо. Обов'язки знаємо» та «Правила роботи в Teams»

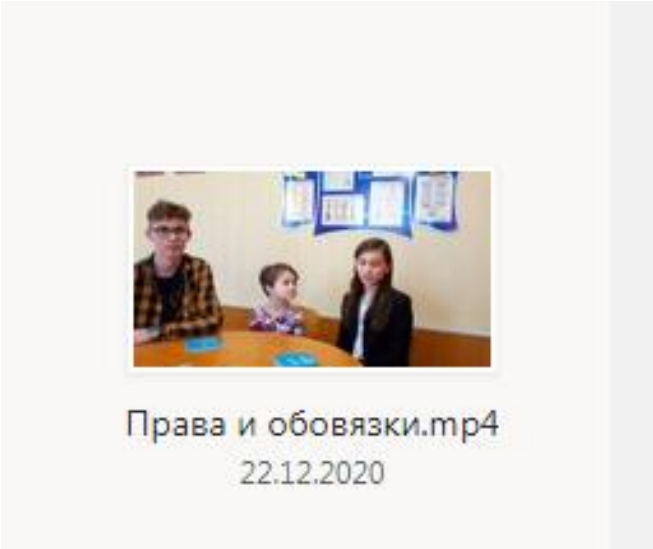


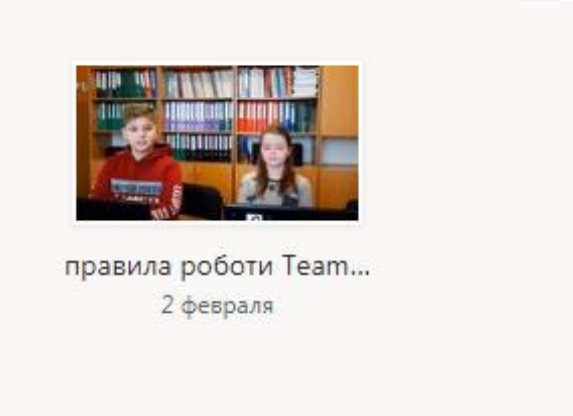


Під час переходу на дистанційну форму навчання викладання програмового матеріалу факультативного курсу «Я – моє здоров'я – моє життя» також відбувається в режимі онлайн через створені канали для взаємодії в командах класу.

З використанням можливостей єдиної платформи закладу в цьому році проведено батьківські збори (відповідно до рішень психолого-педагогічних консиліумів). Для їх проведення було підготовлено презентації (Sway, Power Point).

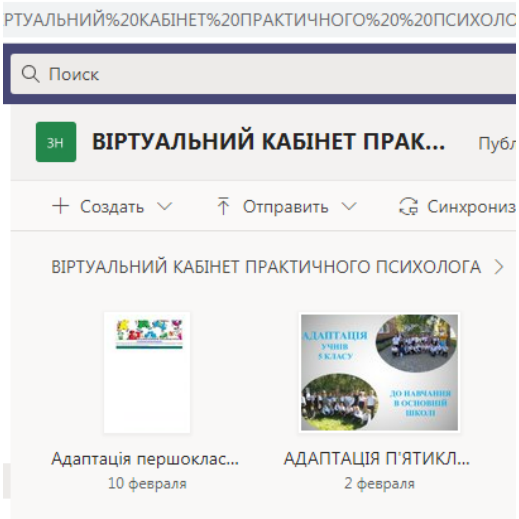

Використання інтерактивних дошок (https://padlet.com/) дає можливість поділитися з батьками корисною інформацією або ж передбачити, за необхідністю, спілкування на задану тематику.

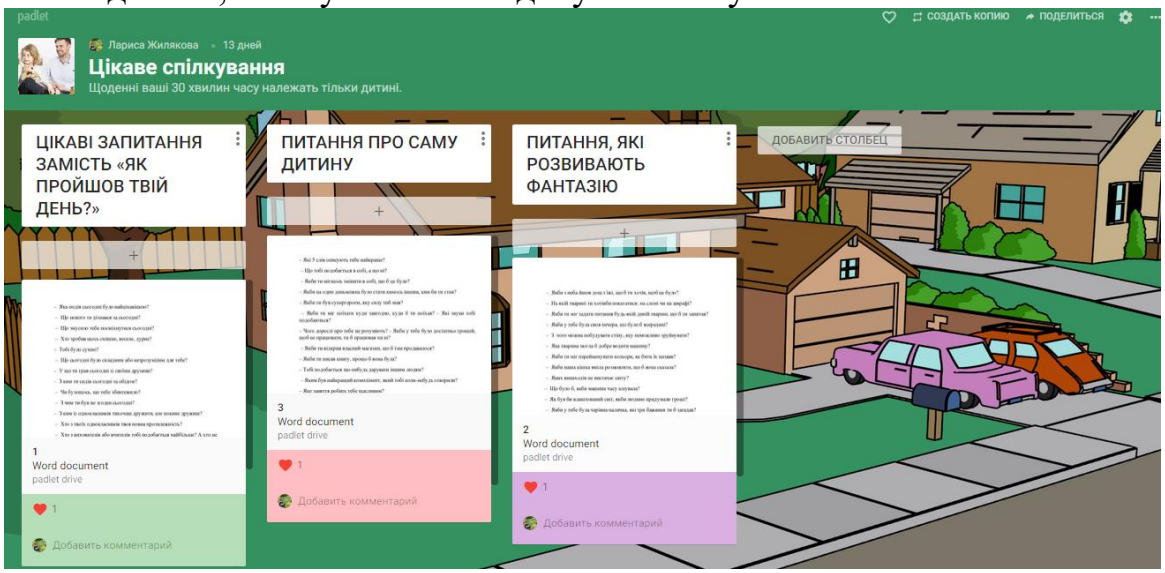


Взаємодія з учителями здійснюється через команду **Учительська.**

Така можливість забезпечила долучення всіх учасників психолого-педагогічних консиліумів до їх проведення у 2020/2021 навчальному році під час навчання у змішаному форматі.

В онлайн-форматі проходили і презентації досвіду вчителів, що атестувалися у поточному році. Це дозволили забезпечити можливість надати їм зворотній зв’язок та необхідну підтримку.

Саме як підтримка виникла ідея створення «Скарбнички самодопомоги» для педагогів. Вона спирається на досвід, який набутий попередньо – використання прийомів арт-терапії під час проведення ресурсних занять для педагогів. Метою «Скарбнички самодопомоги» є надання педагогу можливості віднайти і скористатися ефективними прийомами самодопомоги в складних ситуаціях в асинхронному режимі.

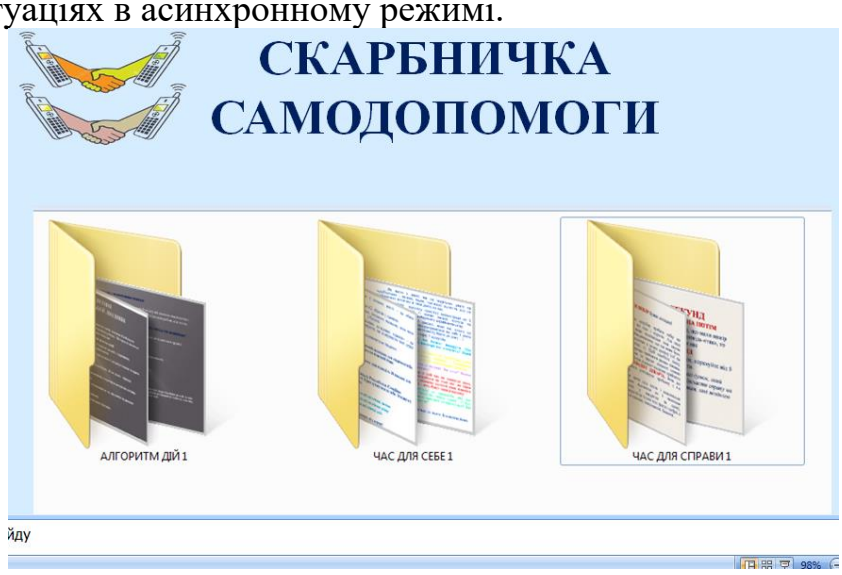

Скарбничка містить 3 розділи: ЧАС ДЛЯ СЕБЕ, ЧАС ДЛЯ СПРАВИ, АЛГОРИТМИ ДІЙ та ЗВЕРНЕННЯ.

ЗВЕРНЕННЯ було використано для презентації через команду Учительська в Teams. Воно містить коротке пояснення щодо змісту та алгоритму його використання.

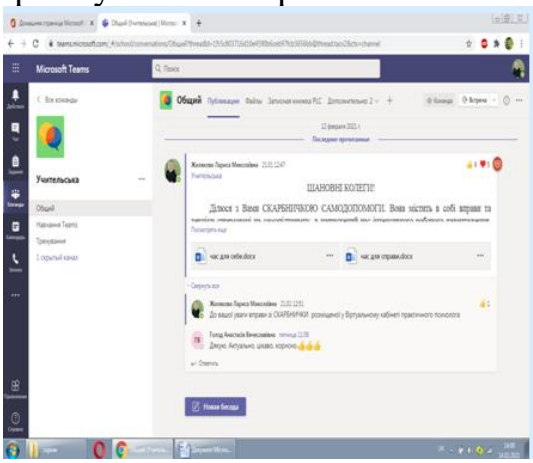


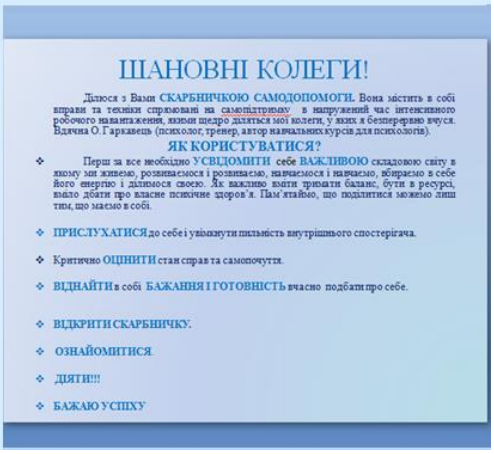


У розділі «ЧАС ДЛЯ СЕБЕ» зібрано вправи, спрямовані на профілактику емоційного вигорання та відновлення ресурсів:

Арт-щоденник почуттів

Ранкові сторінки

Місце сили

Практика вдячності

П'ять почуттів

Ресурсне фото.

Розділ «ЧАС ДЛЯ СПРАВИ» містить вправи з тайм-менджменту, які допомагають ефективно справлятися з поставленими завданнями:

Матриця Ейзенхауера – правильно розставити пріоритети;

Внутрішня Боротьба між «хочу» і «необхідно» – питання мотивації

Квадрат Декарта – ефективне прийняття рішень в ситуації вибору

Правило 5 секунд – допомагає у своєчасному виконанні поставлених завдань і є своєрідною профілактикою прокрастинації.

Стикаючись сам на сам зі складними ситуаціями в житті учнів, учителі можуть відчувати певну власну розгубленість. І тоді доречними стануть прості підказки, зібрані в розділі «АЛГОРИТМИ ДІЙ»:

Конфлікт

Алгоритм дії класного керівника в разі виникнення булінгу

Допомога при виникненні суїцидальних думок, намірів, спроб

Допомога дитині при втраті близької людини.

Зміст скарбнички може доповнюватися актуальною інформацією на розсуд психолога або ж відповідно до запитів.

Безумовно, віртуальний кабінет має свої обмеження, не може повноцінно замінити реальне спілкування психолога з учнями, батьками. І в той же час може стати хорошим доповненням його, а в разі виникнення необхідності, основним інструментом взаємодії.

*І.Г. Антоненко*

# Алгоритм створення інтерактивних робочих аркушів на платформах Padlet.com таWizer.me

Інтерактивний робочий аркуш – це веб-сторінка, на якій можна розмістити різні завдання та матеріали для учнів. Завдання може містити в собі перегляд відео, зображення, інтерактивне зображення, відкриті запитання, перегляд тексту, діалог тощо. Пропонуємо частково познайомитися з цими платформами на прикладі нашого досвіду роботи.

Платформа Padlet.com частіше носить назву інтерактивної дошки. Слід зауважити, що на платформі після реєстрації є можливість створити 5 безкоштовних робочих аркушів (чи дошок) і змінювати їх за потреби. Після реєстрації відкривається робочий кабінет для створення аркушів.

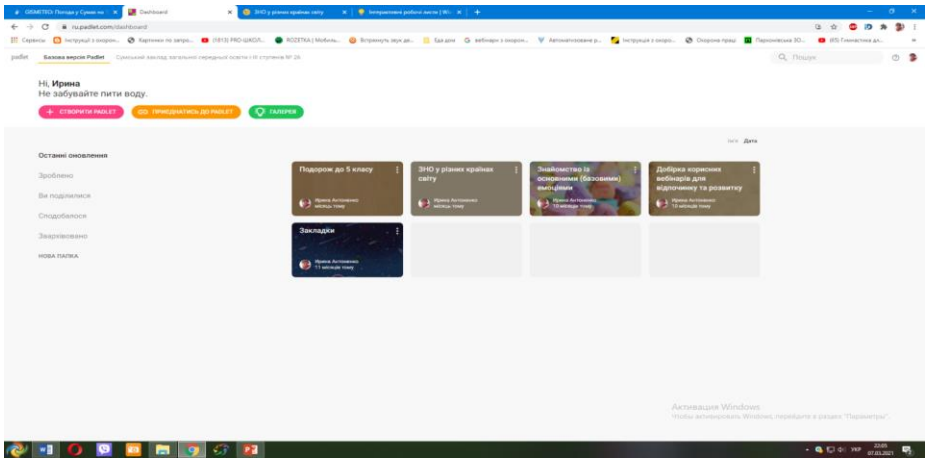


Відкриваючи будь-який аркуш, переходимо до його дизайну та наповнення (для цього натискаємо кнопку «Модифікувати»).

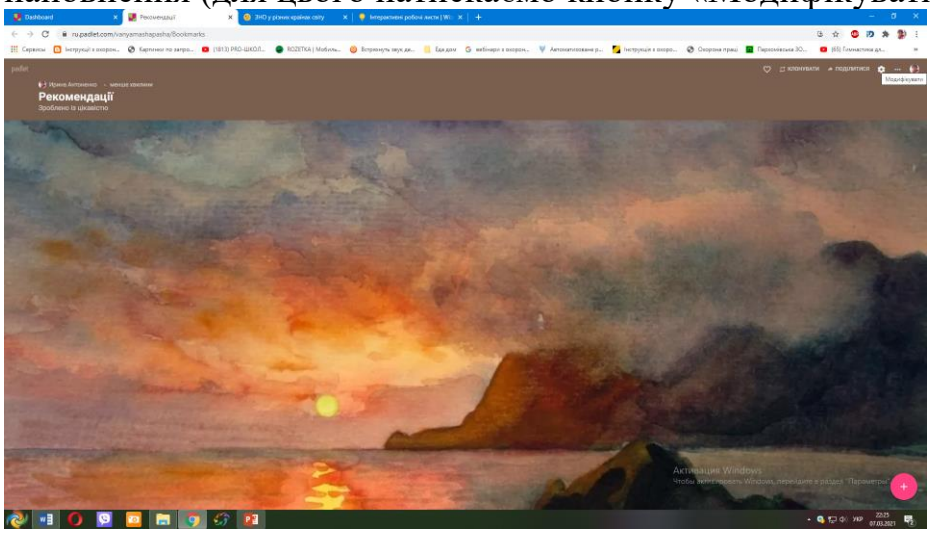


Далі створюємо назву дошки (аркуша), обираємо шпалери, шрифт, можливість коментувати інформацію, є, навіть, можливість фільтрувати лихослів'я учнів (система замінить лихі слова милими емоджі). Після цього натискаємо «Зберегти».

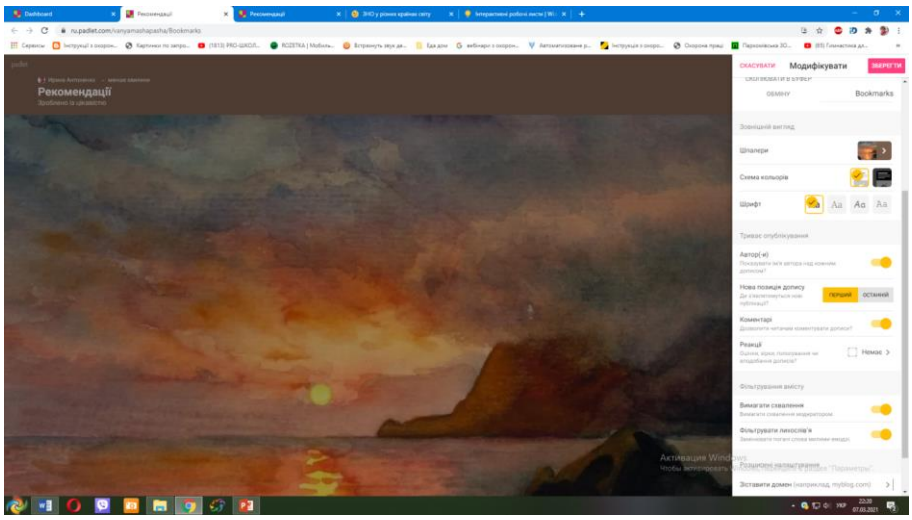


Оригінальність цих аркушів в дизайні. Наприклад, аркуш може бути у вигляді інтерактивної карти світу, де є можливість розміщувати посилання з текстом, картинкою чи відео-сюжетом. Ці функції можна обирати, натискаючи кнопку «…»

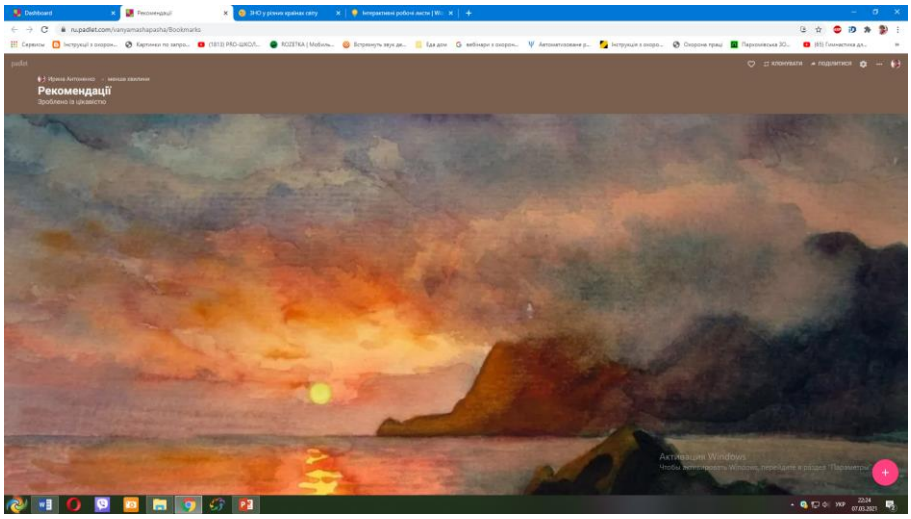


Далі переходимо до функції «Змінити формат».

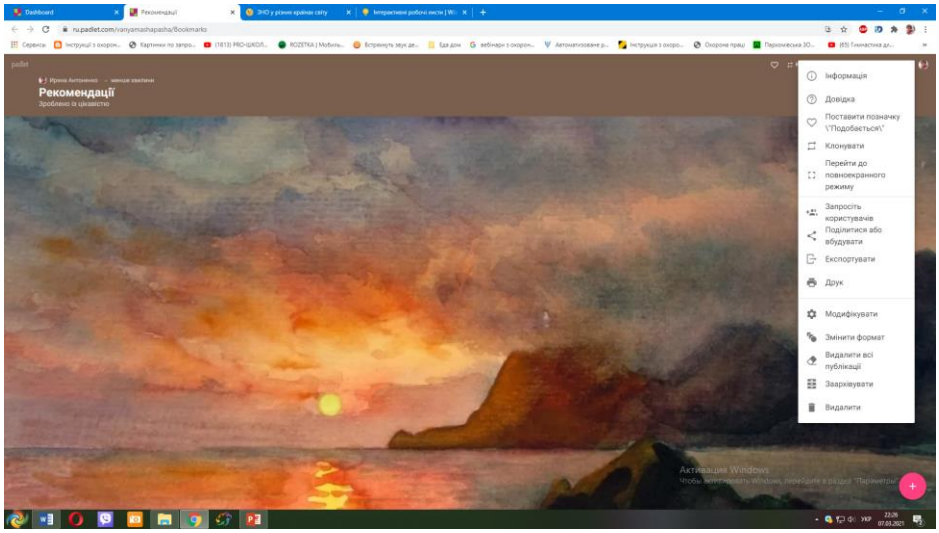

Система пропонує нам створити різноформатні аркуші. Наприклад, «Полотно», «Трансляція», «Сітка» (інформація на дошках розміщується групами), «Полиця» (інформація розміщується у декілька стовпців), «Бесіда» (дошка відображається у форматі діалогу з учнями), «Мапа» (створюється інтерактивна мапа), «Хронологія» (інтерактивний аркуш відображається як лінія часу). Матеріал для учнів додаємо, натискаючи «+» у нижньому правому кутку екрану. Нижче наведено наші варіанти різноформатних аркушів.

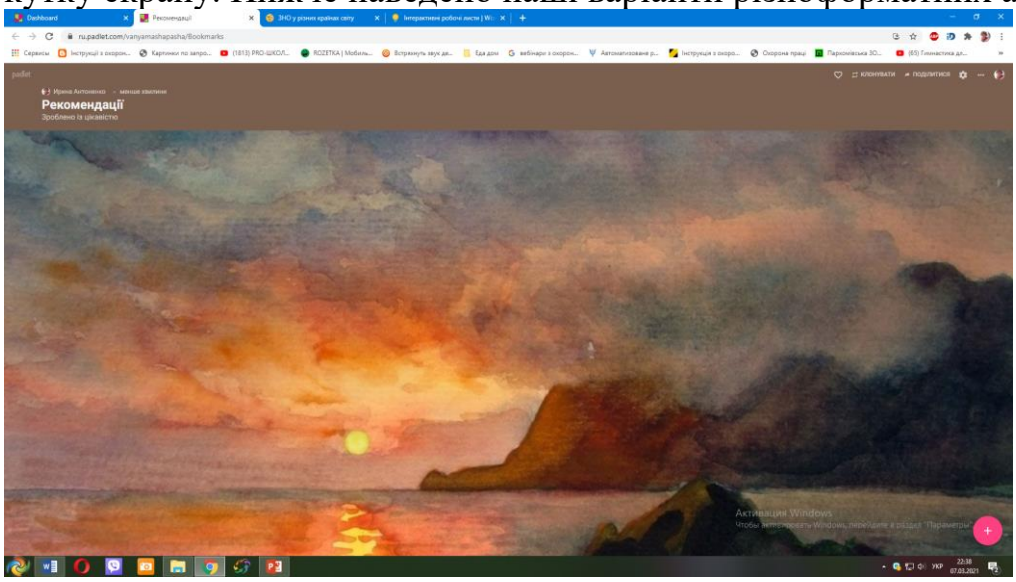


Так, з метою профілактики стресових станів у старшокласників під час проходження зовнішнього незалежного оцінювання нами було створено інтерактивну мапу для учнів «ЗНО у різних країнах світу». Натискаючи зображення на мапі, учень може переглянути інформацію про проведення ЗНО у різних куточках світу (використано дошку формату «Мапа») (переглянути аркуш можна за посиланням

https://ru.padlet.com/vanyamashapasha/2zfxdgk02usyv54b )

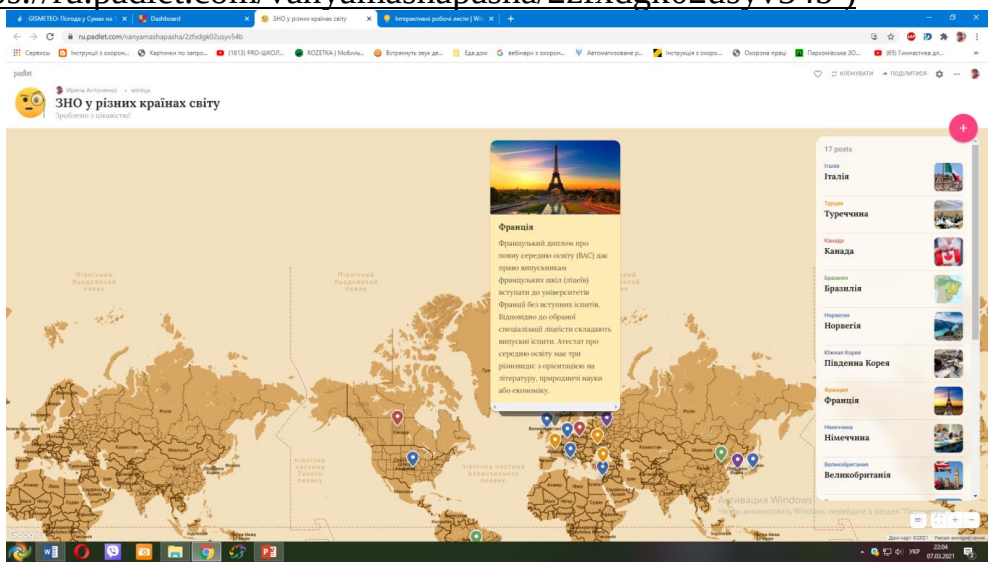


Для педагогічних працівників з метою зниження тривожності під час карантинних обмежень створено рекомендації «Добірка вебінарів для

відпочинку та розвитку» (переглянути аркуш можна за посиланням https://ru.padlet.com/vanyamashapasha/ipashwobavhmgxnk )

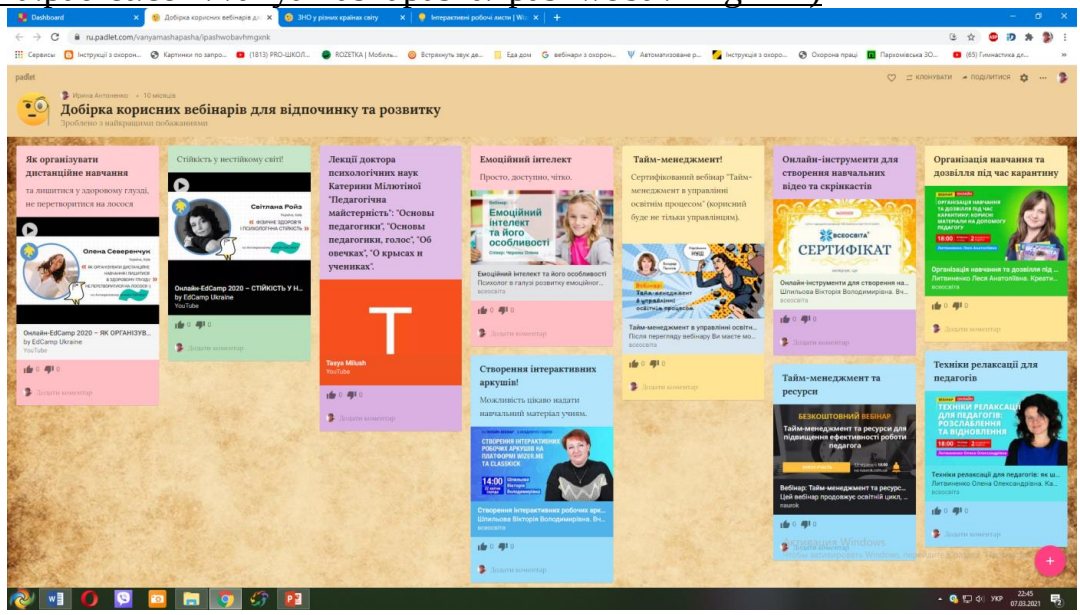


З метою розвитку емоційного інтелекту в учнів середніх класів створено аркуш у форматі «Полотно». Після перегляду текстової інформації з картинками, учням пропонується перегляд мультфільму «Думками навиворіт». (переглянути аркуш можна за посиланням https://ru.padlet.com/vanyamashapasha/klrwcvw2d6wgzxaf )

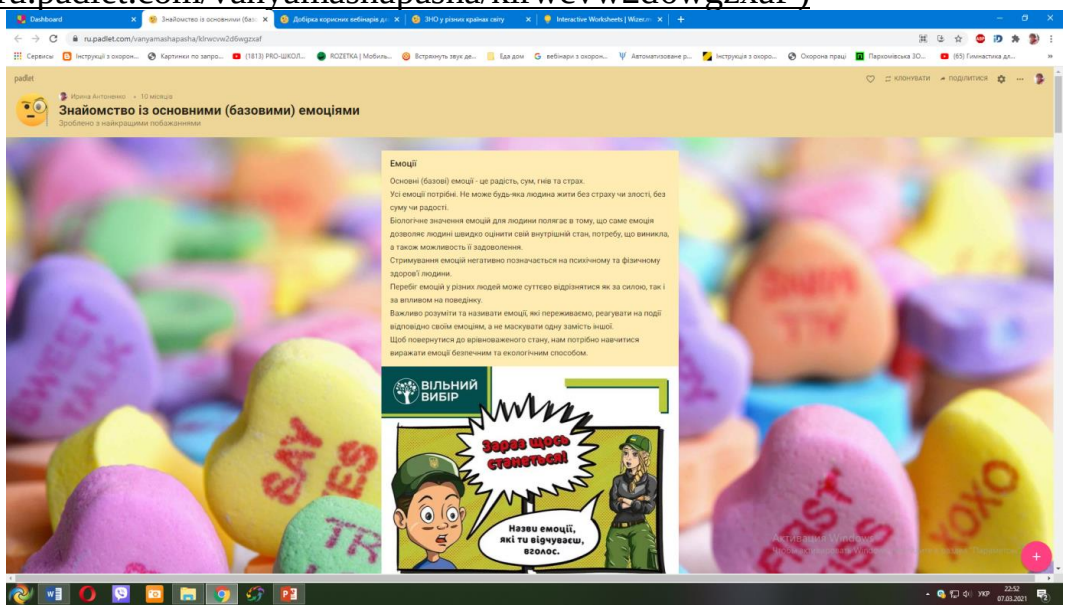


Формат, інформацію на дошках можна змінювати будь-яку кількість разів. Щоб поділитися з учнями матеріалом, достатньо переслати посилання на інтерактивну дошку, і учень матиме змогу переглянути інформацію без реєстрації чи додаткових кодів.

Платформа Wizer.me – багатогранна та багатофункціональна платформа, але англомовна. Ознайомитися з платформою можна, використавши автоматичний переклад. Але створюючи інтерактивні аркуші, рекомендовано перейти на відображення функцій платформи на англійській мові. В іншому

випадку, текст аркушів буде відображатися некоректно. Слід зауважити, що сам аркуш можна наповнювати українською – це лише платформа іншомовна.

На Wizer.me безкоштовно можна створювати безліч аркушів, але за умови, що ми відкриваємо публічний доступ до своїх робіт, тобто будь-хто може користуватися нашими інтерактивними аркушами, копіювати їх собі і змінювати за бажанням.

Після реєстрації, є можливість отримати доступ до безлічі інтерактивних аркушів інших авторів із різноманітних напрямків. Достатньо у пошуку натиснути потрібну тему. На жаль, інтерактивних аркушів багато з різних навчальних предметів, матеріалів психологічного спрямування майже немає.

Для створення аркушу потрібно натиснути «CreateWorksheet»

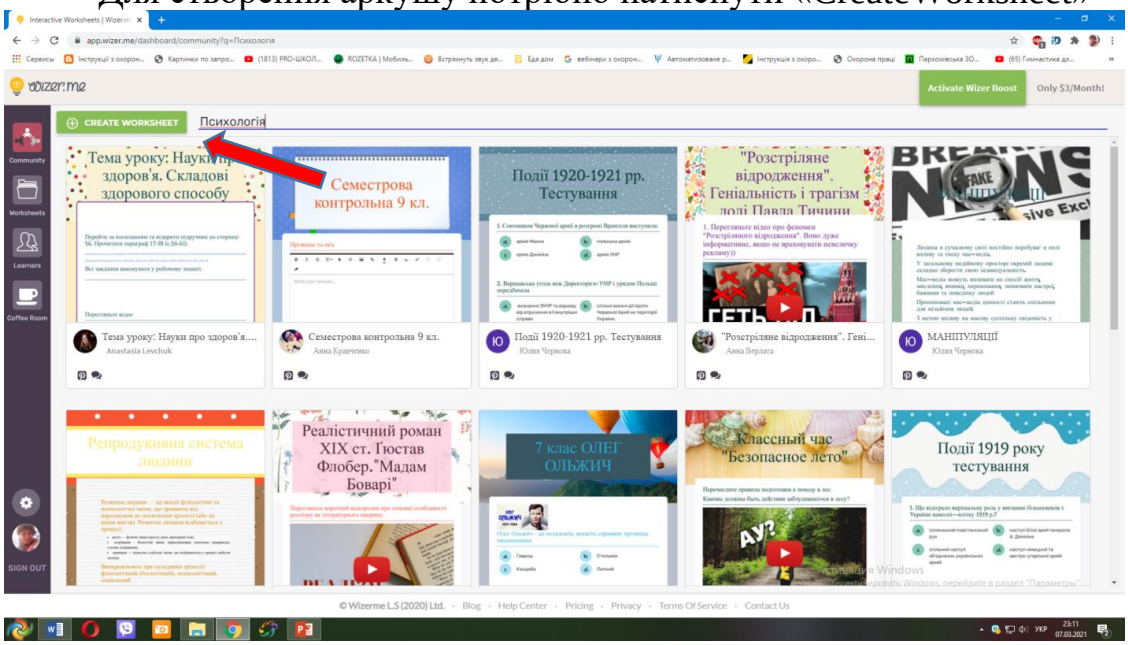


Система запропонує обрати дизайн інтерактивного аркушу (це можливо зробити на лівій панелі) та наповнити інтерактивний аркуш матеріалом (різними завданнями, варіанти яких можна переглянути нижче).

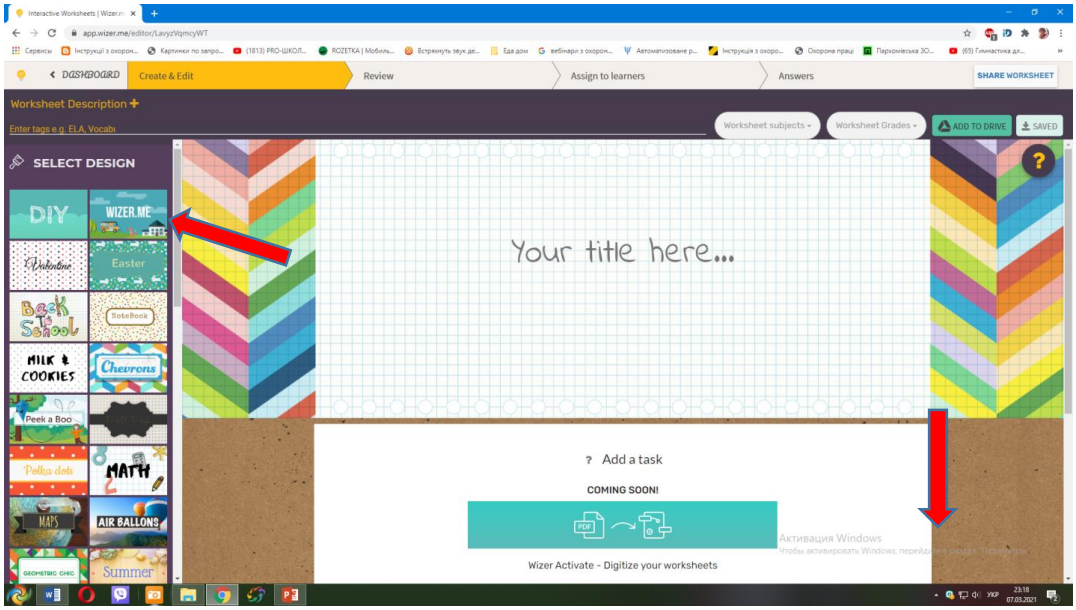

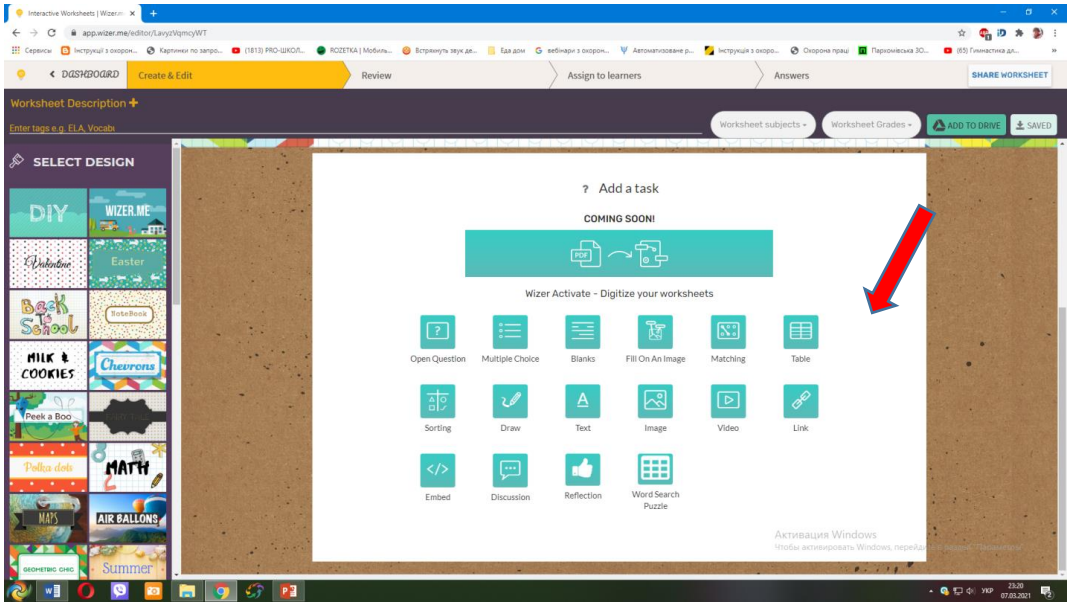


Далі кожен може обрати завдання, формат яких доречний при розгляді потрібної теми учнями. Платформа Wizer.me пропонує обрати такі варіанти завдань (переклад зліва направо): відкриті запитання, багатоваріантний вибір відповіді, відповідь із заповненням пропусків у тексті, інтерактивне зображення, визначення відповідності, заповнення таблиці, класифікація, створення малюнку, створення тексту, перегляд зображення, перегляд відеосюжету, створення посилання, додавання посилання з іншого стороннього ресурсу.

Наприклад, нами створено інтерактивний аркуш «Безпека в інтернеті» для учнів 5-6 класів. Посилання на аркуш було надіслано учням через онлайн-кабінет практичного психолога. При переході за посиланням дітям потрібно увести також пароль, який додається до аркушу і увести своє ім’я та прізвище. (переглянути інтерактивний аркуш можливо за посиланням https://app.wizer.me/learn/7IRXYV Пароль **7IRXYV** )

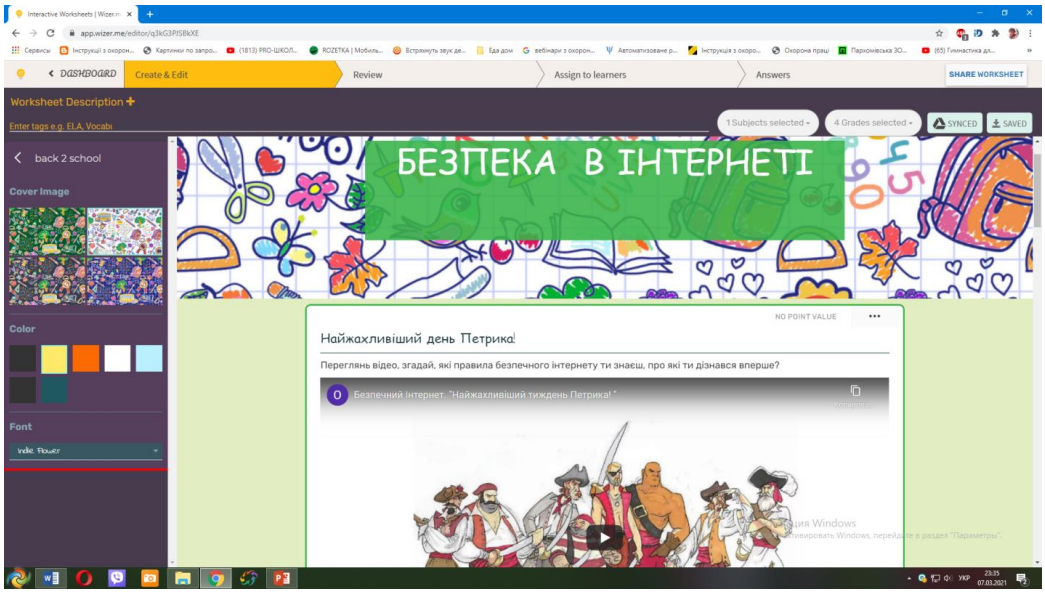

Цей інтерактивний аркуш містить такі завдання: переглянути відео «Найжахливіший день Петрика», завдання на відповідність «Правило безпеки в інтернеті та зображення», інтерактивне зображення, яке потрібно заповнити як власну пам’ятку безпеки в інтернеті й завдання на рефлексію.

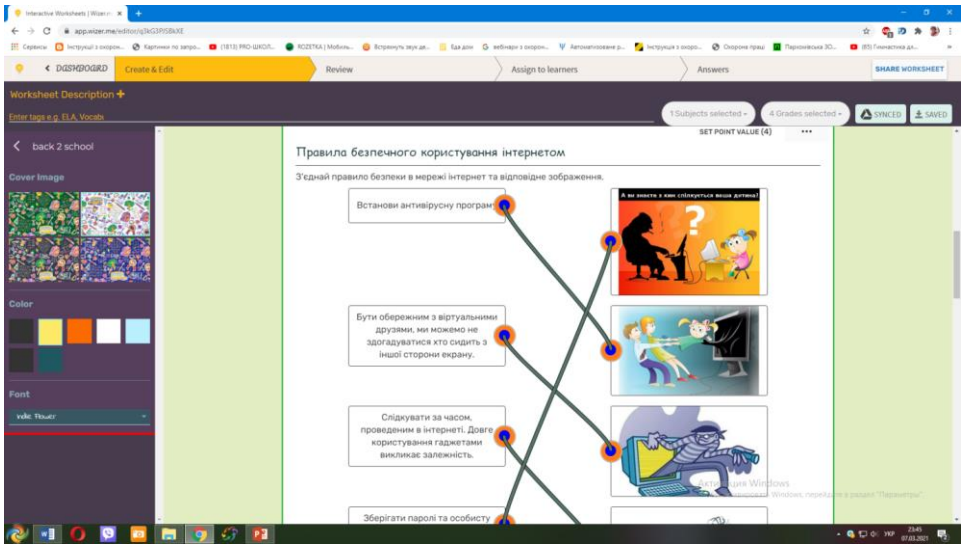


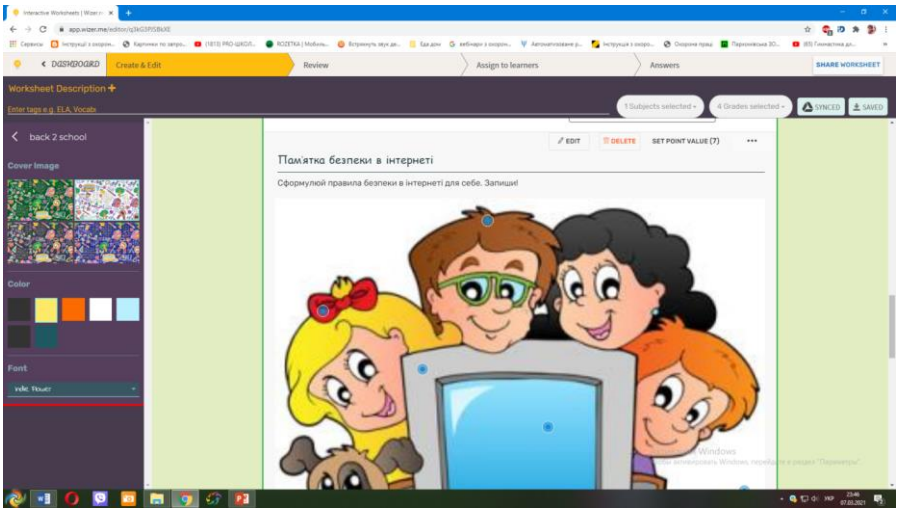


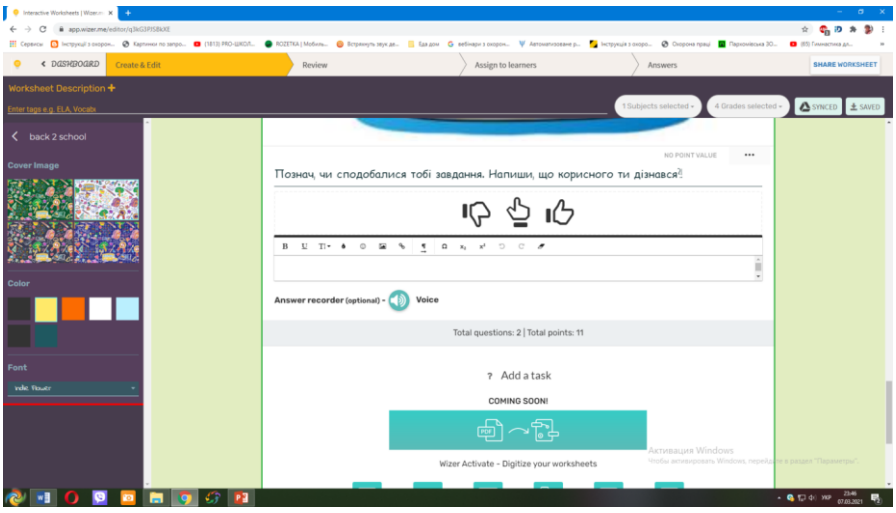

Більш детально ознайомитися із інформацією про створення інтерактивних робочих аркушів, можна, переглянувши вебінар на платформі «Всеосвіта» Шпильової Вікторії Володимирівни «Створення інтерактивних робочих аркушів», режим доступу https://vseosvita.ua/webinar/stvorenna-interaktivnih-robocih-arkusiv-na-platformi-wizerme-ta-classkick-182.html?fbclid=IwAR1vEZGVbK8qmtHT9w8635jdqXyrxjPea3W3PXvfPSIaX3uXCIeBL5syw_w

***В.В. Каблюк***

## Особливості дистанційної взаємодії з учасниками освітнього процесу

*Смартфон, який сьогодні є практично в більшості школярів, має неймовірний освітній ресурс. Але школи часто забороняють його використовувати. І в цьому криється абсолютне безумство*

Гаррет Ріттер

Ян Амос Коменський, автор відомої «Великої дидактики», зауважив, що «стара добра» лекційно-семінарська і класно-урочна система свого часу була системним нововведенням, і багатьом було реально складно уявити, навіщо розділяти учнів на класи. Таким же нововведенням, яке складно сприйняти значній частині суспільства, на сьогодні є навчання в режимі онлайн. Онлайн-навчання увірвалось у наше життя, і ми маємо усвідомити, що й після закінчення карантину воно залишиться з нами. А тому найкращий варіант – визнати всі його виклики та максимально скористатись всіма його можливостями.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують надання інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ від тих, хто навчає, до тих, хто навчається. В ситуації сьогодення ця «доставка інформації» стала свого роду випробуванням. Підсумовуючи попередній етап роботи в умовах дистанційного навчання, спричиненого уведенням карантину, можна констатувати, що система роботи практичного психолога та соціального педагога формувалася відповідно та з урахуванням певних умов діяльності. Серед них можна виділити наступні блоки: загальні, галузеві, місцеві та регіональні умови. Загальні – умови загального стану в країні, заходи безпеки та профілактики, визначені відповідними нормативними документами. Галузеві умови пов’язані з особливостями діяльності закладів загальної середньої освіти, психологічної служби тощо. Місцеві умови – умови, що пов’язані з діяльністю конкретного закладу, його особливостями, традиціями. Регіональні – з особливостями

регіональних умов: соціальна структура, фінансова спроможність населення, особливості забезпечення технічними засобами, особливості зв'язку, інформаційної мережі.

Роль фахівців психологічної служби в організації дистанційного навчання при налагодженій системі полягає у звичному виконанні функціональних та посадових обов'язків зі зміною форм взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу з метою створення сприятливих емоційно-стабільних станів, мінімізації конфліктів.

Значні можливості для учнів у спілкуванні з фахівцем психологічної служби, отриманні консультації та відповідей на свої запитання надає така форма дистанційної взаємодії, як онлайн-конференція в Google Meet чи Zoom.

У той же час дистанційні заняття, незважаючи на певну схожість зі звичайним заняттям в кабінеті, викликають ряд труднощів.

Пропонуємо кілька простих кроків, які допоможуть їх подолати.

**1. Починайте зі складання плану дистанційного заняття.**

Плануйте заняття так, як ніби ви проводите його у звичайному кабінеті. Запишіть мету і його структуру, розбийте його на етапи і виділіть час на сесію питань і відповідей. Передбачте віртуальні перерви, щоб учні могли спілкуватися в чаті, скористатися туалетом і обмінятися думками. Не відмовляйтеся від звичних методик і прийомів навчання!

**2. Відправте учням нагадування з планом дистанційного заняття.**

Надішліть учням запрошення на віртуальне заняття з основною інформацією: дата, час, подробиці та інструкції по підключенню до дистанційного заходу. У запрошенні чітко сформулюйте, чого ви чекаєте від учасників. Якщо їм необхідно заздалегідь завантажити навчальні матеріали, зареєструватися на веб-сайті або виконати завдання, переконайтеся, що це чітко прописано в інструкції, і вкажіть терміни.

**3. Встановіть правила відео-етикету.**

*Привітання*

Вітайтеся більш акцентовано, ніж в аудиторії. Звичайного «вітаю, давайте почнемо працювати» може не вистачити. Скажіть, що ви раді бачити присутніх. Подивіться на склад учасників і відзначте, скільки зібралося людей: «О, нас уже шістнадцять осіб, можемо починати!», «Всі присутні?».

«Відзначайте відвідування», навіть якщо відвідуваність не входить в вашу формулу підсумкової оцінки. Наприклад: «Давайте почнемо, прошу всіх, хто прийшов вчасно і не спізнився, поставити плюс в чаті». У міру появи цих «плюсів» можна їх коментувати, наприклад, так: «Ага, бачу: тут Іван, Олена, Ігор, Даша ... відмінно. Все, решта будемо вважати, що запізнилися. Краще починати вчасно». Це робиться для того, щоб учасники відчули себе частиною групи, а не просто глядачем перед екраном.

У середині заняття краще зробити таку перекличку ще раз, поставивши запитання і попросивши коротко відповісти. Наприклад: «Хто згоден з цим – напишіть в чаті «Так », а хто не згоден – напишіть «Ні», хто не впевнений – напишіть «Немає відповіді». У міру появи в чаті відповідей вважайте їх (якщо

група маленька), і якщо хтось не відповідає, запитайте: «Бачу мало відповідей. Решта присутні на занятті або вже вирушили у своїх справах?». Це дає учням сигнал, що від заняття не треба відволікатися.

*Основні правила для учнів:*

1) Не користуйтесь мікрофоном, якщо не збираєтеся говорити.

2) Ставте питання текстом в онлайн-чаті.

3) Якщо хочете поставити запитання голосом, використовуйте кнопку «Підняти руку», доступну в багатьох платформах для відеоконференції зв'язку.

4) Домовтеся з учнями, в яких випадках їм можна вимкнути веб-камеру.

І не турбуйтеся з приводу кожної дрібної помилки, які допустили спочатку (забули включити мікрофон, трохи губитеся перед камерою, випадково вийшли з кадру). І ви, і ваші учні повинні звикнути до нового формату навчання, і на це буде потрібно якийсь час.

*Коментуйте свої дії*

Наприклад, іноді вам потрібно переключити слайд, щоб показати його на моніторі. Або включити комусь із учасників звук, щоб запитати про щось. Якщо робити це мовчки, то виникає незручність і ефект великої дистанції. А нам, навпаки, потрібен ефект присутності.

Можна коментувати свої технічні дії. Наприклад, так: «Секунду, я вважатиму, скільки людей в чаті відповіли «Так», а скільки відповіло «Ні». Або: «Хвилинку, я включу Ганні звук. Анна, ви в ефірі, Вас добре чутно. Тепер розкажіть, що ви думаєте про ... »

**4. Заздалегідь підготуйте приміщення для тренінгу.**

Переконайтеся, що у вашій кімнаті гарне освітлення. Ідеальний варіант – природне денне світло. Якщо його не вистачає, то розмістіть лампу так, щоб висвітлити обличчя. Уникайте підсвітки: стіл повинен стояти так, щоб за вашої спиною не розташовувалося вікно або освітлювальні прилади.

Заздалегідь вирішіть, як ви будете вести дистанційний тренінг – стоячи або сидячи. Вибір залежить не тільки від ваших викладацьких звичок, але і від специфіки заняття. Визначившись, правильно поставте обладнання та сплануйте місце перед камерою. Якщо ви вирішили вести заняття за столом, то встановіть камеру ноутбука на рівні очей або трохи вище. Якщо ви будете проводити навчання стоячи, розмітьте липкою стрічкою ділянку на підлозі, в межах якої ви залишитеся в кадрі, коли будете рухатися.

Переконайтеся, що всі наочні посібники та навчальні матеріали у вас під рукою, і що вам не потрібно виходити з кадру, щоб до них дотягнутися. Перевірте задній план в кадрі. На ньому не повинно бути нічого, що могло б відволікати учнів.

**5. Налаштуйте вигляд екрану Zoom.**

Якщо потрібно спілкуватися з усім класом, то для цього потрібно використовувати режим Zoom «загальний вигляд екрану», а якщо потрібна індивідуальна відповідь учня, то можна замінити на режим «великий план говорить». Це може бути учень, який робить доповідь, повідомлення або щось розповідає.

Zoom дає можливість встановити настройку «відключити мікрофони, заборонити учасникам підключати мікрофони» всім учасникам, крім себе. Рекомендую примусово вимкнути всім мікрофони, але попросити включити відеокамери. Тоді ви будете бачити обличчя і оцінювати реакцію на свої слова. Коли потрібно буде комусь надати слово, ви зможете включити цій людині мікрофон на час його репліки.

**6. Управляйте своїм станом.**

Будьте готові до того, що перший час новий формат роботи може здаватися виснажливим. Обов'язково трохи відпочиньте під час короткої перерви, навіть якщо це всього 10 хвилин. Ви ж в школі відпочиваєте на перерві? Те, що ви працюєте дистанційно, не означає, що перерва вам не потрібна. Швидко відпочити допомагають вправи аутотренінгу.

**7. Виконуйте процедури закінчення дистанційного заходу.**

Перед закінченням заняття запитайте думку учнів: що потрібно поліпшити на наступному занятті (настройки аудіо та відео, компоновка кадру, темп викладу матеріалу, правила відео-етикету і т.п.).

По закінченню заходу, як зазвичай, підведіть підсумки, повідомте тему наступного заняття і, за необхідності, дайте домашнє завдання.

Після закінчення тренінгу не забудьте натиснути на кнопку завершення дзвінка. Якщо цього не зробити, учні продовжать чути все, що зафіксує ваш мікрофон.

Підведення підсумків тренінгу може відбуватися через створення часової лінії чи рефлексивної мішені на дошці в ZOOM. Наприклад, учасникам пропонується дати відповіді на 3 запитання: «Що ви для себе зрозуміли?», «Якими 3 речами з тренінгу ви зможете використати у особистому житті?» тощо.

Консультування є одним із головних видів діяльності психолога в школі. Тому для себе ми обрали формат онлайн-консультації в таких мессенджерах: *Telegram* Messenger и *Viber*.

Даний формат працює, *бо це*

- анонімно, безпечно, зникає бар'єр «раптом хтось дізнається, що я ходжу до психолога»;
- дозволяє працювати з психологом зі спеціально створеної сторінки з вигаданим ім'ям;
- клієнт самостійно здійснює значну внутрішню роботу шляхом обдумування і формулювання ідей.

Така форма більше підходить для підлітків та дорослих, тому що молодші діти швидко втрачають концентрацію.

Які питання можна вирішити під час онлайн-консультації?

- *Зрозуміти, чому виникають конфлікти і як їх подолати.*
- *Розібратись в особистісних проблемах і зрозуміти себе.*
- *Отримати пораду фахівця щодо взаємодії з дітьми.*
- *Знайти або відновити ресурси для життя.*

З власного досвіду та досвіду колег, можна з певністю сказати, що онлайн-консультація психолога так само дієва, як і очна зустріч. Більше того, навіть консультування по телефону або листування теж приносить користь і має свої переваги.

В умовах дистанційного навчання значні можливості щодо реалізації такого напрямку роботи, як діагностика, надає використання автоматизованої платформи Quizly.

Quizly – це автоматизована платформа для проведення діагностичних методик онлайн, автоматичної обробки результатів, генерування протоколів тощо. Вона побудована на основі затверджених Міністерством освіти і науки України методик. Даний застосунок ідеальний при дистанційному навчанні, бо більше немає потреби видруковувати нескінченну кількість паперових тестів та підраховувати бали вручну. Для роботи з платформою необхідно обрати методику, ввести назву класу та отримати своє унікальне посилання на анкету. Система автоматично згенерує протоколи індивідуальної та групової психологічної діагностики на офіційних бланках Міністерства освіти і науки України. Результати тестів підраховуються автоматично, не потрібно шукати ключі до тестів та рахувати набрану кількість балів

Все, що потрібно – це обрати одну з доступних в системі методик, сгенерувати на неї посилання та поширити його серед респондентів.

У системі є тести для різних вікових групп, але здебільшого – середня та старша школа.

Окремо хотілось би зупинитися на використанні в роботі спеціаліста такого сервісу, як ClassDojo. ClassDojo – це зручний і простий інструмент для роботи з класом у режимі реального часу. Сервіс було розроблено у 2011 році учителем з Великобританії Семом Чодхарі і Лайамом Доном, розробником ММО-ігор. Зручний, яскравий, українізований інтерфейс, симпатичні аватари, цікаві для сприймання дітьми, можливість роботи як зі стаціонарного комп’ютера, так і з планшета чи смартфона.

**Classdojo** – сервіс, який допоможе максимально зімітувати шкільне середовище вдома. Він розроблений для кращої комунікації батьків, вчителів та дітей.

Classdojo розроблений так, щоб максимально зацікавити дітей. Для кожного учня є окрема анімована аватарка – вона радіє, коли отримує похвалу від практичного психолога/соціального педагога, і сумує, коли ставлять негативну оцінку.

**Як працювати**

**Для та практичного психолога :**

Реєстрація проста – у відповідних графах потрібно вказати своє ім’я, адресу електронної пошти та пароль для входу. Після цього можна відразу починати роботу.

**Налаштування класу відбувається в чотири етапи:**

- створення класної кімнати з назвою;
- додавання учнів;
- налаштування заохочувальних бейджів – ви можете вибирати із запропонованого переліку або ж додати свої;
- відправка кодів учням.

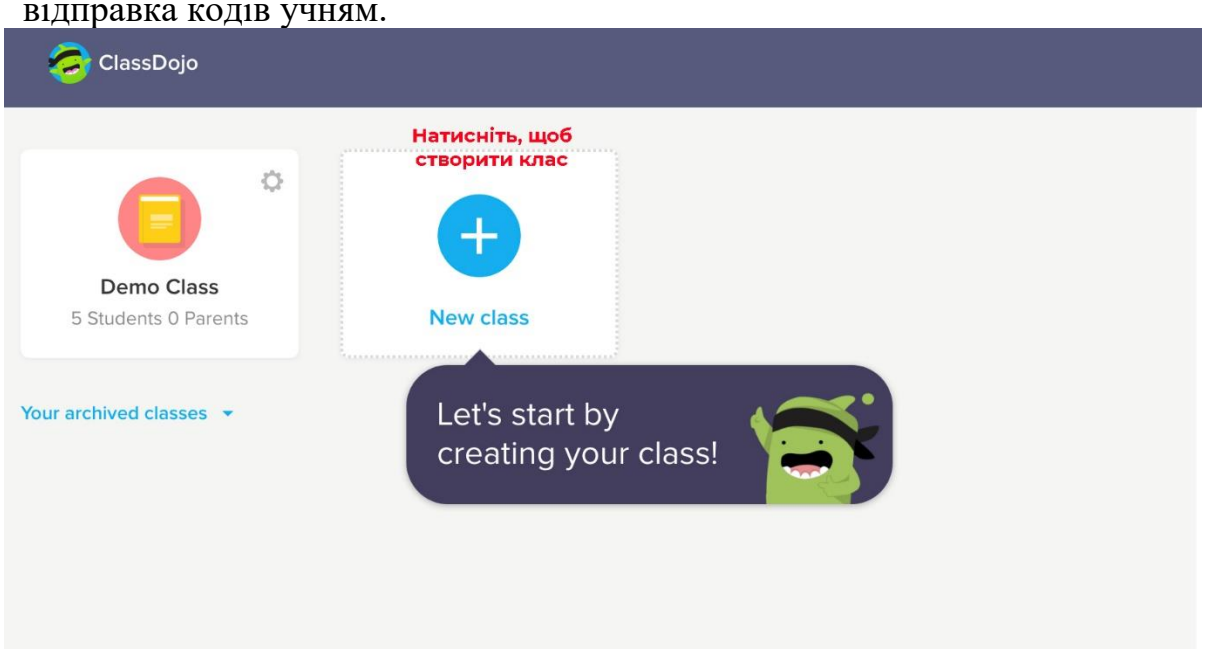

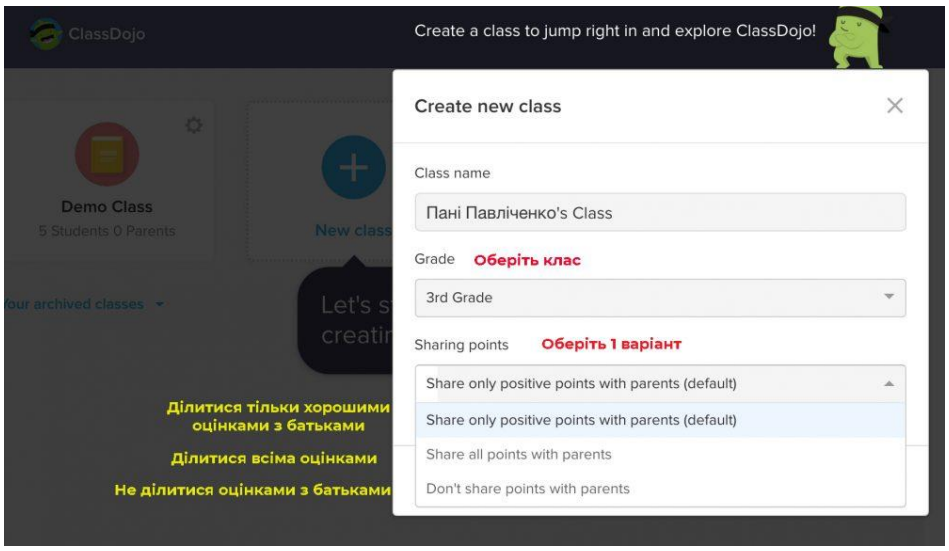


Щоб додати учнів: після створення класу натисніть кнопку «Addstudents», пропишіть у графі імена і прізвища учнів (або просто скопіюйте і вставте весь список класу). На верхній панелі є кнопка «Studentslogin» – натисніть і виберіть, як саме запрошувати учнів: через посилання, QR-коди чи електронну пошту. Аватари кожного учня присвоюються випадково – після реєстрації кожен може вибрати собі той, який подобається.

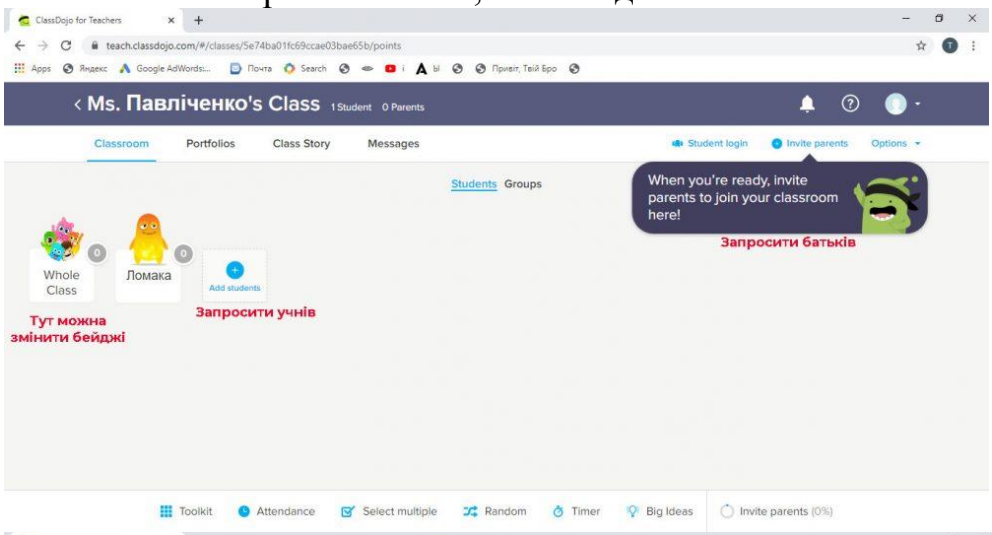


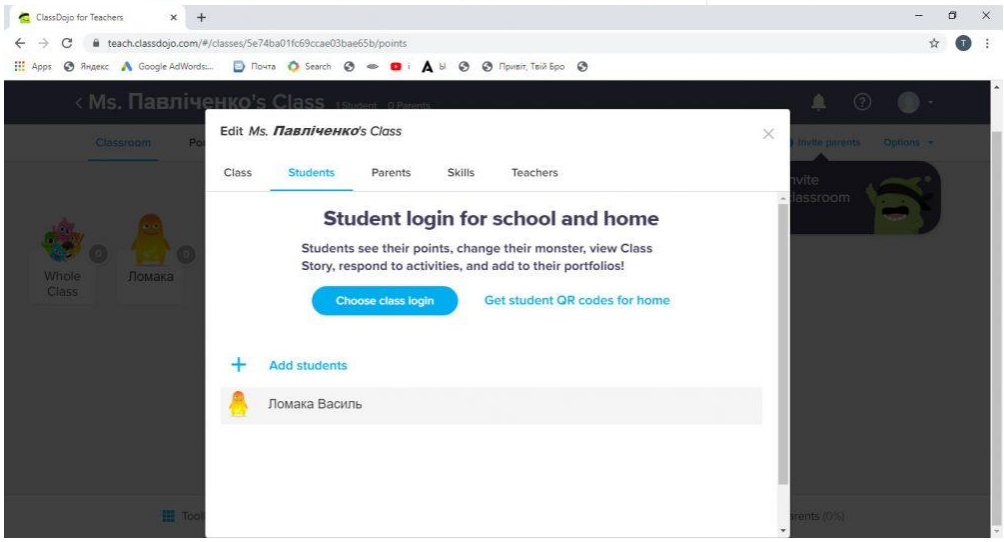

Класів можна створювати скільки завгодно, це займе не більше п'яти хвилин.

У вкладці «Portfolios» можна давати учням завдання. Журнал ClassDojo автоматично генерує статистику прогресу кожного учня і всього класу для обраного періоду – день, тиждень, місяць, весь час або можна задати свій період. У вкладці статистики можна відстежувати і відвідуваність. Усі зібрані сервісом дані візуалізуються у вигляді графіка або вивантажуються в таблицю.

У вкладці Messages можна миттєво відправити повідомлення цілій групі адресатів: наприклад, нагадати учням про завдання або сповістити батьків з тієї чи іншої тематики. Отримані кожним учнем оцінки оновлюються і в акаунті їхніх батьків, тому практичному психологу/соціальному педагогу не потрібно додатково повідомляти батькам про успішність їхньої дитини; зате можна написати і відправити батькам додаткові рекомендації або коментарі, що виникли під час занять.

Отже, якщо Вам потрібний сервіс, який надає швидкий відгук учням про їхню роботу і мотивуватиме їх до ефективної діяльності, слід звернутись до ClassDojo.

У той же час, незалежно від сервісу, досить важливо, щоб практичний психолог/соціальний педагог дотримувалися чіткого алгоритму роботи у дистанційному просторі:

• нормалізація власного емоційного стану;

• прийняття належності до «зони власної відповідальності»;

• систематизація законодавчої бази й співставлення її з основними напрямками роботи фахівця психологічної служби в закладі освіти з організацією дистанційного навчання;

• ознайомлення з онлайн платформами, правилами для їх використання та базами інформаційної підтримки Internet ресурсів;

• вивчення можливостей та потреб закладу освіти, спостереження за вже існуючою дистанційною взаємодією між учасниками освітнього процесу (пропозиції щодо оновлення, осучаснення; обговорення можливих проєктів з адміністрацією закладу освіти тощо);

• аналіз інформаційного потоку щодо екологічності, науковості і валідності з використанням фільтрів сприйняття інформації;

• фокусування уваги на професійній етиці; академічній доброчесності; професіоналізмі; мотивах та бажаннях клієнтів;

• реалізація можливих напрямків роботи в дистанційному полі;

• фіксація проведених форм роботи в службовій документації;

• презентація діяльності, обмін досвідом, обговорення, надання порад та рекомендацій;

• пошук і розробка осучаснених тем і форм взаємодії для спілкування з оточуючими. Наприклад, для педагогів (бесіди про доцільність збереження спокою та послідовності дій під час надзвичайних ситуацій; створення психологічних студій взаємодії та підтримки; онлайн-тренінг «Профілактика стресової поведінки через призму поезій Ліни Костенко»; онлайн-заняття

«Профілактика депресивної поведінки засобами культури» (прослуховування музичного твору та спільне обговорення); участь у дистанційному онлайн-марафоні «Все буде добре!» (обмін позитивними фото про карантинні канікули); психологічна підтримка вчителів, які проживають у квартирі самотньо під час карантину (телефонні бесіди); відеоконференція «Старт глобального Тижня здоров'я або збережемо своє психічне здоров'я»; платформи взаємодії щодо позитивного мислення, екологічності сприйняття, впевненість в своїх силах і можливостях, особистий ресурс; соціально-емоційні компетентності.

Для здобувачів освіти: інформаційне повідомлення «Як захистити себе від коронавірусу» (учнівські групи у соцмережах); заняття «Інформаційна психогігієна під час карантину»; онлайн-марафон «Міжнародний день братиків і сестричок або моя споріднена душа»; бесіди щодо організації комфортного простору, постановки цілей та їх досягнення, психогігієни, безпеки спілкування в онлайн-мережах.

Для батьків здобувачів освіти: засідання батьківського клубу «Дитячі страхи й пандемія» та «Паніка послаблює імунітет або як прибрати напругу самотужки (Zoom); індивідуальні консультації (Viber, Skype, Messenger та ін.); «Як мотивувати дитину до навчання під час карантину»; «Техніки психологічної підтримки, взаєморозуміння, спілкування на рівних, гармонійного поєднання праці і відпочинку»; «Наратив на успіх»; «Підготовка до прийняття відповідальних рішень з урахуванням думки усіх членів родини» тощо;

• вдосконалення власних навичок, опанування новими засобами дистанційного навчання, інтервізійні й супервізійні зустрічі (за потреби);

• позитивне мислення, відчуття задоволення від роботи, поширення вірусу «оптимізму»;

• моніторинг проведеної роботи, самоаналіз, планування подальших дій, моделювання «ситуації успіху» в майбутньому.

ФУНКЦІЇ РОБОТИ
1 РОЗШИРЕННЯ «ВІКНА ТОЛЕРАНТНОСТІ»
2 ПІДГОТОВКА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
3 ПІДГОТОВКА РОБОЧОГО МІСЦЯ
4 УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК
5 ВИЯВЛЕННЯ ВАРІАНТІВ
6 ІНФОРМУВАННЯ
7 ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТЕХНІКАМИ
8 ОНЛАЙН КОНСУЛЬТУВАННЯ
9 ТЕЛЕФОННА ПІДТРИМКА
10 САМОРОЗВИТОК І САМОМОТИВАЦІЯ
11 ОНОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ НА САЙТАХ
12 РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ОНЛАЙН
13 ОНЛАЙН ТЕСТУВАННЯ
14 САМОЗБЕРЕЖЕННЯ

АЛГОРИТМ РОБОТИ
1 НОРМАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ
2 ЗОНА ВЛАСНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
3 СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ
4 ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ОНЛАЙН ПЛАТФОРМАМИ
5 ВИВЧЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ
6 АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТОКУ
7 ФОКУСУВАННЯ УВАГИ
8 РЕАЛІЗАЦІЯ НАПРЯМКІВ РОБОТИ
9 ФІКСАЦІЯ ФОРМ РОБОТИ
10 ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
11 РОЗРОБКА СУЧАСНИХ ТЕМ
12 ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК
13 ПОЗИТИВНЕ МИСЛЕННЯ
14 МОНІТОРИНГ ПРОВЕДЕНОЇ РОБОТИ

Запорука успіху дистанційних заходів – правильно обрані технічні засоби, надійна і зручна платформа для відеоконференцій і спільної роботи, а також дотримання простих правил підготовки і ведення занять в онлайні.

Сподіваємось, що ці поради допоможуть стати не просто «головою, що говорить», а отримати максимальний ефект та задоволення від роботи.

## Список використаних джерел


1. Білоусова Л. І. Інтернет – ресурси для освіти – К. : Шкільний світ, 2014.
2. Вовканівська Н.В., Лапінський В.О. Спілкування в мережі Інтернет – К. : Шкільний світ, 2010.
3. Левченко О. М., Завадський І. О.,Прокопенко Н. С. Основи Інтернету – К. : Вид. група BHV, 2009.
4. Литвинова С.Г. Методика проектування та використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу: методичні рекомендації – Київ. : Компринт, 2015.
5. Сокол І. М. Технологія Веб 2.0. Сайти, блоги, фото сервіси, карти знань. – К. : Шкільний світ, 2014.
6. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання URL: https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/


Додаток

**Інтернет ресурси , що можна використати у своїй роботі:**

1. Загальнонаціональна інформаційна кампанія з протидії торгівлі людьми «НАВІТЬ ТИ» https://stoptrafficking.org/#about
2. Загальнонаціональний правопросвітницький проект «Я МАЮ ПРАВО!» https://pravo.minjust.gov.ua/ua
3. Портал медіаосвіта та медіаграмотність https://medialiteracy.org.ua/category/mediaspozhyvach/video-mediaspozhyvach/
4. Психологічні тести онлайн https://onlinetestpad.com/ru/tests/psychological
5. Проєкт Ради Європи «Боротьба з насильством щодо дітей в Україні» https://znayshov.com/News/Details/informatsiini_materialy_do_vseukrainskoi_aktsii_16_dniv_proty_nasylstva
6. Інформаційно-освітня кампанія #Stop_sextинг щодо захисту українських дітей від сексуального насильства в Інтернеті. https://stop-sexting.in.ua/
7. Розвиток дитини. Сайт для розумних батьків. https://childdevelop.com.ua/
8. Віртуальна платформа емоційної підтримки Моніторингового центру КМДА з протидії COVID-19 – URL: https://moncenter.eduhub.in.ua/#emotional
9. Безпечні Інтернет-сайти для дітей https://sites.google.com/site/internet2bezpeka/bezpecni-internet-sajti-dla-ditej

*Л.В. Біловол*

**Використання сервісів Google у роботі спеціаліста психологічної служби**

З метою забезпечення дистанційної форми навчання здобувачів освіти в умовах карантину та створення єдиного інформаційного середовища освітнього закладу, педагогічні працівники та адміністрація ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну» перейшли на використання пакета хмарних сервісів Google.

Робота з аккаунтом Google – це робота з сервісом додатків, які надаються компанією Google безкоштовно для освітніх установ у рамках обраного освітньою установою домену. До пакету входять стандартні Google сервіси плюс система управління навчанням Google Classroom.

Аккаунт Google – це об’єднана система входу, яка надає доступ до:

- безкоштовних продуктів Google, у тому числі Youtube, Google+, Gmail, Picasa, Груп Google, Сайтів, Google, Історії веб-пошуку та окрім цього,
- до AdWords і Google Checkout.

Якщо раніше спеціаліст користувався вже будь-яким із цих продуктів, він уже має обліковий запис Google. Щоб отримати змогу користуватися новими продуктами Google, необхідно увійти до існуючого облікового запису Google.

Ім’я користувача – це адреса електронної пошти, вказана під час створення облікового запису Google. Якщо практичний психолог/соціальний педагог вже є користувачем Gmail, можна входити до облікового запису, вказуючи дані для входу Gmail.

Крок 1. Запустіть веб-браузер і в адресному рядочку введіть адресу http://gmail.com.

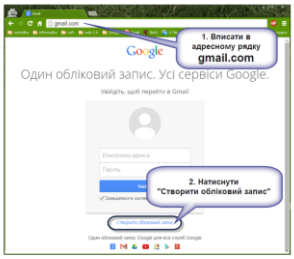


Крок 2. У вікні, що відкриється перейдіть за посиланням «Створити обліковий запис»/ «Создайте аккаунт».

Крок 3. На сторінці створення акаунта оберіть робочу мову «Українська». Для цього у правому Нижньому куті сторінки в полі «Change Language/Змінити мову/Изменить язык:» з випадаючого меню оберіть «Українська».

Крок 4. Створіть свій акаунт. Для цього заповніть всі поля запропонованої форми.

Крок 5. Обов’язково запишіть використані Вами «Ім’я користувача» та «Пароль» до свого робочого паперового Щоденника/Нотатника/Блокнота або на будь-який інший носій.

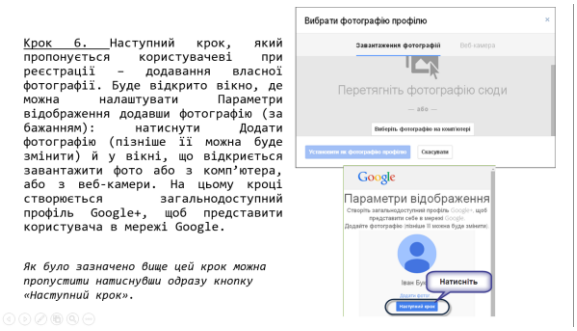


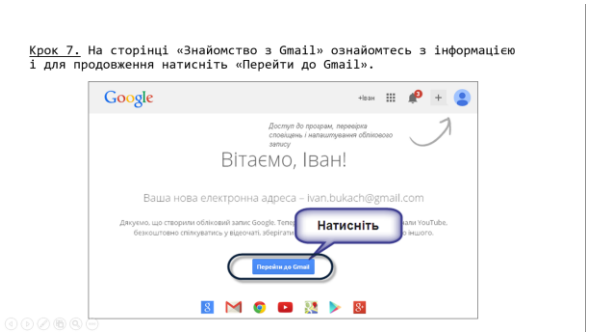


На поштову скриньку одразу буде надіслано листи про активацію акаунту та корисні поради щодо подальшого користування. У правому куті можна побачити, як виглядає віконце власного акаунту.

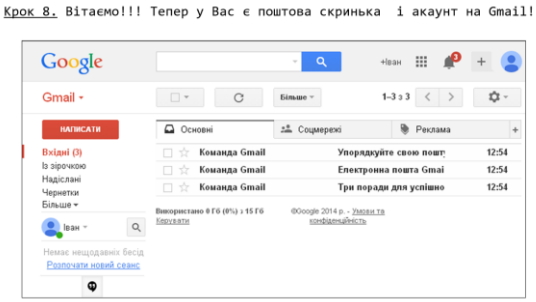


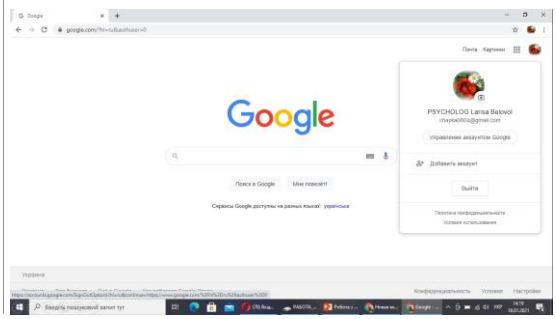


Для використання всіх продуктів Google в повному обсязі необхідно працювате з обліковим записом Gmail. Якщо вже є акаунт на Gmail – доступні всі продукти Google!

Безкоштовна платформа Google Classroom об'єднує корисні сервіси Google, організовані спеціально для навчання. Сьогодні вона як ніколи актуальна та популярна, адже учням під час змішаного чи дистанційного навчання потрібно вчитися, а Google Classroom має все для того, щоб це забезпечити. Сервіс підтримує велику кількість мовних інтерфейсів, у тому числі й української, що дозволяє повністю інтегрувати його в навчальну програму. Платформа Google Classroom має лаконічний та не перевантажений інтерфейс, інтегрує між собою більшість сервісів та інструментів Google, а саме:

- Google Drive – необмежене хмарне файлове сховище для зберігання та одночасного доступу до файлів;
- Google Docs, Sheets, Slides, Forms – для створення та редагування файлів у хмарному сховищі під час співпраці з іншими користувачами в режимі реального часу;
- Gmail – для листування;
- Google Calendar – для розкладу;
- Google Meet – для проведення відео-конференцій;
- Google Чат – для онлайн-спілкування.

Спеціалісту не варто піклуватися про забезпечення програмними ресурсами для початку роботи. Сервіси Google є максимально доступними і працездатними.

**Google Classroom** – хмаро орієнтована платформа, організована спеціально для навчання, доступна для всіх власників особистого облікового запису Google.

У цьому сервісі можна:

- Створювати навчальні курси.
- Ділитися освітніми матеріалами.
- Створювати завдання.
- Перевіряти рівень засвоєння знань і відслідковувати прогрес успішності кожного.
- Сервіс цікавий широким набором інструментів для роботи – відео, зображення, симулятори.

Класна кімната від Гугл – це хмарний сервіс. Інакше кажучи, за наявності комп'ютеру, ноутбуку або мобільного пристрою з доступом до інтернету, практичний психолог/соціальний педагог та учні можуть будь-якої хвилини долучитися до онлайн-класу. Власники комп'ютерів можуть знайти вкладку «Клас», натиснувши квадрат у правому верхньому куті браузеру Google Chrome, а власники телефонів мають окремо встановити безкоштовний додаток через магазини «Play Market» чи «App Store».

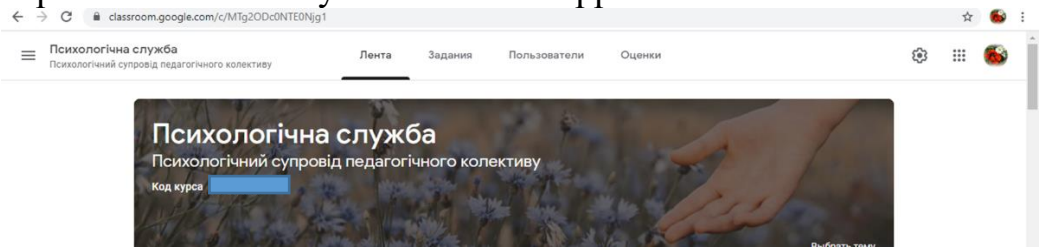


Знайти Google Classroom досить просто – необхідно відкрити браузер Google Chrome і далі переглянути додатки Google.

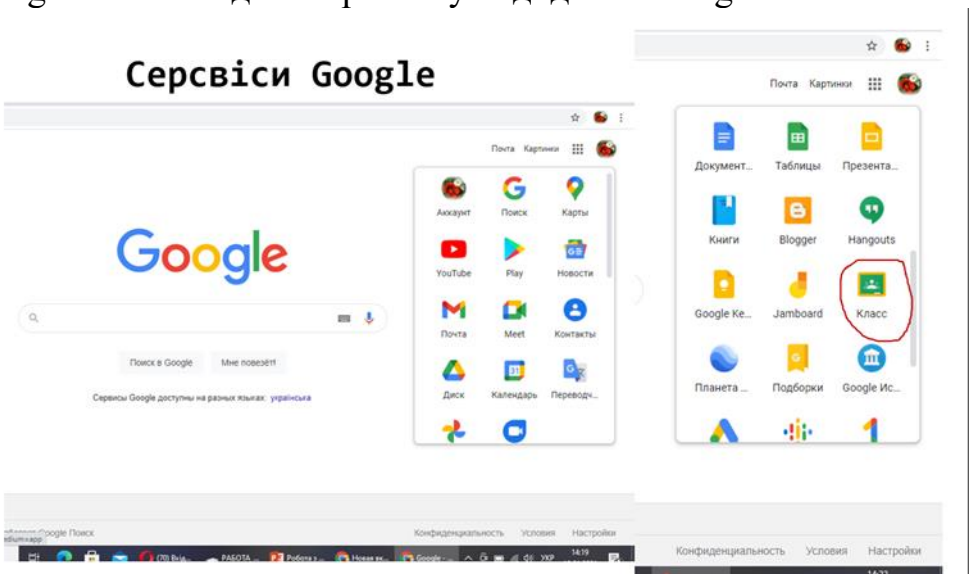


Після відкриття потрапляємо в Google Classroom, де можна почати створювати власний курс, або ж можна побачити перелік курсів, до яких отримали доступ раніше.

Відкрити додаток Google Glassroom. Натиснути на іконку додатків Google у верхньому лівому куті, поряд із зображенням облікового запису.

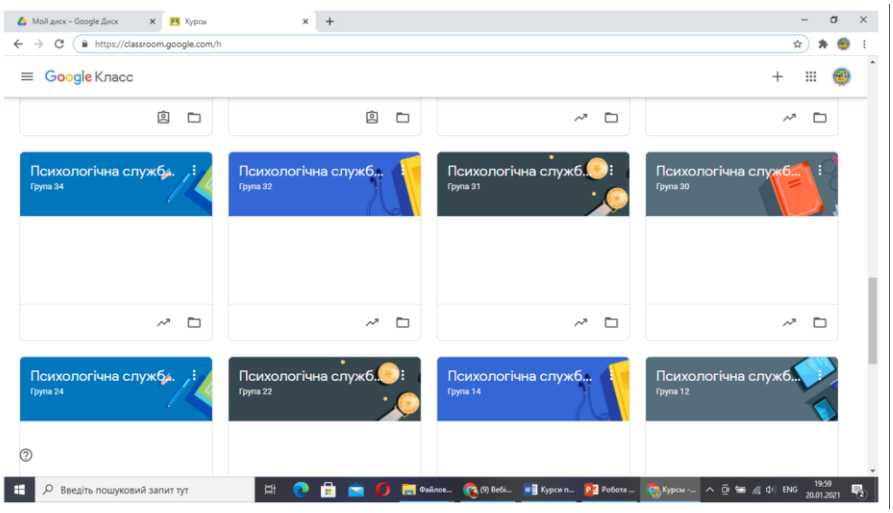


Оскільки це сервіс Google, то платформа інтегрована з Google Документами, Google Диском і поштою Gmail, що дає змогу розміщувати відео, тексти та картинки – доступний весь арсенал інтерактивних методів навчання.

Назву, опис, розділ, аудиторію і тему курсу можна в будь-який час змінити. Усі матеріали автоматично додаються в папки на Google Диску.

У Google Classroom можна додати до 250 людей, серед яких учні, батьки, а також інші педагоги.

До віртуального курсу дисциплін спеціаліст має можливість прикріпити навчальні матеріали у вигляді різних типів файлів (відео на YouTube, файли на Google Drive).

Доступ до сервісу Google Classroom здійснюється через браузер або через мобільні додатки на Android чи iOS за допомогою корпоративного акаунту.

Завдяки додатку можна:

- надсилати матеріали всім учням одразу дистанційно;
- збирати роботи онлайн;
- бачити статистику виконання;
- створювати анкетні опитування;
- планувати час розсилки завдань;
- налагоджувати невидиме для інших учнів індивідуальне спілкування з учнями, що потребують підвищеної уваги тощо.

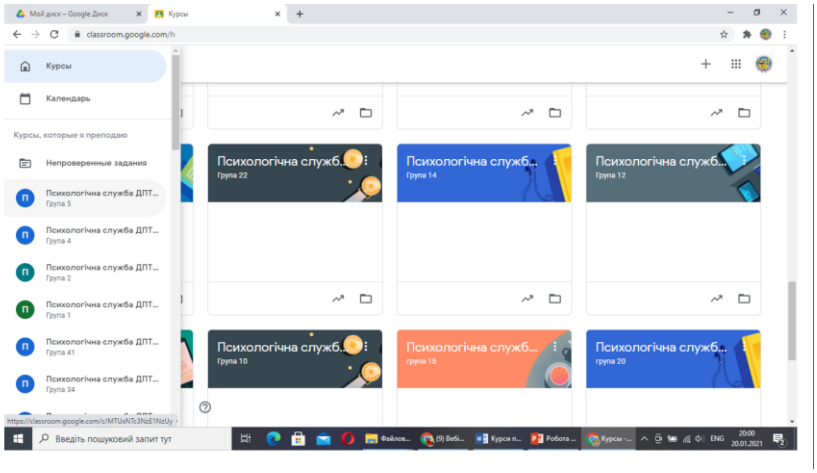

Можна приєднатись до вже існуючого або створити новий клас.

**Приклад створення нового курсу**

Для цього у верхньому правому кутку натиснути на «+» і обрати команду «Створити клас».

Заповнити форму у відповідності до назв полів. Поля заповнюються у довільній формі. Назву, опис, розділ і аудиторію можна змінити у будь-який час. Усі створені матеріали автоматично зберігаються у відповідних папках на «Google Диску».

Натисніть кнопку «**Створити**». Курс створено!

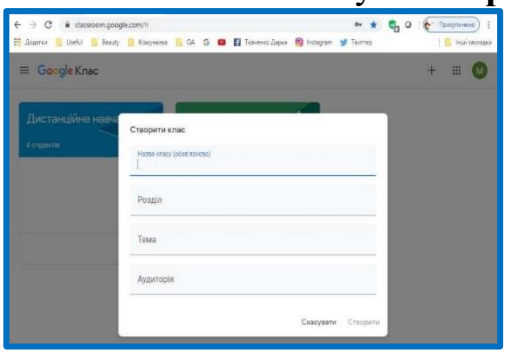


Кожен навчальний курс автоматично отримує код, за яким здобувачі освіти згодом зможуть знайти свою «віртуальну аудиторію». Доступ відкритий також умобільному додатку Google Клас для Android і iOS.

Додати до курсу учнів через меню «Люди», «Запросити студентів» або шляхом розсилки коду курсу. Запрошення учнів відбувається шляхом введення адрес їх електронних скриньок.

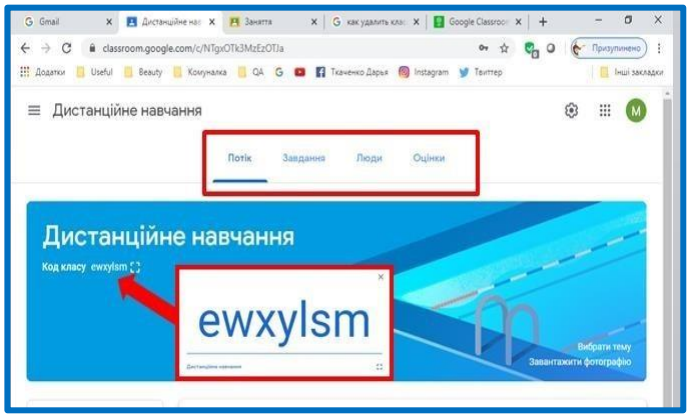


Після створення курсу для подальших налаштувань варто звернути увагу на головну панель, на якій зображені чотири вкладки:

- **«Потік»** – усі оновлення – на зразок стрічки новин у Facebook.
- **«Завдання»** – всі опубліковані матеріали.
- **«Люди»** – інформація про студентів і викладачів, які приєдналися до курсу.
- **«Оцінки»** – успішність учнів курсу.

**Наповнення навчальними матеріалами**

Перейти у вкладку «Завдання». Натиснувши кнопку «Створити», можна додати матеріали різних категорій – **завдання, завдання з тестом, запитання, навчальний матеріал**, а також структурувати їх за темами.

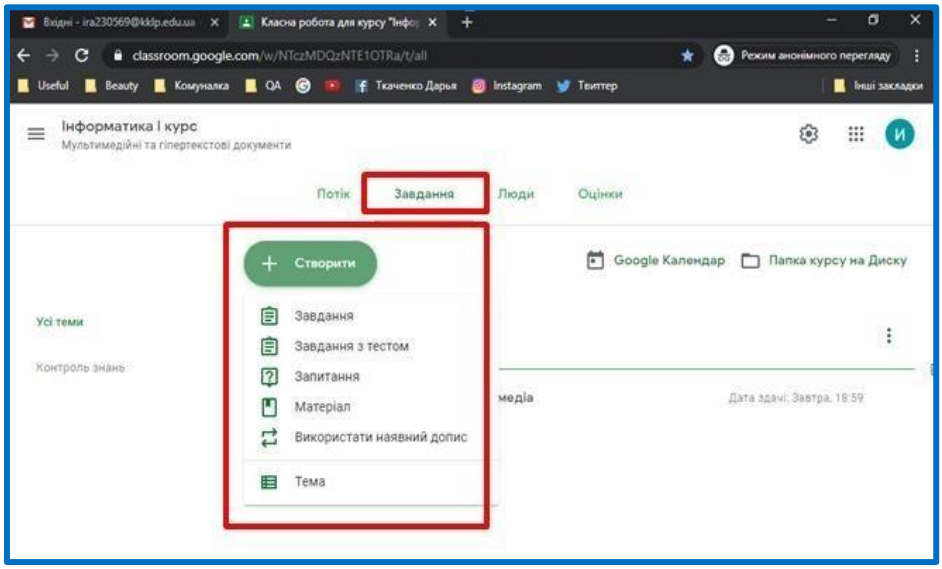


До кожного доданого матеріалу можна застосувати такі дії:

- зробити текстовий опис;
- додати прикріплення (файли, посилання, відео з YouTube);
- встановити термін здачі;
- зазначити шкалу оцінювання;
- структурувати (переміщувати у різні папки);
- персоналізувати (відкривати доступ усім чи лише окремим учням).

Все, що відбувається у межах курсу (інформація про нових учасників, додані завдання, виконання робіт учнями, залишені коментарі, розміщені об'яви та інше), миттєво відображається у новинах на кшталт стрічки соціальних мереж. Для того, щоб переглянути оновлення, потрібно відкрити вкладку «Потік».

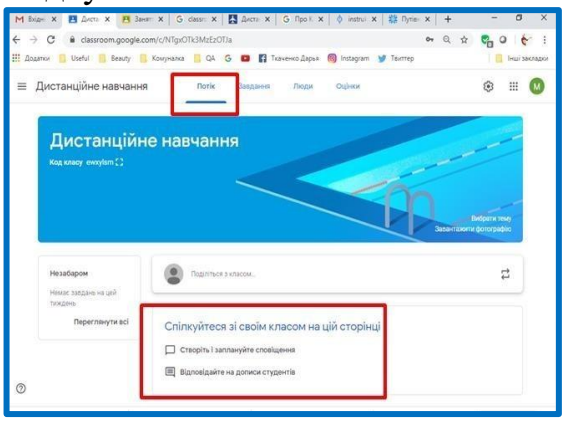


При додаванні завдань, для зручності контролю, можна вказувати дату і час їхньої здачі. Щоб не забути виконати завдання вчасно, у вікні «Незабаром» система автоматично нагадуватиме про справи у межах курсу, які необхідно виконати найближчого тижня (як спеціалісту, так і учням). Щоб

переглянути, скільки учнів курсу виконали завдання та перевірити їхні роботи, необхідно відкрити вкладку «Завдання» та обрати «Папка курсу» (відкриються файли з роботами учнів) або натиснути на посилання «Переглянути завдання» (відкриється опис завдання та звітність по виконанню учнями). Звітність про успішність здобувачів освіти можна переглянути у вкладці «Оцінки». У цій вкладці буде відображено, які завдання було виконано, успішність у межах курсу кожного окремого учня та середній бал групи.

Натиснувши на прізвище окремого здобувача освіти, можна ознайомитись з сумарною звітною інформацію щодо його успішності – які завдання йому було призначено, що з цього він виконав і з яким результатом, а також переглянути файли з його роботами. При необхідності учню можна повернути роботу на доопрацювання.

**Переваги користування**

Google Classroom робить навчання більш продуктивним: він дозволяє зручно публікувати і оцінювати завдання, організувати спільну роботу і ефективну взаємодію всіх учасників процесу. Створювати курси, роздавати завдання і коментувати роботи здобувачів освіти – все це можна робити в одному сервісі.

Отже, Google Classroom є зручною платформою для навчання, за допомогою якої систему освіти можна зробити максимально гнучкою, інтерактивною і персоналізованою.

Форма Google – це інструмент, за допомогою якого можна створювати анкети, тести, проводити різноманітні опитування, вікторини, онлайн-конкурси.

Особливістю сервісу є те, що вся інформація в автоматичному режимі акумулюється в спеціальних таблицях і обробляється, що дає змогу отримати звіт із відповідними діаграмами. Це полегшує роботу спеціаліста і дозволяє скоротити час для обробки даних та їх систематизації.

**Створення анкетних (тестових) форм**

З власного акаунту зайти на Google ДИСК

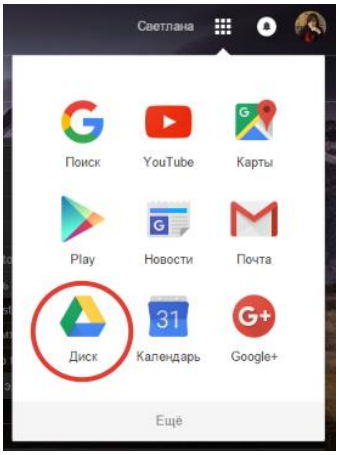


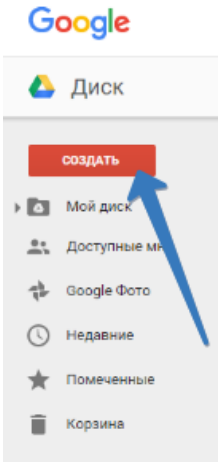


Натиснути кнопку СТВОРИТИ

Вибрати GOOGLE ФОРМИ

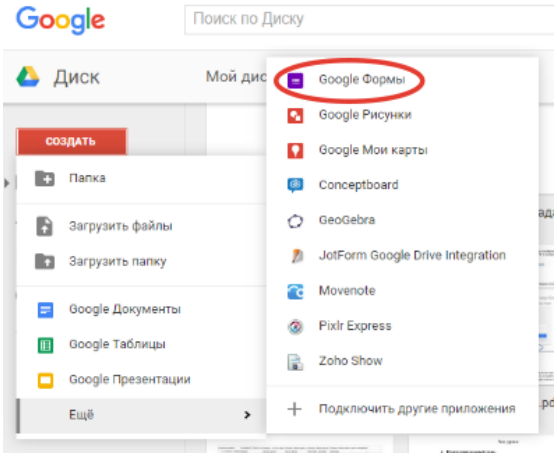


Відкриється НОВА ФОРМА

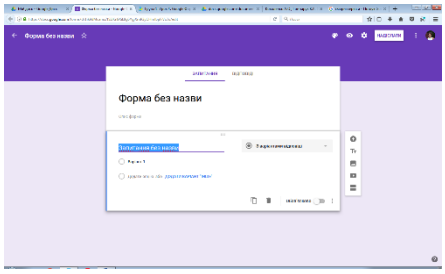


Дану форму необхідно перейменувати.

*Для цього достатньо клікнути двічі на полі «Форма без назви» та ввести нову інформацію*

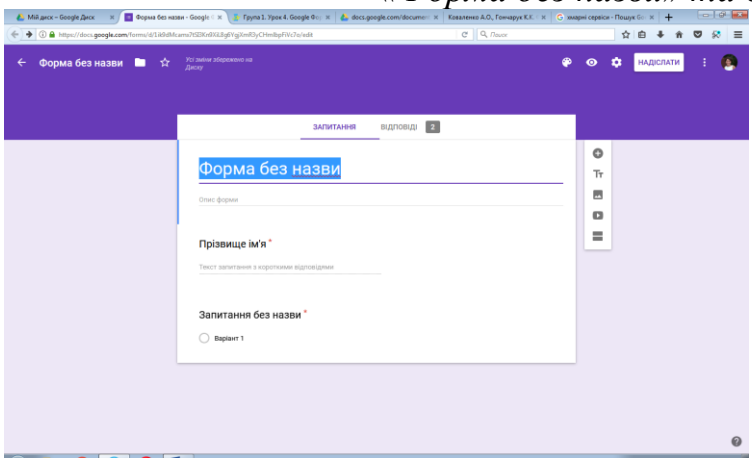


В результаті отримуємо:

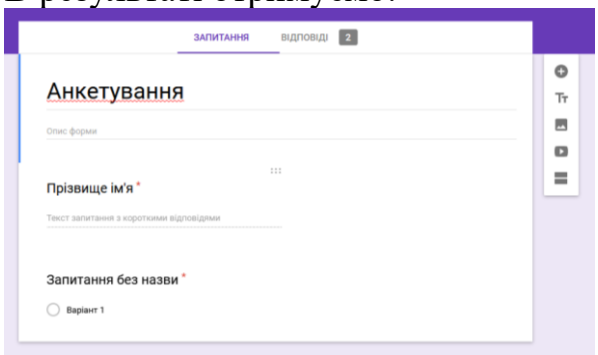


Після створення форми необхідно заповнити її запитаннями та варіантами відповідей.

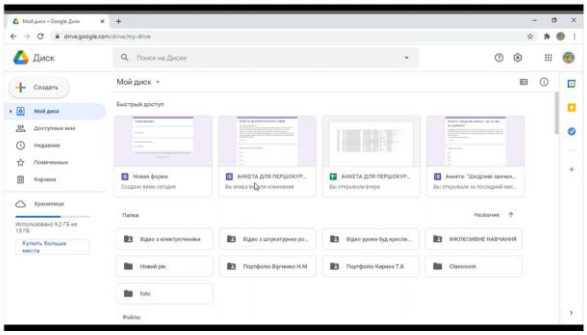

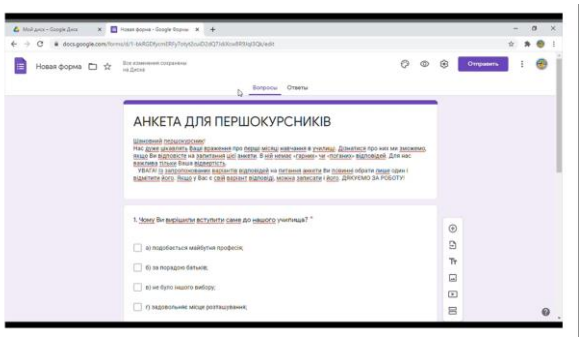


Для додавання нового запитання достатньо клікнути на кнопці «Додати запитання» бокової панелі інструментів.

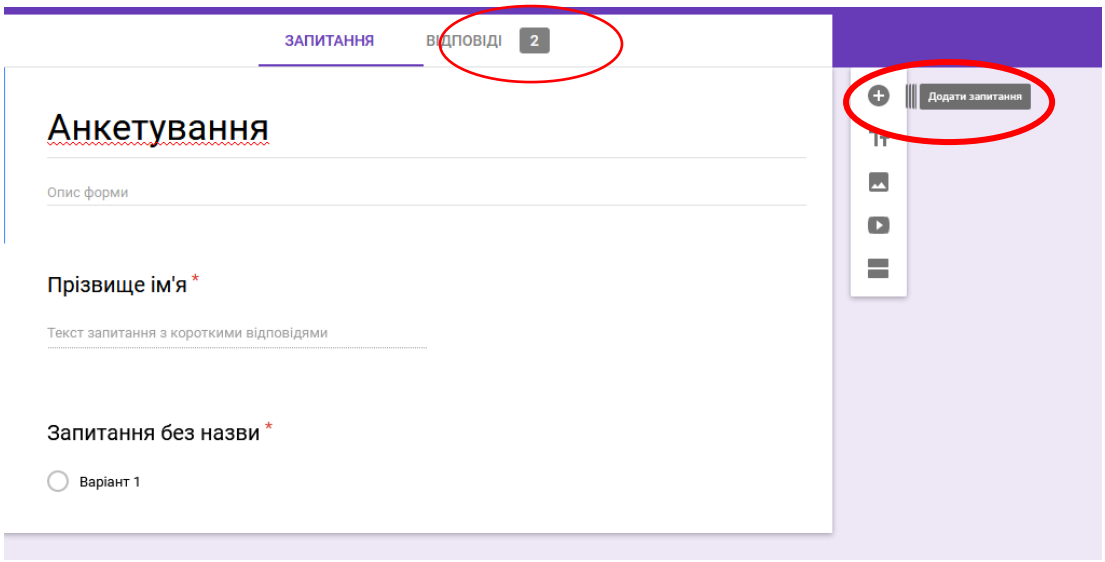


Запитання, які є обов’язковими для заповнення (як, наприклад, для вказання прізвища та ім’я учня), відмічаються за допомогою перемикача позначкою «Обов’язково»

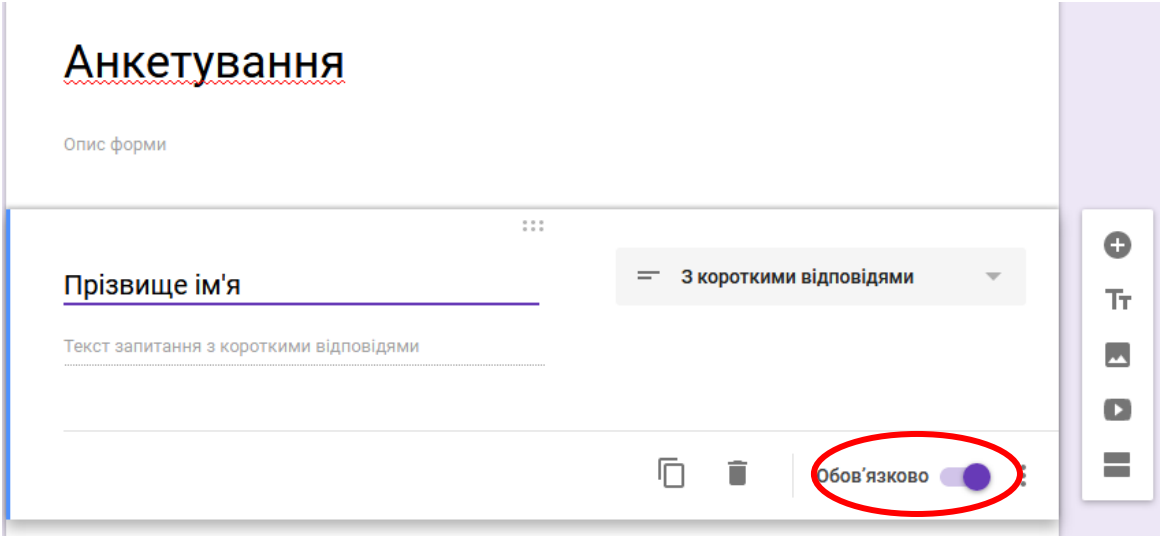


На запитання можна давати наступні типи відповідей:

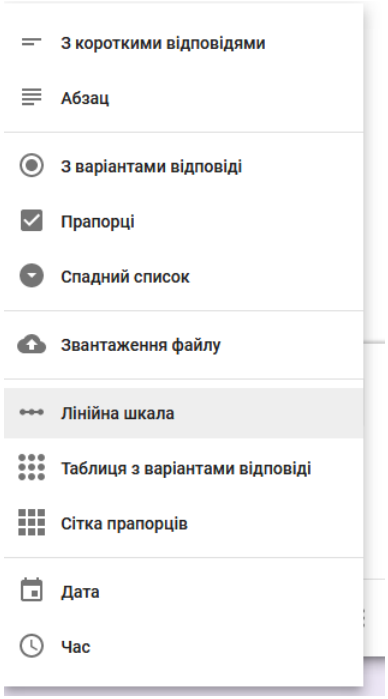


Запитання та відповіді форми можуть містити не лише текст, але й зображення та відео.

Для додавання зображення необхідно натиснути на бічній панелі інструментів кнопку «Вставка зображення»:

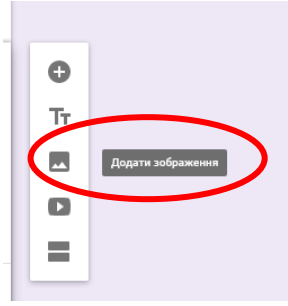


У результаті з'явиться вікно, в якому необхідно вибрати потрібне зображення та натиснути кнопку «Вибрати»

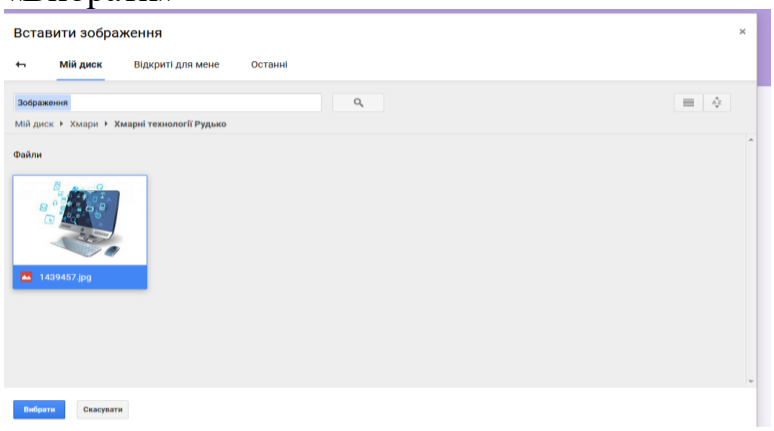


В результаті отримаємо:

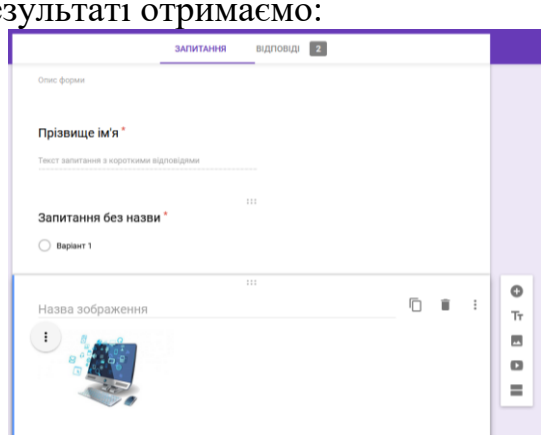

У лівому верхньому кутку зображення знаходиться кнопка виклику контекстного меню для редагування зображення, після натиснення якої матимемо доступ до його команд.

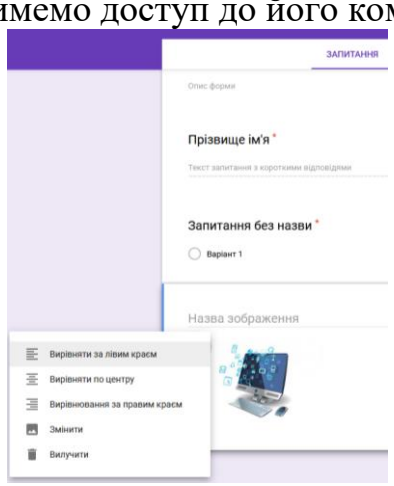


Окрім зображення можна додавати і відео з YouTube.

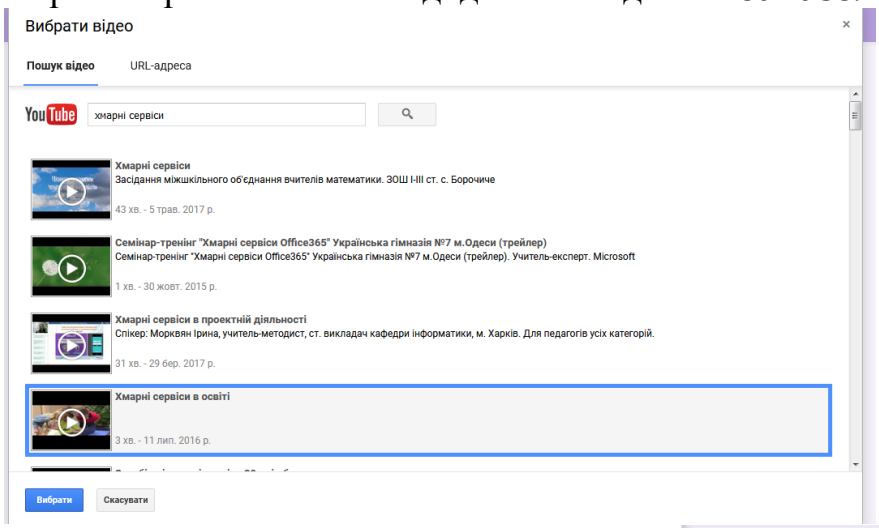


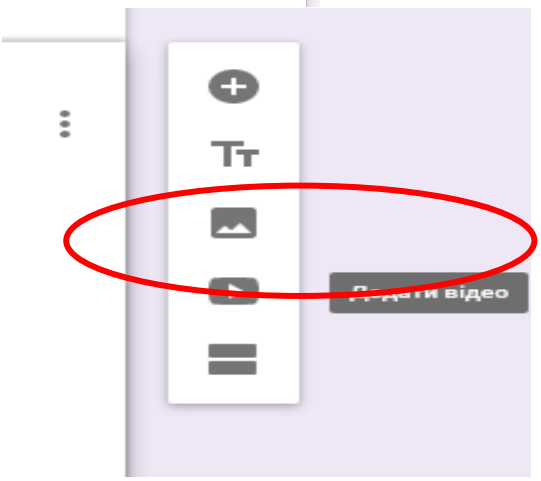

Окрім анкетування Google-форми призначені для створення тестів. Для створення тестів необхідно певним чином налаштувати форму. Для початку у вікні «Налаштуваня» на вкладинці «Тести» необхідно включити прапорець «ввімкнути/вимкнути оцінки».

Обов’язково після встановлення параметрів натиснути кнопку «Зберегти».

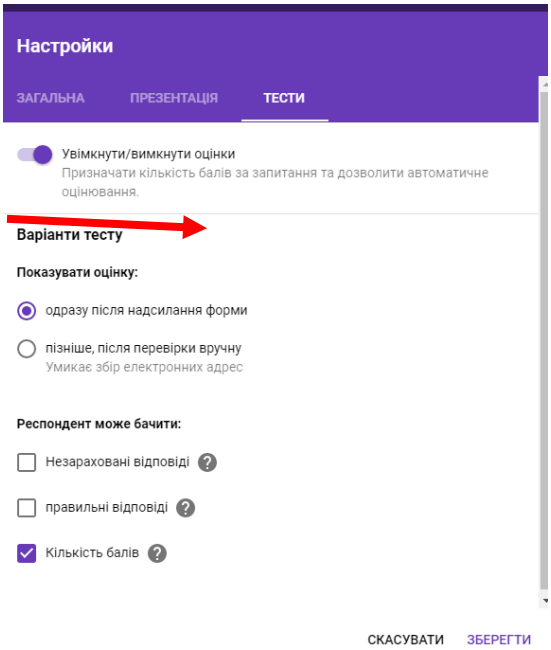


Далі при створенні тестових завдань для кожного запитання потрібно поставити його ціну – кількість балів. Для цього в нижній частині кожного запитання необхідно вибрати опцію «Ключ опитування». У результаті поруч із запитанням з’явиться поле вибору ціни питання.

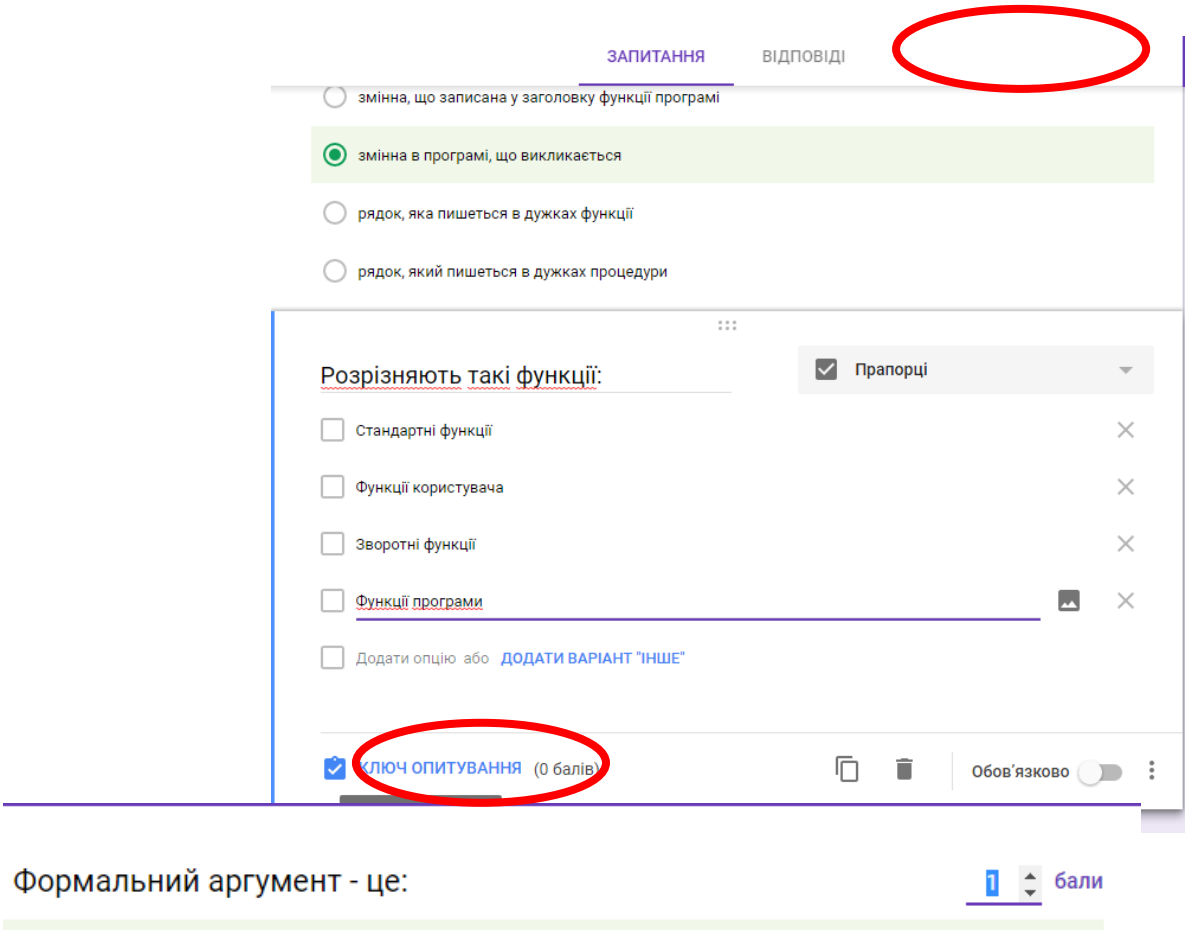

Також для повного оцінювання знань учнів кожне запитання необхідно зробити обов’язковим за допомогою бігунка «Обов’язково» в нижній частині кожного запитання.

При конструюванні тестових запитань відмітка вірних відповідей є обов’язковою.

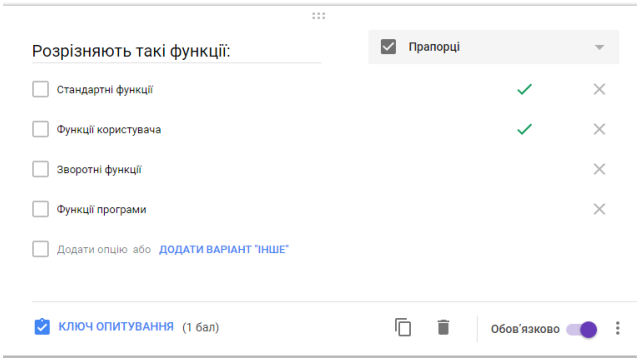


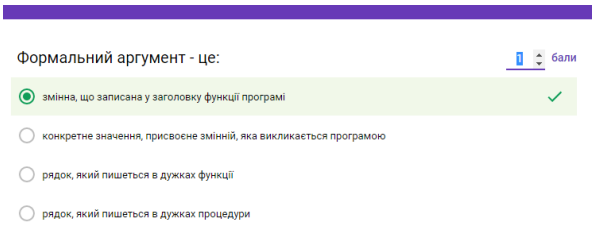


Зовнішній вигляд форми можна налагоджувати за власним бажанням. Для цього можна використати одну із запропонованих палітр або ж обрати тему.

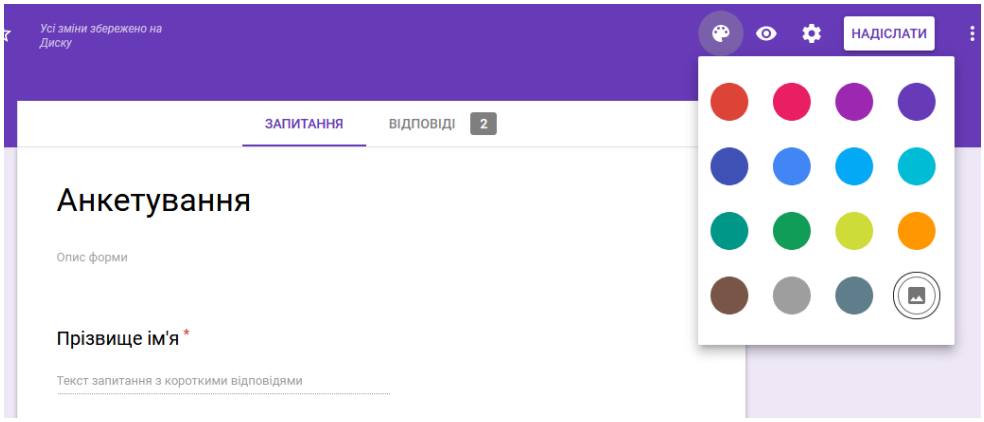


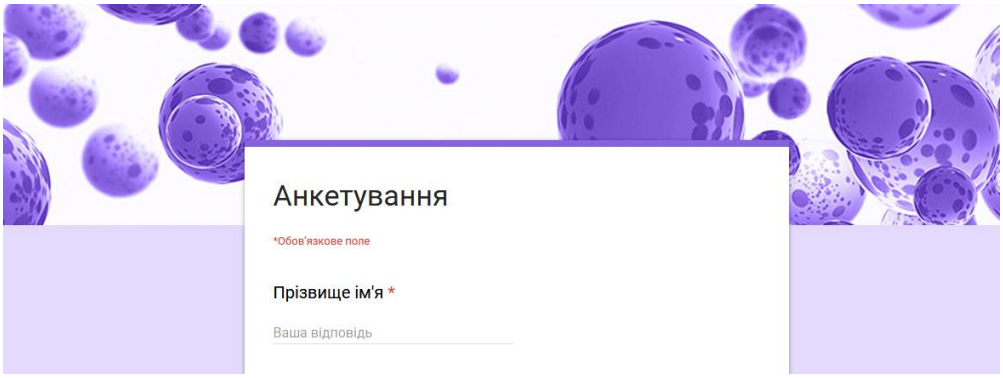


Усі внесені зміни автоматично зберігаються на Диску. За допомогою кнопки «Попередній перегляд» завжди можна протестувати створений шедевр і довести його до досконалості.

Для того, щоб тестування могли пройти, його необхідно розповсюдити за допомогою кнопки «Надіслати».

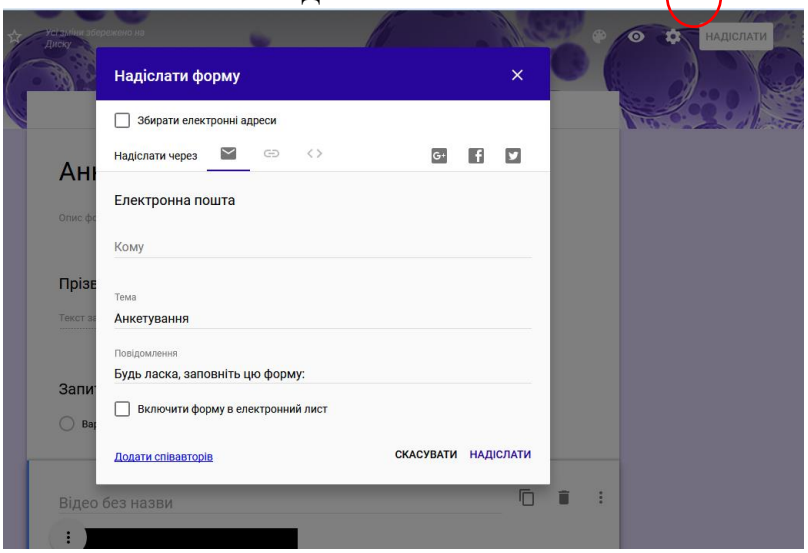


Результати тестування автоматично зберігаються на диску в окремому файлі. Окрім табличних даних результати можуть подаватися у вигляді діаграм. Також можна переглянути відповіді як окремого респондента, так і динаміку відповідей по кожному запитанню.

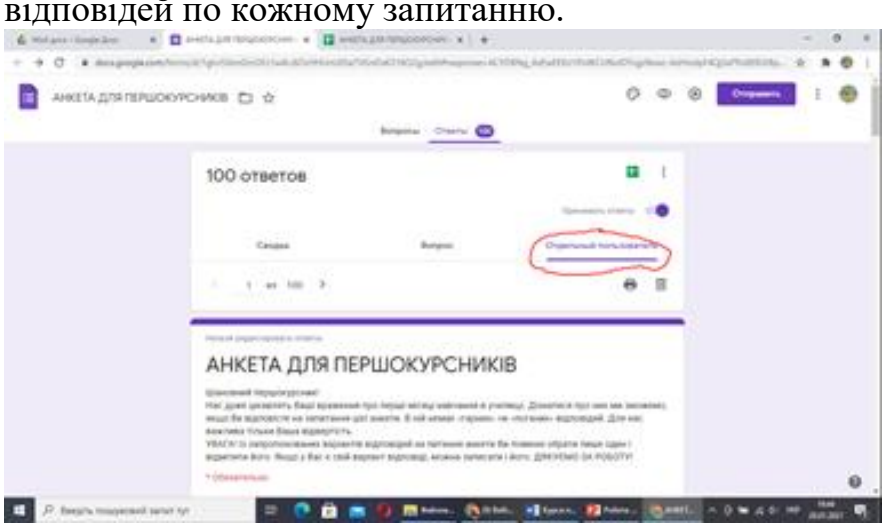


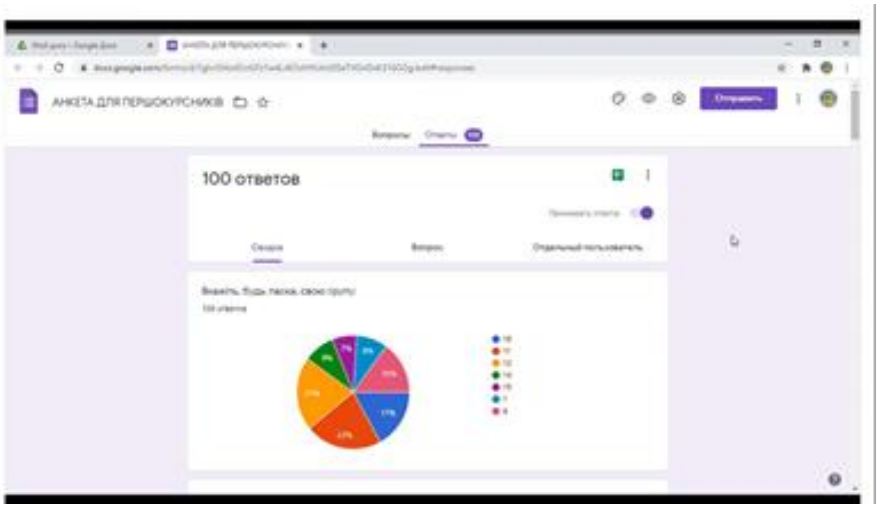

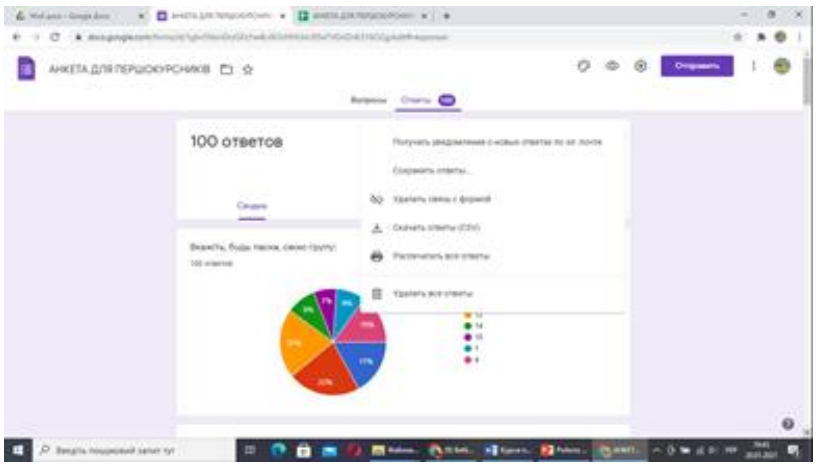


## Джерела додаткової інформації

1. Довідка – Клас. https://support.google.com/edu/classroom/?hl=ru&ref_topic=6020278&visit_id=637212837535188186-2227584495&rd=1#topic=6020277
2. Відеоурок «Організація освітнього середовища засобами Google Classroom» (О.Стечкевич) https://www.youtube.com/watch?v=FZpWz5W28Ew
3. Відеоінструкція для викладачів по ClassRoom https://www.youtube.com/watch?v=MfoZcAt7INQ
4. Як створити Google (Гугл) клас - Google Classroom https://www.youtube.com/watch?v=XXl6PqBDqts
5. Как провести урок в Googleclassroom на компьютере https://www.youtube.com/watch?v=7M5UWOX8G80
6. Як створити Google (Гугл) тестове завдання (контрольну)| Google (Гугл)Форма https://www.youtube.com/watch?v=DG59axE_Tpo
7. Як працювати в Classroom. Частина 1. Реєстрація і підключення учнів https://www.youtube.com/watch?v=ZvjRqnujDc8
8. Як працювати в Classroom. Частина 2. Як розмістити завдання https://www.youtube.com/watch?v=2u27BcLI1PY
9. Як працювати в Classroom. Частина 3. Як перевірити роботи учнів https://www.youtube.com/watch?v=8AEf4MlzHRU

***Т.С. Рощупкіна***

## Перші кроки на шляху до створення онлайн-кабінету практичного психолога

Як створити у школі єдиний електронний освітній простір, що забезпечить кожному учню вільний доступ до знань в умовах дистанційної освіти й мотивуватиме до навчання? Як залучити батьків до освітнього процесу з використанням інформаційних технологій? Як убезпечити учнів від Інтернет-булінгу під час навчання? Над вирішенням цих питань активно працює адміністрація, практичний психолог та педагоги Сумської спеціалізованої

школи І-ІІІ ступенів № 7  ім. М.Савченка Сумської міської ради у рамках реалізації пілотного освітнього проєкту «Зручне навчання». Проєкт стартував у листопаді 2020 року. Головна мета проєкту – забезпечити учням вільний доступ до якісної освіти та зручність у навчанні в електронному освітньому просторі.

«Зручне навчання» стало «викликом 2020» не тільки для педагогів, але й для практичного психолога, адже необхідно було визначити свою роль не тільки у проєкті, але й у створенні електронного освітнього контенту закладу.

Реалізуючи основні завдання проєкту, на початковому етапі основну увагу було приділено просвітницькій роботі. Серед учасників освітнього процесу було розповсюджено інформацію про «Кабінет психолога» на платформі Microsoft Teams. З цією метою здійснено виступи на нарадах для вчителів, виховних годинах, «годинах психолога» для учнів та онлайн-зустрічах із батьками під час батьківських зборів.

Наступний етап було спрямовано на збір та узагальнення інформації для наповнення онлайн-кабінету. З цією метою проаналізовано вебінари та відео, за допомогою яких вибудовано схему, як користуватися Microsoft Teams, визначено інформацію, яка буде доцільною у наповненні «Кабінету психолога». Цей етап був цікавим та інформаційним, дав змогу розширити інформаційні рамки особистісного розвитку та віднайти нові ресурси для роботи. Без сумніву, були і певні труднощі, адже просвітницька робота в офлайн-режимі має свої особливості.

У разі відсутності необхідної інформації нами було створено презентації з тих чи інших питань. Значні можливості у створенні презентацій надає програма Microsoft Sway – сервіс для створення динамічних презентацій. Так, за допомогою Microsoft Sway було створено презентацію щодо ефекту від прослуховування творів Моцарта.

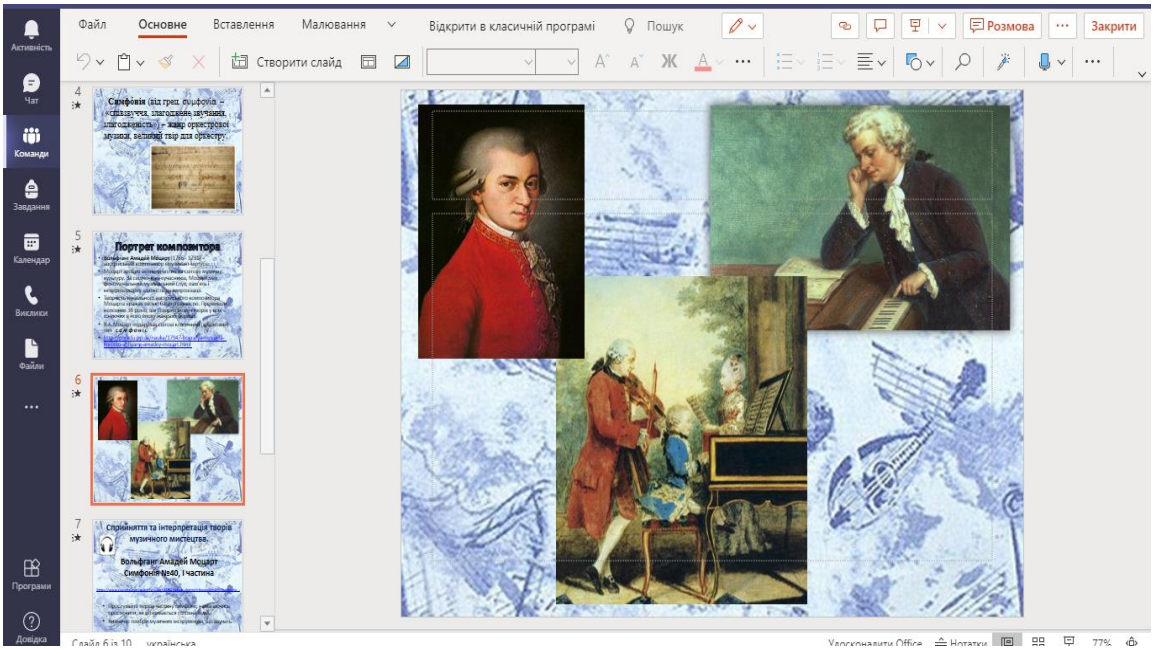

Маючи велике бажання зацікавити учнів в активному використанні «Кабінету психолога», рубрики, розділи та блоки інформації об'єднано за певними темами. При цьому назви надано не шаблонними словами, словосполученнями чи висловами, а з певною інтригою, щоб у дітей виникало бажання відкрити і зазирнути в папку. Наприклад все, що пов'язане з булінгом, розміщено у папці з назвою «СПРОБУЙ, ЗАЗИРНИ ДО МОГО ОСОБИСТОГО ПРОСТОРУ!». Онлайн-кабінет з активними користувачами є для нас певною новацією, тому намагаємося робити і придумувати щось оригінальне.

Процес реалізації проєкту триває, а з ним триває і пошук шляхів створення електронного освітнього контенту з доступом до інформаційного банку просвітницьких та профілактичних матеріалів.

***Я.В. Шаповалова***

## Робота соціального педагога в сучасних умовах: інструменти і можливості

Незважаючи на встановлений законодавством карантин, фахівці психологічної служби, зокрема, соціальні педагоги, продовжують здійснювати професійну діяльність з метою надання соціально-педагогічної допомоги та збереження психічного і фізичного здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Психологічна служба ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну» працює дистанційно на платформі Google Classroom. Вибір цієї платформи обумовлено декількома чинниками.

По-перше, теоретичне та професійне навчання викладачі здійснюють саме на цій платформі і тому учням не потрібно додатково нічого встановлювати та телефони і ПК або заходити на сторонні сайти.

По-друге, опитування, проведене серед здобувачів освіти, засвідчило, що соціальна мережа Facebook не є популярною серед них: нею користується лише 20% респондентів. Також варто враховувати і те, що соціальні мережі мають обмежені можливості і не завжди їх можна адаптувати до роботи соціального педагога.

Google Classroom – це безкоштовний сервіс від компанії Google. Його можна використовувати з персонального комп'ютера за посиланням https://classroom.google.com/ або з мобільного телефону, завантаживши додаток Google Classroom.

Для початку користування платформою Google Classroom необхідно:

- Створити електронну пошту @gmail.com на сайті https://mail.google.com або в мобільному додатку Gmail.
- встановити на мобільний телефон додаток Google Classroom або зайти на сайт https://classroom.google.com з персонального комп'ютера.
- зайти на платформу за допомогою раніше створеної електронної пошти @gmail.com.

Використання Google Classroom дозволяє забезпечити віртуальний зв'язок з учнями, надає можливість донести до них важливу інформацію, отримати зворотній зв'язок, обговорити важливі питання.

Платформа використовується нами для проведення діагностичної, просвітницької, профілактичної та консультативної роботи. Ця робота проводиться через віртуальні кабінети, що створено на платформі для кожного курсу окремо. При цьому використовуються різні інструменти, які допомагають організувати робочий процес. Зупинимося на характеристиці деяких із них з огляду на певні види роботи, що їх виконує соціальний педагог.

**Профілактична і просвітницька робота**

Години спілкування, тренінгові заняття, керовані перегляди тематичних відео, бесіди, розповсюдження інформаційних повідомлень, відео-роликів, буклети – це ті форми роботи, які доступні під час дистанційного навчання. Для їх впровадження використовується платформа Google Classroom і програма для відеозв'язку Zoom. На платформі Google Classroom можна розміщувати відеоролики для перегляду, інформаційні буклети, презентації. Учні можуть переглянути цю інформацію в будь-який зручний час і потім поділитися своїми думками чи задати питання в коментарях. Зручно те, що можна писати як індивідуально учню, так і учням курсу.

Під час дистанційного навчання запроваджено щотижневу рубрику «Соціальний педагог радить». Попередньо записуються коротенькі відео з порадами, наприклад, «Правила спілкування в мережі Інтернет», «Куди звернутися за допомогою», які додаються на канал YouTube, і один раз на тиждень розміщуються на платформі Google Classroom. Такі щотижневі рубрики можна використовувати як один із варіантів просвітницької роботи.

Програму для відеозв'язку Zoom зручно використовувати для проведення бесід, годин спілкування, тренінгових занять. Чудовим інструментом для взаємодії соціального педагога й учнів, який допомагає перетворити звичайне заняття в цікаве і інтерактивне, є використання однієї з таких функцій Zoom, як Дошка повідомлень. Цей інструмент можна використовувати для обговорення правил роботи під час заняття, проведення інтерактивних вправ. Наприклад, вправа – «Міф або реальність». Її можна адаптувати до будь-якої теми. Дошку повідомлень ділимо лінією на дві частини, перша – «Міф», друга – «Реальність». Підготовка дошки займе не більше хвилини. Потім соціальний педагог зачитує заздалегідь підготовлені твердження, а учні мають поставити позначки на дошці в тій частині, де вважають за потрібне. Після кожного твердження обов'язково проводиться обговорення. Ця вправа спонукає учнів висловлювати власну думку, взаємодіяти один з одним, навіть дистанційно.

**Соціально-педагогічна діагностика**

В умовах дистанційного навчання найдоцільнішим є використання онлайн-опитування. Найзручніший інструмент для створення анкет і опитувальників – Google Forms.

Щоб створити опитування необхідно:

1. Зайти на сайт https://docs.google.com/forms.

2. Натиснути «Створити форму».

3. Створити запитання і варіанти відповідей. Зауважимо, що у налаштуваннях можна обрати кількість обов'язкових відповідей, створити тестування з подальшим підрахунком балів або залишити порожній рядок для розгорнутої відповіді.

4. Коли форма готова, необхідно надіслати посилання респондентам. Для цього треба натиснути кнопку «Відправити» і ввести електронну адресу отримувача або скопіювати посилання на опитування і додати його в Google Classroom, чат Viber чи розповсюдити іншим зручним способом.

У Google Forms можна переглянути відповіді респондентів в діаграмах, а також скачати їх на ПК у форматі файлу Exel. Відповіді кожного респондента представлено на одному рядку, отримані результати записуються в загальну зведену таблицю по кожній навчальній групі окремо.

Результати опитування зберігаються в Google Forms на Google диску і на ПК в форматі файлу Exel.

**Зв'язки з громадськістю**

В умовах карантинних обмежень на роботу в дистанційному режимі переходять і соціальні служби та установи. Громадські організації також вчаться надавати послуги в онлайн-режимі. Тому можна організовувати спільні вебінари, години спілкування. Наприклад, спільно з Клінікою, дружньою до молоді, нами проведено вебінар «Майбутнє варто планувати».

Також налагоджено співпрацю з Сумським міським центром соціальних служб, центрами з надання правової допомоги, волонтерами, громадськими організаціями.

**Консультування**

Значні можливості в консультативній роботі надає використання форми Google Forms. Нами створено форму під назвою «Скринька довіри», яку розповсюджено через платформу Google Classroom. Посилання на «Скриньку довіри» класними керівниками надано також в учнівських групах Viber. Важливо зауважити, що у формі має бути можливість залишити контакти для зворотного зв'язку, щоб соціальний педагог міг надати відповідь.

**ДОВІДКА**
**на колегію Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації «Про роботу спеціалістів психологічної служби щодо подолання соціально-психологічних проблем, породжених пандемією COVID-19, у діяльності закладів освіти» (30 березня 2021 року)**

За заявою ООН, запровадження карантинних обмежень, обумовлених пандемією COVID-19, окрім фізичних та економічних має значні соціальні та індивідуальні психологічні наслідки, зокрема, паніку, немотивовану агресію, обмеження соціальних контактів, депресію, недовіру та інші. Зважаючи на це, на виконання наказу Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 11.02.2021 № 48-ОД «Про підготовку питань на розгляд колегії» робочою групою Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації вивчено роботу органів управління освітою щодо роботи спеціалістів психологічної служби з подолання соціально-психологічних проблем, породжених пандемією COVID-19.

У ході вивчення питання з'ясовано, що діяльність спеціалістів служби системи освіти області до роботи в нових умовах здійснюється відповідно до завдань, визначених інструктивно-методичним листом Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 04.05.2020 № 08-14/1837 «Про роль спеціалістів психологічної служби у подоланні негативних наслідків надзвичайних ситуацій».

Основними завданнями діяльності практичних психологів, соціальних педагогів є: формування конструктивних способів вирішення складних життєвих ситуацій; сприяння стабілізації емоційного стану; активізація процесів самопізнання, самосприйняття, саморегуляції і самоконтролю, побудова позитивного образу майбутнього; формування психосоціальної стійкості до стресу; попередження емоційного вигорання у батьків та педагогів; підвищення адаптаційних можливостей учителя до нових умов організації освітнього процесу; здійснення посередництва між закладом освіти, сім'ями та територіальними місцевими громадами щодо вирішення та попередження міжособистісних конфліктів, домашнього насильства тощо.

Реалізуючи означені завдання, спеціалістами служби протягом березня 2020 року – лютого 2021 року проведено майже 2 тисячі групових та індивідуальних консультацій для батьків, педагогів щодо зниження рівня тривожності в дітей («Тривожні діти. Як допомогти», «Як допомогти дитині подолати стрес», «Подолання тривожності дітей дошкільного віку в умовах пандемії», «Страхи і тривожність молодших школярів – як можна допомогти», «Підліток і прояви його тривожності в умовах самоізоляції – як діяти», «Особливості тривожної поведінки в дітей», «Знижуємо паніку й долаємо страхи: як пояснити дитині, що таке пандемія», «Емоційна підтримка дітей під час пандемії COVID-19», «Поради щодо подолання тривоги через коронавірус»). Найбільше консультацій проведено практичними психологами,

соціальними педагогами закладів освіти Шосткинської, Сумської, Буринської міських, Липоводолинської селищної територіальних громад.

Важливою умовою подолання негативних наслідків пандемії для психічного здоров'я учасників освітнього процесу є формування в дітей та дорослих стресостійкості як здатності протистояти дії стресорів без потрапляння в стани, пов'язані з психічними розладами. Це підтверджують і результати фокус-групових інтерв'ю «Карантин як тригер психологічних та соціальних проблем», проведених навчально-методичним центром психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (листопад 2020 року, 2 групи). Серед проблем, які найчастіше спеціалісти служби відмічають через COVID-19 та запровадження карантинних заходів в учасників освітнього процесу, найвищі рейтингові оцінки у педагогів мають страх за своє життя та життя близьких (9,8 бала за 10-бальною шкалою), фізичне та емоційне виснаження після хвороби (7,2 бала), підвищений рівень тривожності щодо спілкування з людиною без маски (6,3 бала). Для батьків найбільш актуальними є питання, пов'язані з дистанційним навчанням дітей та емоційною напругою, що виникає при цьому (8,4 бала), значною кількістю часу на виконання домашніх завдань дітьми в умовах дистанційного навчання (7,3 бала), мотивацією дітей до навчання, впливу гаджетів на здоров'я дітей (6,3 бала). Найважливішими питаннями для здобувачів освіти є особливості навчання в умовах карантину, складання зовнішнього незалежного оцінювання (7,4 бала), обмеження у спілкуванні з однокласниками, друзями (7,3 бала), самоорганізація при дистанційному навчанні (6,5 бала), обмеження тактильних контактів (5,4 бала).

З огляду на зазначене та з метою підвищення рівня стресостійкості в учасників освітнього процесу практичними психологами, соціальними педагогами в офлайн та онлайн режимах проведено понад 5 тисяч просвітницько-профілактичних заходів (семінари, вебінари, тренінгові заняття). Так, у Лебединській міській територіальній громаді проведено 753 такі заходи, Кролевецькій міській – 657, Сумській міській – 775, Роменській міській – 390, Грунській сільській –121, Новослобідській сільській – 73.

Особливе місце в переліку питань, з якими звертаються педагоги до спеціалістів служби, мають психологічні аспекти дистанційного навчання, зокрема, відсутність живого зв'язку з учнями, морального задоволення від роботи; відсутність у більшості педагогів досвіду роботи з дітьми в соціальних мережах, відчуття невпевненості у власних можливостях та здібностях як у засвоєнні інформаційних технологій, так і в розробці власної методики викладання предмета з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Найбільш актуальними ці питання були восени 2020 року: тільки протягом березня – травня 2020 року практичними психологами, соціальними педагогами надано 510 консультацій педагогам щодо адаптації до нових умов праці.

З метою попередження професійного вигорання педагогів, виникнення невротичних розладів та психосоматичних захворювань спеціалістами

психологічної служби проведено понад 2 тисячі групових та індивідуальних консультацій щодо зниження рівня тривожності в умовах дистанційного навчання («Як подолати тривогу під час підготовки до онлайн-уроків», «Як допомогти дитині підготуватися до ДПА/ЗНО в умовах пандемії», «Дистанційне навчання. Умови успішної продуктивної роботи», «Психогігієна професійної діяльності педагога в умовах карантину», «Як утримати увагу дітей під час онлайн-занять», «Увага! COVID-19! Способи подолання хвилювання у дітей»).

Заслуговує на увагу досвід роботи практичних психологів Жилякової Л.М. (Охтирська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені Б.Д. Антоненка-Давидовича Охтирської міської ради), Антоненко І.Г. (Сумський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 26 Сумської міської ради) щодо створення на платформі Офіс 365 (застосунок Teams) онлайн-кабінетів для педагогів, де надаються рекомендації з профілактики емоційного вигорання та відновлення ресурсів у педагогів, тайм-менеджменту професійної діяльності.

Дистанційне навчання виявилося викликом не тільки для педагогів, але й для здобувачів освіти, адже воно унеможливило зустрічі з друзями, однокласниками, педагогами, поставило учнів перед необхідністю опановувати нові форми навчання. Як свідчать результати співбесід з практичними психологами закладів освіти області, уже зараз здобувачі освіти потерпають від перерви в навчанні, соціальної депривації, відчувають невпевненість у майбутньому та невизначеність щодо подальшого професійного шляху. Тому з метою зниження рівня тривожності, розвитку самоконтролю, самоорганізації в умовах дистанційного навчання спеціалістами проведено профілактичні та розвиткові офлайн/онлайн індивідуальні, групові заняття з учнями: «Як зосередитись на головному?», «Поради учням під час дистанційного навчання», «Як навчатись вдома», «Давайте вчитись правильно керувати емоціями», «Емоційна саморегуляція», «Подаруй смайлик другу», «День без мобільного телефону», «Емоції, почуття. Засоби керування емоціями», «Подолання страху. Цікаві і незвичайні факти про страх», «Як приєднатися та почати працювати в Google Classroom?», «Почни день з позитиву», «Дистанційне навчання та режим дня», «Стреси в нашому житті. Як захистити себе від них?», «Без нервів. П’ять способів як зберегти своє психічне здоров’я», «Як долати труднощі і випробування?», «Уникаємо погіршення психологічного стану під час карантину» (усього майже 2,5 тисячі заходів). Найбільше таких занять проведено спеціалістами психологічних служб Сумської (484), Лебединської (336), Кролевецької (203), Конотопської (148) міських, Липоводолинської (113), Краснопільської (67) селищних територіальних громад.

Роботу з дітьми дошкільного віку в умовах дистанційного навчання було спрямовано на зниження рівня тривожності, формування стресостійкості. Значний досвід цієї роботи накопичено практичними психологами закладів дошкільної освіти Сумської та Кролевецької міських територіальних громад. Так, практичним психологом Сумського дошкільного навчального закладу (центр розвитку дитини) № 18 «Зірниця» Івченко Г.О. активно проводяться

заняття за програмою «Безпечний простір» (автор С.О. Богданов), метою якої є підвищення в дітей дошкільного віку стійкості до переживання наслідків стресу.

При визначенні основних напрямків просвітницько-профілактичної роботи зі здобувачами освіти, педагогами, оптимізації освітнього процесу спеціалісти служби керуються результатами вивчення соціально-психологічних наслідків пандемії та пов'язаних з нею соціальних явищ. Ці опитування проводяться як з використанням традиційних форм діагностичної роботи, так і нових: використання Google-форм, анкетування у Viber-групах. Особливо активно інтернет-ресурси використовуються спеціалістами служби Сумської, Шосткинської, Глухівської, Конотопської, Роменської, Дружбівської міських, Недригайлівської селищної, Нижньосироватської, Коровинської, Чернеччинської сільських територіальних громад.

В умовах пандемії COVID-19 актуальною є психологічна підтримка батьків. Як засвідчили перші тижні карантину, більшість батьків переживали розгубленість, напругу, занурювалися у власні переживання, що посилювало тривогу в дітей. У цьому відношенні заслуговує на увагу досвід практичного психолога Сумської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 24 Гусениці Н.І. На платформі ZOOM спеціалістом було організовано декілька спільних зустрічей для дітей та їх батьків, де учасники могли поділитися власними переживаннями, думками, що сприяло зниженню напруги, гармонізації психоемоційного стану як дітей, так і дорослих.

Зважаючи на карантинні обмеження, підтримка батькам надається здебільшого через соціальні мережі (вебсайти закладів освіти, сторінки у Facebook) або через спілкування у Viber-групах. Так, на сайтах закладів освіти Бочечківської сільської територіальної громади у вкладці «Психологічна служба» розміщено відео «Ефективний карантин. Поради для старшокласників, вчителів та батьків», «Пандемія. Карантин. Страхи», «Коронавірус. Як поводитись батькам під час карантину» тощо.

На сайтах закладів освіти Боромлянської сільської територіальної громади надано просвітницьку інформацію для батьків, зокрема, щодо збереження психічного здоров'я дітей у період карантину: «Як пережити карантин, не нашкодити собі», «Поради, як боротися зі стресом», «Профілактика втоми», «Безпека дитини в Інтернеті». Про важливість інформації свідчить той факт, що станом на 01.03.2021 її переглянули 586 відвідувачів сайту.

Заслуговує на увагу робота психологічних служб Глухівської, Білопільської міських, Чернеччинської сільської територіальних громад, які створили у соціальній мережі Facebook відповідні сторінки для батьків, де надають консультації щодо оптимізації батьківсько-дитячих стосунків, практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності саморегуляції особистості та регуляцію соціальної взаємодії в умовах високого ризику виникнення внутрішніх та міжособистісних конфліктів, психопрофілактичні та гігієнічні заходи у вихованні дітей дошкільного та шкільного віку.

Подібні сторінки створено практичними психологами, соціальними педагогами Недригайлівської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів (опорний заклад) Недригайлівської селищної, Липоводолинської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів Липоводолинської селищної, Старосільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Нижньосироватської сільської, Басівського навчально-виховного комплексу: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад Юнаківської сільської, Есманьської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Есмаьської сільської територіальних громад, Комунального закладу Березівської сільської ради «Березівський навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад «Веселка» та іншими.

Інформація для батьків надається і на власних сторінках спеціалістів. Так, у Сумській міській територіальній громаді такі сторінки створено 46 спеціалістами, у Липоводолинській селищній територіальній громаді всі спеціалісти (4) мають сторінку у Facebook.

У роботі з батьками та дітьми позитивно зарекомендували і такі форми роботи як психологічні акції, конкурси, тижні, онлайн-марафони. Так, новим для регіональної психологічної служби стало проведення в онлайн-режимі Тижня психології, що проходив під гаслом «Психологія у моєму житті». На своїх сторінках у мережі Facebook учасникам освітнього процесу було запропоновано найрізноманітніші форми участі. Це створення відеороликів «Психологія у житті кожної людини – це …», відеоматеріалів про психологію, про родинні цінності; написання листів психологу, флешмоб серед педагогів «Психологія – це круто», акції «Подаруй посмішку» тощо.

До Міжнародного дня сім'ї спеціалістами служби проведено інтерактивну онлайн-гру «КВІТЧЕЛ» (квітка чеснот людини). Під час гри діти та батьки створювали індивідуальні та сімейні квітки чеснот людини, ділилися ними один з одним, організовували онлайн-виставки. Активно долучилися до проведення гри спеціалісти психологічної служби Сумської, Охтирської, Лебединської, Кролевецької, Глухівської міських, Степанівської селищної, Бездрицької, Миропільської сільських територіальних громад.

Виклики, з якими стикнулися учасники освітнього процесу, карантинні обмеження, перехід на дистанційне навчання зумовили необхідність оволодіння та використання в роботі практичними психологами та соціальними педагогами інноваційних інформаційно-комунікативних технологій та Інтернет-ресурсів. З метою забезпечення ефективного психологічного супроводу освітнього процесу в закладах освіти області в умовах синхронного та асинхронного режимів дистанційного навчання в листопаді 2020 року було створено обласну творчу групу, до якої ввійшли практичні психологи закладів загальної середньої освіти та практичний психолог закладу професійної (професійно-технічної) освіти (наказ Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 27.11.2020 № 483). Для учасників творчої групи навчально-методичним центром психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти проведено 5 засідань, під час яких

розглянуто питання як методичного характеру, так і конкретних прикладних аспектів застосування інформаційно-комунікативних технологій у роботі практичного психолога.

За результатами роботи творчої групи розроблено алгоритм роботи спеціаліста щодо створення онлайн-кабінету практичного психолога/соціального педагога, використання мобільних застосунків у практичній роботі з усіма учасниками освітнього процесу. Цей алгоритм презентовано спеціалістам закладів освіти області під час онлайн-семінарів, вебінарів, проведених навчально-методичним центром психологічної служби комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти протягом грудня 2020 року – лютого 2021 року (5 заходів). Досвід роботи обласної творчої групи висвітлено на Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Освітній простір в умовах пандемії: психологічні проблеми та рішення» (12 березня 2021 року).

Проте в роботі спеціалістів психологічної служби щодо подолання соціально-психологічних проблем, породжених пандемією COVID-19, є певні проблеми.

Необхідною умовою ефективної роботи спеціалістів психологічної служби є впровадження в практичну діяльність інформаційно-комунікаційних технологій, особливо в умовах дистанційного навчання. У той же час, як зазначили учасники фокус-груп практичних психологів (листопад 2020 року), відсутність відповідного матеріально-технічного забезпечення, вільного доступу до інтернет-ресурсів є однією з головних перешкод на цьому шляху. За інформацією органів управління освітою, загальний показник забезпечення робочих кабінетів практичних психологів, соціальних педагогів комп’ютерним обладнанням становить 69%. Потребує вирішення питання створення належних умов праці спеціалістам служби закладів освіти Кролевецької (із 35 спеціалістів комп’ютер на робочому місці має лише половина – 17), Глухівської (17 із 25) та Роменської (24 із 37) міських територіальних громад.

Жоден спеціаліст служби закладів освіти Зноб-Новгородської селищної, Хмелівської сільської територіальних громад не має сучасного комп’ютерного забезпечення, яке б дозволяло проводити заняття онлайн. У закладах освіти Попівської сільської територіальної громади таке обладнання мають 3 із 8 спеціалістів, Роменської міської територіальної громади – 17 із 37. Загалом лише половина практичних психологів, соціальних педагогів закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти має сучасне комп’ютерне забезпечення, що дозволяє проводити заняття в режимі онлайн.

Недостатньою є робота окремих психологічних служб щодо надання психологічної підтримки педагогам. Так, протягом звітного періоду спеціалістами психологічної служби закладів освіти Великописарівської територіальної громади проведено лише 5 консультацій для педагогів щодо зниження рівня тривожності в дітей в умовах дистанційного навчання, 8 онлайн-просвітницько-профілактичних заходів з розвитку стресостійкості у педагогів. Подібна ситуація простежується і в роботі спеціалістів служби

закладів освіти Ворожбянської, Середино-Будської міських, Шалигинської, Зноб-Новгородської селищних територіальних громад.

У той же час за результатами всеукраїнського дослідження, проведеного у 2020 році Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи Академії педагогічних наук України, половина опитаних педагогів (58,7%) з усіх регіонів України, у тому числі і Сумської області, підтвердили як істотну проблему переживання ними емоційного виснаження, зниження рівня емоційної рівноваги, надмірну втому. Ще 18% визначили цю проблему як дуже істотну.

Це переконливо свідчить про необхідність проведення серед усіх учасників освітнього процесу подальшої роз'яснювальної, просвітницько-профілактичної роботи, спрямованої на подолання негативних наслідків пандемії COVID-19.

У 2020/2021 навчальному році лише у 22,2% закладів загальної середньої освіти впроваджено факультативні курси соціально-психологічної спрямованості. Однак викладання психології в рамках освітнього процесу дає можливість підліткам пізнати самих себе та оточуючих, сформувати імунітет до негативних викликів сьогодення.

Вирішення означених проблем є важливим з огляду на подолання психологічних наслідків пандемії.

Завідувач навчально-методичного центру
психологічної служби комунального закладу
Сумський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти Ірина МАРУХИНА

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

# ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАТРОНАЖУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

***Методичні рекомендації***

Здано в набір 05.05.2021 р.
Підписано до друку 08.06. 2021 р.
Формат 60х84/16
Гарнітура Times New Roman

НВВ КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної оосвіти
Суми, вул. Римського-Корсакова, 5.
Тел.: +38(0542) 33-40-67